

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
OBČIANSKE ZDRUŽENIE PEDAGÓG
PDCS, O.Z.
PANET

ANALÝZA DOBROVOLNÍCTVA NA SLOVENSKU

Alžbeta Brozmanová Gregorová
Eduard Marček
Alžbeta Mračková

Banská Bystrica 2009

Analýza vznikla vďaka finančnej podpore
Trustu pre občiansku spoločnosť v Strednej a Východnej Európe

Autorky a autor:

PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.
Ing. Eduard Marček, MA.
Mgr. Alžbeta Mračková

Recenzentky:

doc. PaedDr. Tatiana Matulayová, PhD.
PhDr. Lenka Vavrinčíková, PhD.

Návrh obálky:

Ing. Michal Bartko

Text neprešiel jazykovou úpravou.

ISBN 978-80-8083-844-7

OBSAH

Úvod	4
1. Definícia a typológia dobrovoľníctva	6
2. Historický exkurz problematikou dobrovoľníctva na Slovensku	14
3. Súčasný stav rozpracovania problematiky dobrovoľníctva	18
4. Výskumné zistenia v oblasti dobrovoľníctva po roku 1989	23
5. Prínosy dobrovoľníctva	37
6. Dobrovoľníctvo v očiach verejnosti – status dobrovoľníctva	50
7. Infraštruktúra dobrovoľníctva	54
8. Právna úprava dobrovoľníctva na Slovensku	59
9. Finančná podpora dobrovoľníckych programov	63
10. Odborné podujatia na tému dobrovoľníctva	66
11. Profesionalizácia práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami	69
12. Výzvy pre dobrovoľníctvo na Slovensku	73
Bibliografia	78
Zhrnutie	86
O autorkách a autorovi	89
Zoznam príloh	90
Prílohy	91

ÚVOD

Dobrovoľníctvo nie je v našej spoločnosti ničím novým. V histórii nachádzame mnoho dôkazov o tom, že urobiť niečo nezištne pre iného bolo súčasťou života a kultúry našej spoločnosti. V súčasnosti sa dobrovoľníctvo stáva fenoménom, ktorý predstavuje alternatívu riešenia mnohých problémov ľudstva, je výzvou pre jednotlivcov a rôznorodé skupiny občanov a základom budovania aktívneho občianstva.

Cieľom analýzy dobrovoľníctva na Slovensku je poskytnúť sumarizujúci pohľad na fenomén dobrovoľníctva na Slovensku. Zámerom bolo sústrediť čo najviac dostupných informácií, údajov a zdrojov o dobrovoľníctve a jeho rôznych aspektoch.

V analýze najskôr definujeme dobrovoľníctvo, jeho charakteristiky a rôzne typy, ponúkame krátky historický exkurz do jeho vývoja u nás.

Kapitola o súčasnom stave rozpracovania problematiky ponúka bohatý prehľad zdrojových materiálov, kde možno o špecifikách dobrovoľníctva nájsť ďalšie podrobné informácie.

V časti o výskumných zisteniach po roku 1989 mapujeme dostupné údaje o dobrovoľníctve z rôznych výskumných zisťovaní, ktorú sú doplnené o údaje o formálnom dobrovoľníctve z pravidelného zisťovania Štatistického úradu Slovenskej republiky.

Ďalšia kapitola poskytuje informácie o vnímaní dobrovoľníctva zo strany verejnosti a aktivitách zameraných na zvyšovanie jeho statusu. V rozsiahlej časti rozpracovávame rôznorodé prínosy dobrovoľníctva pre spoločnosť, komunitu, neziskové organizácie či samotného dobrovoľníka a dobrovoľníčku. Súčasne ponúkame ekonomické vyčíslenie prínosov formálneho dobrovoľníctva na Slovensku za uplynulé obdobie 2000 – 2007.

Nasledujúce časti analýzy sa venujú problematike infraštruktúry dobrovoľníctva a najznámejším dobrovoľníckym programom a organizáciám. Stručne popisujeme aj situáciu v právnej úprave dobrovoľníctva u nás.

Na záver ponúkame prehľad finančných zdrojov pre dobrovoľníctvo a niektorých odborných podujatí v tejto oblasti a predostierame výzvy pre ďalšiu profesionalizáciu a rozvoj dobrovoľníctva na Slovensku.

Analýza dobrovoľníctva na Slovensku vznikla v rámci spoločného projektu 1. slovenského neziskového servisného centra, PDCS, o. z. a združenia PANET *Rozvoj právneho rámca pre dobrovoľníctvo na Slovensku* vďaka finančnej podpore z Trustu pre občiansku spoločnosť v Strednej a Východnej Európe. V doplnenej knižnej podobe bola vydaná vďaka podpore Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a občianskeho združenia Pedagóg.

Veríme, že analýza bude slúžiť ako informačný zdroj pre odbornú i laickú verejnosť, ako študijný materiál pre študentov a študentky a ako inšpirácia prispeje k rozvoju dobrovoľníctva v našich podmienkach.

Ďakujeme našim spolupracovníkom a spolupracovníčkam, ako aj recenzentkám za ich cenné hodnotenia, postrehy a pripomienky, ktoré prispeli k dopracovaniu a obohateniu publikácie.

Autorky a autor

1. DEFINÍCIA A TYPOLOGIA DOBROVOĽNÍCTVA

Dobrovoľníctvo je fenomén, ktorý sa v súčasnosti vyznačuje rôznorodými formami. Je významne ovplyvnené historickým vývojom, politickým, kultúrnym či náboženským rámcom toho ktorého regiónu, v ktorom sa rozvíja. Z týchto dôvodov existujú na jeho definovanie rôzne náhľady.

V posledných rokoch sa vo väčšine krajín uplatňuje vymedzenie dobrovoľníctva na základe troch charakteristík, ktoré vypracovala expertná pracovná skupina reprezentujúca dobrovoľníctvo vo všetkých regiónoch sveta. Stretnutie 29. a 30. novembra 1999 v New Yorku zorganizovala medzinárodná organizácia The United Nations Volunteers.

Ako **klúčové charakteristiky dobrovoľníctva** sa podľa uvedenej definície uvádzajú:

- dobrovoľníctvo je aktivita, ktorá nie je vykonávaná primárne pre finančný zisk, i keď dobrovoľnícke aktivity môžu zahŕňať náhradu nákladov spojených s ich výkonom, prípadne symbolickú odmenu;
- dobrovoľnícke aktivity sú vykonávané dobrovoľne, na základe individuálnej, slobodnej vôle, hoci sa medzi ne zahŕňajú aj rôzne školské aktivity komunitných servisov a služieb, ktoré niekedy požadujú od študentov a študentiek, aby sa zapájali do dobrovoľníckych činností;
- dobrovoľnícke aktivity prinášajú prospech inému človeku ako dobrovoľníkovi/dobrovoľníčke alebo sú prospešné spoločnosti vo všeobecnosti, pričom sa samozrejme uznáva, že dobrovoľníctvo prináša signifikantný benefit aj pre dobrovoľníka/dobrovoľníčku.¹

Všeobecná deklarácia o dobrovoľníctve schválená Medzinárodnou asociáciou dobrovoľníckeho úsilia IAVE v Medzinárodnom roku dobrovoľníctva 2001 definuje dobrovoľníctvo nasledovne:

- je založené na osobnej motivácii a slobodnom rozhodnutí;
- je to spôsob podpory aktívnej občianskej participácie a záujmu o rozvoj komunity;
- má formu skupinovej aktivity, vykonávanej väčšinou v rámci určitej organizácie;

¹ *Measuring volunteering: A practical Toolkit*. Washington: 2001, s. 9.

- zvyšuje ľudský potenciál a kvalitu každodenného života, posilňuje ľudskú solidaritu;
- poskytuje odpovede na dôležité výzvy našej súčasnosti a snaží sa prispievať k vytváraniu lepšieho a pokojnejšieho sveta;
- prispieva k životaschopnosti ekonomického života a aj k tvorbe pracovných miest a nových profesií.

Za dobrovoľníctvo sa vo všeobecnosti považuje neplatená, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých ľudí (mimo rámci svojej rodiny alebo blízkych) alebo spoločnosti.

Dobrovoľník/dobrovoľníčka je človek, ktorý slobodne a bez nároku na finančnú odmenu venuje svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti, energiu v prospech iných ľudí alebo spoločnosti.

Najčastejšie sa rozoznávajú **štyri typy alebo formy dobrovoľníctva**:

- *vzájomná pomoc a svojpomoc*;
- *poskytovanie služieb iným*;
- *participácia*;
- *advokácia a vedenie kampaní*.²

Každý z týchto typov dobrovoľníctva môže byť **manažovaný**, t.j. riadený a koordinovaný nejakou organizáciou alebo **nemanažovaný**, t.j. realizovaný ako spontánna aktivita jednotlivcov alebo komunity. V praxi sa môžeme stretnúť aj s ich kombináciou.

▪ ***Vzájomná pomoc a svojpomoc***

V mnohých krajinách je vzájomná pomoc dominantným systémom sociálnej a ekonomickej podpory pre väčšinu populácie. V industriálnych krajinách je vzájomná pomoc rozšírená aj ako forma organizácií spájajúcich ľudí, ktorí majú nejaký spoločný problém, napr. špecifický druh choroby alebo postihnutia. V takejto podobe potom členovia a členky združení, spolkov či klubov vykonávajú dobrovoľnícku činnosť v záujme realizácie svojich vlastných cieľov.

Vzájomne prospešné dobrovoľníctvo zaznamenalo po roku 1989 významný rozvoj aj v našich podmienkach. Obnovili sa alebo pretransformovali rôzne spolky a združenia, ktorým sa podarilo znovuvytvoriť organizácie vo veľkej miere postavené na dobrovoľnej práci svojich členov a členiek. Popritom vzniklo aj mnoho nových organizácií, napríklad kultúrnych, športových, detských či mládežníckych klubov a spolkov, v ktorých občania sami pre seba a svojich priateľov či rodinných príslušníkov realizujú mnoho aktivít.

² *Volunteering and Social Development*. New York: 1999, s. 4.

Ako uvádzajú Oľga Sozanská a Jiří Tošner, vo vzájomne prospešných organizáciách sa každoročne odpracujú desaťtisíce hodín zadarmo, ktoré spolu s finančnými a vecnými zbierkami prispievajú k zvýšeniu kvality života členov a členiek.³

▪ **Poskytovanie služieb iným**

Poskytovanie služieb iným sa odlišuje od vzájomne prospešného dobrovoľníctva v tom, že primárnym recipientom/recipientkou dobrovoľníctva nie je člen/členka skupiny či organizácie sám o sebe, ale *externá tretia strana*.

Tento typ dobrovoľníctva sa na Slovensku v prevažnej miere realizuje v rámci mimovládnych neziskových organizácií, menej v rámci verejného sektora. V súčasnosti aj v našich podmienkach rastie záujem o vykonávanie tohto typu dobrovoľníckych činností aj v rámci podnikateľského sektora (firemné dobrovoľníctvo).

Medzi tento typ dobrovoľníckych aktivít môžeme zaradiť aj humanitárnu a rozvojovú pomoc, v rámci ktorej sú dobrovoľníci a dobrovoľnícky vysielaní/vysielané do iných krajín, označujeme ju tiež ako dobrovoľnícku službu. U nás sa tento typ aktivity objavil po roku 1989, kedy na Slovensko prichádzalo mnoho dobrovoľníkov a dobrovoľníčok najmä z USA a západoeurópskych krajín, ktorých činnosť bola zameraná predovšetkým na výučbu cudzích jazykov, prípadne na podporu rozvoja demokratickej občianskej spoločnosti. Postupom času vznikli aj na Slovensku organizácie, respektíve založili sa tu pobočky veľkých medzinárodných spoločností, ktoré vysielajú našich dobrovoľníkov a dobrovoľníčky do zahraničia.

▪ **Participácia**

Participácia sa vzťahuje na rolu, ktorú jednotlivci zohrávajú v rozhodovacích procesoch na rôznych úrovniach. Ide o spontánne prejavenie záujmu občanov o veci verejné. Zahŕňa aktivity ako napr.: členstvo v odborných komisiách samospráv, reprezentáciu lokálnych spoločenstiev a spoluzodpovednosť za lokálne rozvojové projekty, účasť na demonštráciách, organizovanie protestov či pochodov, petícií atď. Ako forma dobrovoľníctva je najviac rozvinutá v krajinách so silnou tradíciou občianskej angažovanosti.

V našich podmienkach sa na rozvoj tejto formy dobrovoľníctva kladie dôraz najmä v posledných rokoch, predovšetkým v súvislosti so zapájaním občanov

³ SOZANSKÁ, O. – TOŠNER, J.: *Metodika dobrovolnictví nezaměstnaných z hlediska projektu Job rotation*. Praha: 2005, s. 10.

do poradných orgánov miestnej samosprávy či pripomienkovaním rôznych projektov a plánov týkajúcich sa rozvoja miest a obcí, s podporou participácie mládeže na samospráve školy či verejnom živote a pod.

▪ **Advokácia a vedenie kampaní**

Advokáciu, t.j. obhajobu záujmov a vedenie kampaní môžu v rôznych oblastiach podnecovať a podporovať práve dobrovoľníci a dobrovoľníčky. Medzi advokačné a agitačné dobrovoľnícke aktivity patria napríklad: lobovanie za zmenu legislatívy týkajúcu sa ľudí so zdravotným postihnutím, homosexuálne orientovaných ľudí, zneužívanie ľudských práv, poškodzovanie životného prostredia, aktivity za rozvoj demokracie a pod.

Pretože advokačná funkcia mimovládnych organizácií patrí po roku 1989 medzi jednu z najdôležitejších, možno konštatovať, že i v tomto type dobrovoľníctva nachádzame na Slovensku množstvo dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Okrem uvedených základných foriem dobrovoľníctva môžeme rozlišovať ešte niekoľko typov dobrovoľníckych aktivít, a to z rôznych hľadísk.

Z hľadiska historického vývoja môžeme dobrovoľníctvo deliť na :

- *Európsky model* – je vývojovo starší typ dobrovoľníckej činnosti, má tiež charakter komunitnej dobrovoľníckej práce. Ide o dobrovoľníctvo, ktoré vzniká na základe spoločných záujmov, spontánneho stretávania sa v prirodzenom prostredí. Ide najmä o cirkevné, športové alebo detské organizácie, z ktorých sa môžu stať až profesionálne centrá, pričom sú vždy dodržané charakteristiky komunity, ako napríklad osobné priateľské vzťahy.
- *Americký model* – je vývojovo mladší typ dobrovoľníckej činnosti. Má manažérsky charakter, pretože s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami pracujú profesionálne vedené centrá. Takéto centrá vyhľadávajú dobrovoľníkov a dobrovoľníčky a poskytujú im možnosť takejto činnosti. V centre sú profesionáli, ktorí majú dostatok sociálneho cítenia a inteligencie vykonávať práve takýto typ práce.⁴

Podľa miery využitia pomoci dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v neziskových organizáciách hovoríme o týchto typoch:

- *na dobrovoľníkoch a dobrovoľníčkach je priamo závislý vlastný chod organizácie*, bez ich pomoci by nemohla organizácia plniť svoje ciele (napríklad humanitárne akcie);
- *dobrovoľníci a dobrovoľníčky vykonávajú činnosti, ktoré sú súčasťou programu organizácie, spolu so zamestnancami a zamestnankyňami*

⁴ TOŠNER, J.: *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha: 2002, s. 39.

(najčastejšie v organizáciách poskytujúcich sociálne a zdravotnícke služby);

- činnosť dobrovoľníkov a dobrovoľníčok nie je síce pre vlastný chod organizácie nevyhnutná, ale *dobrovoľníci a dobrovoľníčky pomáhajú skvalitniť služby, či lepšie naplňovať ciele organizácie.*⁵

„Levočská“ skupina dobrovoľníctva na jednom zo svojich zasadnutí rozdelila **mimovládne organizácie (MVO) pracujúce s dobrovoľníkmi** na tieto typy:

- *MVO sporadicky a nesystematicky pracujúce s dobrovoľníkmi;*
- *MVO systematicky využívajúce prácu dobrovoľníkov;*
- *MVO založené na dobrovoľníckej práci;*
- *MVO, ktoré poskytujú servis spojený s dobrovoľníctvom.*⁶

Z hľadiska časového vymedzenia možno dobrovoľnícke činnosti deliť na *zapojenie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok do jednorazových akcií* (kampaní, zbierok), *dlhodobú dobrovoľnícku pomoc* poskytovanú opakovane a pravidelne, *dobrovoľnícku službu*, obvykle vykonávanú mimo svoju krajinu niekoľko mesiacov.⁷

Podľa Evy Mydlíkovej sa v slovenskej dobrovoľníckej praxi stretávame v podstate s tromi **základnými typmi dobrovoľníkov**:

- *ľudia pracujúci v organizáciách bez finančnej náhrady a kompenzácie;*
- *odborníci a odborníčky* (napr. prekladatelia, právnici), ktorí/ktoré poskytujú vysoko špecializované služby a sú ohodnotení len symbolickou odmenou;
- *členovia a členky správnych rád organizácií.*⁸

Tatiana Matulayová rozdeľuje dobrovoľníctvo **z aspektu profesionality (odbornosti)** na:

- *profesionálne (odborné)* – profesionáli a profesionálky (napr. učitelia/učiteľky, poradcovia/poradkyne) poskytujú svoje profesionálne služby zadarmo;
- *laické* – poskytovanie služieb bez kvalifikácie, len na základe zaškolenia v rámci dobrovoľníckeho programu.⁹

Činnosť dobrovoľníkov a dobrovoľníčok môže byť tiež **formálna** (dobrovoľník/dobrovoľníčka uzatvára zmluvu s agentúrou alebo organizáciou, prechádza zaškolením, supervíziou, jeho/jej činnosť sa systematicky vyhodnocuje) a **neformálna** (bez uzatvorenia zmluvy).

⁵ FRIČ, P. a kol.: *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*. Praha: 2001, s. 103.

⁶ *Závěry stretnutí „Levočskej“ skupiny dobrovolnictva*. 11.10.2000

⁷ TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: 2002, s. 40.

⁸ MYDLÍKOVÁ, E. a kol.: *Dobrovolnictvo na Slovensku alebo čo si počať s dobrovoľníkom*. Bratislava: 2001, s.11.

⁹ MATULAYOVÁ, T.: *Dobrovolnictvo v sociálnych službách kontexte andragogiky a sociálnom práce*. Prešov: 2007, s. 17.

Podľa výskumov, týkajúcich sa zapájania občanov do dobrovoľníckych činností¹⁰, **pracujú dobrovoľníci a dobrovoľníčky najmä v týchto oblastiach:**

- ochrana životného prostredia;
- humanitárna pomoc a pomoc pri katastrofách;
- sociálne služby;
- zdravotníctvo;
- kultúrna a umelecká činnosť;
- športová a rekreačná činnosť;
- vzdelávanie a výskum;
- rozvoj obcí a regiónov;
- obhajoba a ochrana občianskych záujmov a práv;
- zahraničná dobrovoľnícka služba;
- profesijné organizácie.

V rámci týchto oblastí vykonávajú dobrovoľníci a dobrovoľníčky veľmi široké spektrum aktivít od jednoduchej manuálnej práce, cez administratívne činnosti, realizáciu zbierok, vedenie kampaní a priamu prácu s klientmi a klientkami až po vysoko špecializované činnosti ako napríklad poskytovanie odborného poradenstva, lektorskú činnosť, advokáciu či tvorbu projektov.

S dobrovoľníctvom súvisí aj viacero iných pojmov, ktoré považujeme za dôležité vyjasniť.

Za nadradený pojem k pojmu dobrovoľníctvo možno považovať pojem **filantropia**. Slovo filantropia pochádza z gréckych slov *philein* (milovať) a *antropos* (človek). V slovníkoch cudzích slov býva definované ako ľudomilnosť, dobročinnosť. Najčastejšie je filantropia spájaná a v niektorých prípadoch zamieňaná s charitou, altruizmom, darcovstvom a dobročinnosťou. Spoločným pre tieto pojmy sú dávanie a láska k človeku, významovo však nachádzame určité odlišnosti.

Altruizmus je protikladom egoizmu. Vyjadruje „mravný princíp, ktorý spočíva v nezištnej službe iným ľuďom a v ochote obetovať pre ich dobro vlastné záujmy.“¹¹

Pavol Frič upozorňuje na odlišnosť pojmov altruizmus a dobročinnosť. Dobročinnosť sa síce riadi altruistickými mravnými princípmi, ale na rozdiel od altruizmu sa zameriava len na ľudí stojacich mimo vlastnej rodiny a je

¹⁰ Napr.: BÚTORA, M. – BÚTOROVÁ, Z.: *Mimovládne organizácie a dobrovoľníctvo na Slovensku očami verejnej mienky I*. Bratislava: 1996; FRIČ, P. a kol.: *Darcovství a dobrovolnictví v České republice*. Praha: 2001; WOLEKOVÁ H. a kol.: *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu*, Bratislava: 2002; SALAMON, L.M. – ANHAIER, H.K. a kol.: *Nástup neziskového sektoru (medzinárodní srovnání)*. Praha: 1999.

¹¹ ĎURIČ, L. a kol.: *Terminologický a výkladový slovník Výchova a vzdelávanie dospelých*. Bratislava: 2000, s. 29.

bohatšia o inštitucionálny charakter. Okrem živelného poskytovania darov zahŕňa aj organizovanú aktivitu, ktorú zabezpečujú rôzne inštitúcie. Pojem altruizmus tento inštitucionálny rozmer nemá. Vzťahuje sa len na konanie jednotlivcov, nie inštitúcií alebo organizácií.¹²

Dobročinnosť predstavuje „všeobecný pojem označujúci rôzne aktivity motivované láskou k blížnemu a snahou pomôcť človeku, ľudstvu, svetu“¹³. Podstatu dobročinnosti tvoria darcovstvo, ktoré môže mať formu materiálnu (vecné dary) a finančnú (peňažné dary) a dobrovoľníctvo (môže byť vnímané tiež ako darovanie napr. času, energie, a pod.).

Charita a filantropia predstavujú dve rôzne formy, respektíve podoby dobročinnosti. **Charita** je tradičnejšie pomenovanie altruistického správania jednotlivcov alebo inštitúcií zameraného na pomoc ľuďom v núdzi. V bežnom ponímaní sa charita snaží zmierňovať okamžité utrpenie, prípadne biedu ľudí.

Filantropia predstavuje modernejšiu formu darcovstva, označujúca darcovstvo, ktoré sa snaží riešiť problémy spoločnosti podporou vzdelávania, inovácií a rozvojom schopností ľudí, aby si boli schopní pomôcť sami¹⁴. Filantropia je historicky viazaná viac na bohatších členov a členky spoločnosti a predpokladá isté rozšírenie individuálneho darcovstva. V súčasnosti je spájaná aj so sociálne zodpovedným správaním podnikateľských subjektov (tzv. korporatívna filantropia).

Aj keď medzi pojmami charita a filantropia bežne nerozlišujeme, ako upozorňuje Boris Strečanský, rozdiel medzi nimi je vyjadrený najmä zámerom, s ktorým sa „dávanie“ realizuje. Filantropia predstavuje tzv. rozvojový typ dávania, vychádzajúci z princípu svojpomoci. Charita označuje skôr pomoc tým, ktorí sú v núdzi a bolesti, čo samozrejme neznamená, že napr. Slovenská katolícka charita nemá záujem o vzdelávanie.¹⁵

V súvislosti s dobrovoľníctvom hovoríme často aj o prosociálnom správaní. **„Prosociálne správanie** sa vyznačuje skutkami a činmi vykonávanými v prospech druhého bez očakávania odmeny (materiálnej či finančnej) alebo sociálneho súhlasu.“¹⁶ Podľa Beaty Kosovej prosociálny človek pociťuje radosť a bolesť druhých ako svoju vlastnú a to ho motivuje k tomu, aby urobil niečo pre druhých aj vtedy, keď za to neočakáva nijakú odmenu. Ak urobí niečo pre druhých, pociťuje radosť a hlboké uspokojenie, hlbšie ako pri

¹² FRIČ, P. a kol.: *Darcovství a dobrovolnictví v České republice*. Praha: 2001, s.13.

¹³ STREČANSKÝ, B.: Filantropia vo svete a na Slovensku. In: *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*, Bratislava: 2000, s. 31.

¹⁴ STREČANSKÝ, B.: Filantropia vo svete a na Slovensku. In: *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*, Bratislava: 2000, s. 31.

¹⁵ tamže, s. 29.

¹⁶ VYROST, J. – SLAMĚNÍK, I.: *Sociální psychologie/sociální psychologie*. Praha: 1997, s. 339.

uspokojení vlastnej potreby.¹⁷ Prosociálne správanie je obvyčajne používané ako synonymum pojmu altruizmus, pričom má rozmanité formy: darovanie, vyjadrenie porozumenia, pomoc, podpora a medzi jeho formy môžeme zaradiť aj dobrovoľníctvo.

Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že dobrovoľníctvo je výrazom prosociálneho a altruistického správania a osobitou formou dobročinnosti. Zároveň spadá aj do súčasného moderného chápania filantropie, nakoľko ide o pomoc smerujúcu k svojpomoci a rozvoju jednotlivcov, komunít, či celej spoločnosti.

V súvislosti s dobrovoľníctvom sa často stretávame aj s pojmami **dobrovoľnícky sektor** a **dobrovoľnícka organizácia**. Tieto slovné spojenia v podstate vyjadrujú jeden zo základných znakov tretieho sektora a neziskových organizácií, a to že „mávajú dobrovoľnícky charakter, t.j. spravidla sa v nich prejavuje určitý stupeň dobrovoľníckej účasti“¹⁸.

V tejto súvislosti však chceme upozorniť na to, že stotožňovanie mimovládnych neziskových organizácií a dobrovoľníckych organizácií často vedie k tomu, že tieto potom v očiach verejnosti často nie sú vnímané ako subjekty poskytujúce služby na profesionálnom základe, prípadne že nepotrebujú finančnú podporu. Zastávame názor, že dobrovoľnícke organizácie sú len jedným z typov neziskových organizácií, v ktorých prevažuje podiel dobrovoľníckych činností, respektíve sú založené len na dobrovoľníckom princípe.

¹⁷ KOSOVIČ, B.: *Rozvoj osobnosti žiaka*. Prešov: 2000, s. 82.

¹⁸ ONDRUŠEK, D.: Čo sú neziskové organizácie. In: *Čítanka pre neziskové organizácie*. Bratislava: 2002, s. 12.

2. HISTORICKÝ EXKURZ PROBLEMATIKOU DOBROVOĽNÍCTVA NA SLOVENSKU

Dobrovoľníctvo nie je na našom území ničím novým. Jeho historické a vývojové aspekty možno spájať v súčasnom období i v minulosti najmä s formovaním organizácií občianskeho sektora, ktoré sú na našom území výrazne dominujúcim priestorom uplatnenia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

V celkovom vývoji organizácií, ktoré je možné zaradiť pod organizácie občianskeho sektora a paralelne aj dobrovoľníckych aktivít na našom území, nachádzame dve línie. Prvá línia aktivít a organizácií sa zameriava prevažne na plnenie verejnoprospešných cieľov (napr. sociálna a charitatívna činnosť). Druhá línia sa sústreďuje najmä na spolkový život a združovanie občanov, a to jednak za účelom primárne vzájomne prospešných či svojpomocných aktivít alebo so širším osvetovým či sociálnym poslaním. Možno konštatovať, že uvedené rozdelenie zamerania organizácií občianskeho sektora a dobrovoľníctva nachádzame v našich podmienkach kontinuálne až po súčasnosť.¹⁹

Formovanie prvých organizácií občianskeho sektora a rozvoj organizovanejších verejne a vzájomne prospešných dobrovoľníckych aktivít na našom území súvisí predovšetkým s činnosťou cirkví a formovaním meštianstva.

V období stredoveku boli aktivity prvých organizácií a inštitúcií zamerané predovšetkým na pomoc chudobným, starým, chorým a sirotám. Ako uvádza Dagmar Kováčiková, pomoc ľuďom v núdzi v tomto období mala filantropický charakter, bola to činnosť náhodná, dobrovoľná a individualizovaná, realizovaná ako súkromná (jednotlivcami) a ako verejná (cirkvou)²⁰. Dobrovoľná pomoc bola založená na jednej z popredných povinností v živote kresťana – pomáhať svojim blížnym.

¹⁹ BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. – HIRT, B.: Tretí sektor v Banskej Bystrici – história a súčasnosť. In: *Tretí sektor v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: 2006. s. 10.

²⁰ KOVÁČIKOVÁ, D.: *Základné otázky dejín sociálnej práce*. Žilina: 2000. s. 58.

Skutočnosť, že starostlivosť o tých, ktorí sa ocitli v núdzi nebola dostatočná, podnietila i rozvoj dobrovoľných aktivít založených na solidarite a vzájomnej pomoci, čoho výrazom bolo zakladanie náboženských, stavovských a podporných spolkov vo forme tzv. bratstiev a cechov.

V období osvietenstva sa začali dobrovoľné aktivity realizované najmä v rôznych typoch spolkov orientovať nielen na sociálne ciele, ale i na podporu vzdelanosti, kultúry, vedy, umenia či realizáciu spoločných záujmov.

Silným impulzom pre vznik a rozvoj viacerých charitatívnych spolkov a svojpomocných združení, založených na dobrovoľnej účasti a aktivitách, bolo národné hnutie v polovici 19. storočia.

Spolková činnosť takmer do polovice 19. storočia bola predovšetkým záležitosť mužov a ženy sa praktickej spolkovej činnosti zúčastňovali len vo vymedzenom rámci. Až spoločenské prostredie 19. storočia vytvorilo podmienky, ktoré umožnili spolkové združovanie žien. Ženské spolky v minulosti predstavovali bohatú paletu osvetových, charitatívnych a sociálnych aktivít, ale zároveň boli prejavom rozvíjajúceho sa emancipačného hnutia na našom území

V dôsledku revolučných udalostí v rokoch 1848 - 1849 a v porevolučnom období zanikla väčšina spolkov a osvetových zariadení. Zaviedlo sa dozorné právo štátu nad všetkými združeniami, povinnosť nového spolku registrovať sa a predložiť stanovy. Až do roku 1860 bol však povolený minimálny počet spolkov, niektoré účinkovali tajne.²¹

V 60. rokoch sa obnovila činnosť väčšiny spolkov a začali vznikať nové neziskové organizácie pod vplyvom a za pomoci Matice slovenskej, v ktorých pôsobili ľudia prevažne na dobrovoľnej báze. Napriek úradným obmedzeniam v 70. rokoch 19. storočia prudko vzrástol počet dobročinných, svojpomocných a hasičských spolkov. Spolky a aktívna účasť v nich sa stali nezastupiteľnou súčasťou spoločenského života miest a ľudí.

Obmedzenia slobody združovania a zhromažďovania nabrali na intenzite v čase prvej svetovej vojny. Spolkový život ochrnul, mnoho ľudí sa dostalo pod policajný dozor.²²

Najdôležitejšiu funkciu dobrovoľných asociácií v období do roku 1918 možno vidieť v tom, že na rozdiel od štátneho sektora vytvárali priestor pre uplatňovanie demokratických princípov (vnútrospolková demokracia, platforma artikulácie nacionálnych, kultúrnych a sociálnych záujmov,

²¹ DUDEKOVÁ, G.: *Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti*. Bratislava: 1998. s. 22.

²² Tamže, s. 25.

emancipácia žien) a otvorili tak cestu budovania občianskej spoločnosti zdola.²³

Obdobie prvej Československej republiky sa označuje aj ako vek *združovania*. Štát zaručil právo združovania okrem ústavy aj konkrétnymi opatreniami. Enormne vzrástol počet dobrovoľných asociácií, spolky a nadácie sa vytvárali podľa účelu a v rámci neho podľa náboženskej, etnickej a profesijnej príslušnosti či podľa politického presvedčenia. Silné postavenie si zachovali sociálne a zdravotné združenia a nadácie. Vznikali masové združenia s pôsobnosťou na celom území Slovenska. I keď na jednej strane dochádzalo k profesionalizácii činností organizácií vo všetkých oblastiach, mnohé z nich fungovali výlučne na dobrovoľníckej báze, iné s vysokým podielom dobrovoľnej pomoci.

Karen Buerkle označuje toto obdobie za *obdobie zrodu občana*. Účasť na aktivitách v združeniach vytiahla ľudí von z uzavretého kruhu rodiny a učila ich zúčastňovať sa na verejných aktivitách, vyjadrovať sa, komunikovať so štátom a spolupracovať v záujme dosahovania spoločných cieľov.²⁴

Vývoj organizácií občianskeho sektora i dobrovoľníckych aktivít sa prerušil najprv nemeckou okupáciou a druhou svetovou vojnou, neskôr vznikom socialistického štátu. Ako konštatujú Jiří Tošner a Oľga Sozanská, tradícia dobrovoľníckej práce bola za totalitného režimu násilne prerušená a činnosť všetkých foriem nezávislých organizácií bola cieľavedome a systematicky redukovaná alebo podliehala prísnej kontrole.²⁵

Po roku 1945 sa začala občianska spoločnosť rýchlo aktivizovať, svoju činnosť obnovilo približne 10 000 združení s viac ako pol miliónom členov. Už v máji 1945 však bolo spolčovanie obmedzené, aby sa na základe stanovenej kolektívnej viny Nemcov a Maďarov zabránilo ich vplyvu na spoločenský život. Spolky povolené totalitným vojnovým režimom boli na celom území Slovenska rozpustené, okrem spolkov uvedených v osobitom zozname (napr. Matica Slovenská, Živena, niektoré dobročinné a hasičské spolky), ktoré ale boli povinné urobiť zásahy do svojich stanov.²⁶

V júni 1945 však rozhodla vláda Národného frontu o vytvorení jednotných masových organizácií (Revolučné odborové hnutie, Zväz slovenskej mládeže, Živena, Sokol), pričom všetky jestvujúce združenia v príslušnej oblasti boli povinné do nich vstúpiť. K úplnému začleneniu všetkých jestvujúcich združení

²³ DUDEKOVÁ, G.: *Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti*. Bratislava: 1998, s. 30.

²⁴ BUERKLE, K.: *História občianskeho združovania na Slovensku*. In: *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď*. Bratislava: 2004. s. 29.

²⁵ TOŠNER, J. - SOZANSKÁ, O.: *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha: 2002. s. 30.

²⁶ DUDEKOVÁ, G.: *Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti*. Bratislava: 1998. s. 38-39.

pod záštitu Národného frontu došlo po nastolení mocenského monopolu Komunistickej strany Československa v roku 1948.

Zákonom č. 68/1951 sa určil smer vývoja neziskového sektora na nasledujúcich vyše 35 rokov. Podľa neho sa existujúce spolky mali premeniť na „dobrovoľné organizácie“, včleniť do jestvujúcich organizácií alebo zaniknúť. Bolo zrušené nielen používanie termínov spolok, spolčovanie, ale aj ich samotná podstata – dobrovoľnosť členstva a vnútorná demokracia.²⁷

Majetok spolkov a nadácií bol znárodnený. Neziskový sektor bol „vtiahnutý“ do politického systému štátu na čele s Komunistickou stranou Československa. „Spoločenské organizácie“ – nový termín pre združenia v rámci národného frontu – boli poverené plnením politických úloh budovania socialistickej spoločnosti. Po roku 1948 nemôžeme hovoriť o tom, čo dnes máme na mysli pod tretím sektorom, nakoľko stratil svoju základnú charakteristiku – nezávislosť od štátneho sektora.

V období rokov 1968 – 1969 došlo ku voľnému režimu, ale rozvoj dobrovoľných spolkov na území Slovenska nezaznamenal taký úspech ako v Čechách. Po násilnom potlačení pokusu o reformu komunistického režimu boli opäť všetky organizácie stojace mimo Národného frontu zákonom zakázané. Priestor pre dobrovoľné aktivity, ktoré predstavovali isté alternatívy voči režimu, ponúkali najmä tajné aktivity katolíckej cirkvi, pôda oficiálneho Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny (SZOPK) či niektoré aktivity Socialistického zväzu mládeže (napr. Strom života).

Nové obdobie rozvoja občianskej spoločnosti a dobrovoľníckych aktivít na Slovensku sa začalo písať po roku 1989. V roku 1990 bol prijatý Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov, ktorý upravil právo na slobodné združovanie a vytvoril priestor pre zakladanie spolkov, hnutí, klubov a iných občianskych združení. V tom istom roku sa novelou hospodárskeho zákonníka vytvorili podmienky aj pre vznik nadácií ako samostatne nezárobkových právnických osôb. K úprave nadácií ako účelového združenia majetku došlo v roku 1991 prijatím novely Občianskeho zákonníka.

Pocit slobody rozhodovať o sebe a o komunite viedol ľudí na Slovensku k zakladaniu nielen mnohých politických strán, ale aj k vytváraniu mimovládnych organizácií a k dobrovoľnému angažovaniu sa v prospech iných ľudí a komunít. Rozvoj občianskej spoločnosti so sebou priniesol aj rozvoj fenoménu dobrovoľníctva. V niektorých oblastiach, ako napríklad v humanitárnej a charitatívnej práci, sa len otvoril priestor pre plné realizovanie sa, ale vo väčšine občianskych a dobrovoľníckych aktivít sa začala budovať nová tradícia.

²⁷ DUDEKOVÁ, G.: *Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti*. Bratislava: 1998. s. 41-42.

3. SÚČASNÝ STAV ROZPRACOVANIA PROBLEMATIKY DOBROVOL'NÍCTVA

Dobrovoľníctvo predstavuje problematiku, ktorá má **interdisciplinárny charakter**, pretože sa ním zaoberajú viaceré vedné disciplíny súčasne (sociológia, sociológia mládeže, psychológia, ekonómia, teória riadenia ľudských zdrojov, sociálna práca, pedagogika, sociálna pedagogika a i.).

Na Slovensku možno za ťažiskovú považovať sociológiu, vo vekovej kategórii mládeže - sociológiu mládeže. O tejto skutočnosti svedčia najmä empirické zisťovania v tejto oblasti, ktoré majú charakter reprezentatívnych sociologických výskumov a prieskumov. Tie poskytujú pohľad na dobrovoľníctvo ako súčasť modernej občianskej spoločnosti. Súčasná sociologická teória zároveň chápe dobrovoľníctvo ako jeden z aspektov koncepcií sociálneho kapitálu, ktorý sa v posledných rokoch stáva predmetom odborných diskusií i empirických výskumov v mnohých krajinách. Sociologická dimenzia zároveň poukazuje na význam participácie ľudí v oblasti dobrovoľníckych aktivít v procese socializácie človeka. Prostredníctvom dobrovoľníctva možno prispieť k formovaniu človeka ako občana i ako sociálnej bytosti.

V tejto súvislosti je dobrovoľníctvo aj problém psychologický a sociálno-psychologický. Dobrovoľníctvo ako výraz prosociálneho správania, prežívanie participácie zo strany dobrovoľníka/dobrovoľníčky a recipienta/recipientky, osobnostné charakteristiky dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, či motivácia k tejto činnosti sú oblasti, ktoré pútajú pozornosť psychológie.

S dobrovoľníctvom sa zároveň môžeme stretnúť aj vo vedách zaoberajúcich sa riadením ľudskej činnosti – manažment dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v organizáciách vychádza z teórie riadenia ľudských zdrojov vo všeobecnosti, zároveň rešpektuje špecifiká tejto činnosti vyplývajúce zo základných charakteristík dobrovoľníctva, ako sú dobrovoľnosť, spontánnosť, bezplatnosť a spoločenská prospešnosť.

Ekonómiu zaujíma, aký prínos má dobrovoľníctvo pre spoločnosť z hľadiska ekonomického, t.j. akú ekonomickú hodnotu, predovšetkým v hodnote

odvedenej (nezaplatenej) ľudskej práce či iných vytvorených ekonomických hodnotách predstavuje.

Sociálna práca a teória sociálnej práce vníma dobrovoľníctvo ako jednu z foriem pomoci človeku v zmysle filozofie svojpomoci a riešenia problémov jednotlivcov, skupín a komunít s cieľom prispievať k sociálnej kohéznej spoločnosti.

Dobrovoľníctvo vstupuje aj do centra pozornosti edukačných vied. Zapájanie ľudí do dobrovoľníckych aktivít sleduje aj napĺňanie výchovných a vzdelávacích cieľov smerujúcich k rozvoju človeka ako jedinečnej, plnohodnotnej a seberealizujúcej sa osobnosti a zároveň kompetentného člena society.

V súvislosti s uvedenými východiskami možno konštatovať, že dostupné odborné zdroje na Slovensku sa problematikou dobrovoľníctva zaoberajú z rôznych pohľadov.

Historické aspekty dobrovoľníckych aktivít občanov na našom území možno nájsť spracované prevažne v súvislosti s činnosťou organizácií občianskeho sektora, najmä spolkov a cirkví. Podrobne sa týmto otázkam venujú: Karen Buerkle: *História občianskeho združovania na Slovensku*. In: *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď*. Bratislava: 2004; Gabriela Dudeková: *Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti*. Bratislava: 1998; Natália Kušnieriková: *Tradícia spolkovkej činnosti na Slovensku*. In: *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*. Bratislava: 2000; Elena Mannová: *Spolky a ich miesto v živote spoločnosti na Slovensku v 19. storočí. Stav a problémy výskumu*. In: *Historický časopis*, roč. 38, 1990, č. 1, s. 15 – 27; Elena Mannová: *Spolky v období sociálno-politických zmien na Slovensku 1938 – 1951. (Analýza spolkových stanov)*. In: *Občianska spoločnosť na prahu znovuzrodenia*. Bratislava: 1992; Elena Mannová: *Prehľad vývoja spolkového hnutia na Slovensku z aspektu formovania občianskej spoločnosti*. In: *Občianska spoločnosť – problémy a perspektívy*. Bratislava: 1991, s. 71 – 80; Jozef Mlynarčík: *Formovanie slovenskej kultúry a spolkový život Slovákov v 19. storočí*. In: *Národná kultúra v živote miest a obcí na Slovensku*. Martin: 1996, s. 17 – 22; Štefan Pasiar: *Spolkový život Slovákov – náčrt jeho začiatkov a vývinu do roku 1918*. Bratislava: 1968; Elena Vranová: *Spolky na Slovensku v rokoch 1945 – 1951*. In: *Slovenská archivistika*, roč. 15, 1980, 1, s. 63 – 95 a i.

Obraz o súčasnom stave dobrovoľníctva na Slovensku ako výraz rozvoja občianskej spoločnosti podávajú monografie, kapitoly v monografiách a záverečné správy spracované na základe výsledkov sociologických výskumov. Ide najmä o nasledovné: Martin Bútora a Zora Fialová: *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. Bratislava: 1995; Zora Bútorová a

Martin Bútor: *Mimovládne organizácie a dobrovoľníctvo na Slovensku očami verejnej mienky*. Bratislava: 1996; Helena Woleková a kol.: *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu*. Bratislava: 2002; Zora Bútorová: *Mimovládne organizácie a dobročinnosť vo svetle verejnej mienky*. In: *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď*. Bratislava: 2004; *Záverečná správa z prieskumu pre Nadáciu pre deti Slovenska*. Bratislava: 2004; Jarmila Filadelfiová, Mariana Dluhá, Eduard Marček, Silvia Košičiarová: *Poznávanie tretieho sektora na Slovensku*. Bratislava: 2004; Lýdia Mariošová a Jozef Majchrák: *Dobrovoľníci: Prípadové štúdie*. Bratislava: 2005; Alžbeta Mračková: *Prieskum o stave dobrovoľníctva realizovaný občianskym združením C.A.R.D.O. pri príležitosti 5. decembra – Medzinárodného dňa dobrovoľníkov medzi organizáciami zaregistrovanými v databáze virtuálneho dobrovoľníckeho centra*. Bratislava: 2007.

Výstupy z výskumov týkajúcich sa dobrovoľníctva sú publikované aj v *Súhrnných správach o stave spoločnosti*, ktoré každoročne zostavuje a vydáva Inštitút pre verejné otázky (IVO).

V posledných rokoch sa pozornosť vo výskumoch dobrovoľníctva zamerala aj na špecifickú vekovú kategóriu – **mládež** – najmä v súvislosti s vymedzením problematiky dobrovoľníctva mladých ľudí v európskom kontexte. V rámci Bielej knihy o mládeži je dobrovoľnícka činnosť mladých ľudí považovaná za jednu zo štyroch prioritných tém budúcej spolupráce v oblasti politiky mládeže. V roku 2005 uskutočnil Ústav informácií a prognóz školstva (UIPŠ) výskum *Dobrovoľníctvo a mládež* vo vekovej kategórii 15 až 26 ročných respondentov a respondentiek a v roku 2006 výskum *Dobrovoľnícka činnosť stredoškolskej mládeže* medzi žiakmi a žiačkami stredných škôl. Osobitnú pozornosť dobrovoľníctvu mládeže v rokoch 2004 až 2006 venuje *Národná správa o implementácii spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike* vypracovaná luventou v roku 2006. Zistenia sú zhrnuté aj v publikácii Nadeždy Králikovej: *Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak...* Bratislava: 2006. Informácie o participácii mladých ľudí v špecifických formách a oblastiach dobrovoľníctva nachádzame aj vo výstupoch z nasledovných výskumov: Ľubica Sobihardová: *Participácia mládeže na živote miest a obcí*. Bratislava: 2002; Ladislav Macháček: *Participácia študentov na samospráve stredných a vysokých škôl*. Bratislava: 2005; Marcela Bieliková: *Sociálno-politická problematika mládeže v SR*. Bratislava: 2005; Eva Gallová Kriglerová: *Prieskum názorov mladých ľudí pre potreby kampane Každý iný – všetci rovní*. Bratislava: 2006; Alžbeta Brozmanová Gregorová a kol.: *Mládež – mesto – región*. Bratislava: 2008; Ondrej Gallo a Peter Lenčo: *Čo si myslia mladí. Ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti*. Bratislava: 2009.²⁸

²⁸ Stručné informácie o uvedených výskumoch, analýzu ich najdôležitejších výsledkov a odporúčania pre mládežnícku politiku a prácu z mládežou sú sprístupnené prostredníctvom Dataarchívu výskumov mládeže na Slovensku, ktorý odborne garantuje luventa a finančne podporuje Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Viď bližšie: www.vyskummladeze.sk

Dobrovoľníctvo sa v posledných rokoch stáva aj predmetom spracovania ročníkových, bakalárskych, diplomových a dizertačných prác najmä v rámci humanitných študijných odborov (napr. sociálna práca, pedagogika, andragogika, a i.), ale práce na tému dobrovoľníctva nachádzame aj v kvalifikačných prácach študijných odborov ekonomického zamerania.

Osobitá pozornosť na Slovensku sa venuje **dobrovoľníctvu ako súčasť vysokoškolskej prípravy v odbore sociálna práca a iných pomáhajúcich profesií**, a to nielen v praktickej, ale aj teoretickej a empirickej rovine. V poslednom období sa v uvedenej oblasti objavujú príspevky a štúdie v časopisoch a na vedeckých a odborných seminároch a konferenciách. Príspevky zamerané na dobrovoľníctvo ako súčasť vysokoškolskej prípravy študentov a študentiek sociálnej práce a sociálnej pedagogiky pravidelne uverejňujú a prezentujú: Beata Balogová, Mária Bayerová, Martin Béreš, Alžbeta Brozmanová Gregorová, Mária Krkošková, Tatiana Matulayová, Alžbeta Mrázová, Eva Mydlíková, Libuša Radková, Lenka Vavrinčíková a iní.

Významným zdrojom informácií o dobrovoľníctve na Slovensku sú **zborníky a závery z konferencií a odborných seminárov týkajúcich sa dobrovoľníctva**, napríklad: *Závery stretnutia Levočskej skupiny o dobrovoľníctve*. Levoča: 2000; zborníky: *Dobrovoľnícka práca a spoločenské začleňovanie handicapovaných občanov*. Bratislava: 2002; *Dobrovoľníctvo v meste Banská Bystrica*. Banská Bystrica: 2003; *Dobrovoľníctvo ako životný štýl II*. Trnava: 2004; *Dobrovoľníctvo a právna úprava*. Bratislava: 2008; *European Volunteering Forum*. Bratislava: 2008. *Dobrovoľníctvo študentov v sociálnych službách*. Prešov: 2009 (predpokladaný rok vydania).

Manažmentom a metodikou práce s dobrovoľníkmi v organizáciách sa zaoberajú viaceré odborné zahraničné publikácie preložené aj na Slovensku, ale i pôvodné slovenské manuály a príručky, napr.: Malgorzata. Ochmanová a Pavel Jordan: *Dobrovoľníci – cenný zdroj pomoci*. Baltimore: 1997; *Manuál projektu dobrovoľníctvo*. Bratislava: 1998; Emil Komárik: *Porozumieť bolesti. Učebnica pre prípravu dobrovoľných sociálnych pracovníkov s ohrozenou mládežou*. Bratislava: 1999; Steve McCurly a Robert Lynch: *Manažment dobrovoľníkov. Ako zmobilizovať všetky zdroje komunity. Vybrané kapitoly*. Bratislava: 2000; *Workshop o dobrovoľníctve*. Bratislava: 2000; Eva Mydlíková a kol.: *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo čo si počať s dobrovoľníkom*. Bratislava: 2002; Alžbeta Gregorová: *Manažment dobrovoľníckej práce v mimovládnych organizáciách*. Banská Bystrica: 2002; Helena Majduchová a kol.: *Manažment dobrovoľníkov*. In: *Neziskové organizácie*. Bratislava: 2004. Mária Juhássová a kol.: *Príručka dobrovoľníka Dobrovoľníckej skupiny Vrba*. Bratislava: 2004. *Dobrovoľnícka práca - plánovanie a organizovanie* (príručka pre organizácie pracujúce

s dobrovoľníkmi). Eva Mydlíková a kol.: *Ako byť prospešný sebe aj iným*. Bratislava: 2006; Čo som ako dobrovoľník zažil pri sprevádzaní chorých a zomierajúcich. Bratislava: 2007; Eva Mydlíková a kol.: *Dobrovoľníctvo – efektívna študentská prax*. Bratislava: 2007; Tatiana Matulayová: *Dobrovoľníctvo v sociálnych službách v kontexte andragogiky a sociálnej práce*. Prešov: 2007; Silvia Pencáková: *Pomáhať nás baví*. Bratislava: 2007; Mária Hatoková a kol.: *Sprevádzanie chorých a zomierajúcich. Dobrovoľníctvo v nemocniciach a paliatívnych zariadeniach*. Bratislava: 2009.

Z časopiseckých zdrojov sa problematike dobrovoľníctva na Slovensku venovali a venujú časopisy *Nonprofit* (mesačník pre tretí sektor) a *Efekt* (časopis pre efektívne riadenie mimovládnej organizácie). Zdrojom informácií o participácii mládeže v oblasti dobrovoľníckych aktivít je aj časopis *Mládež a spoločnosť*, ktorý vydáva Ministerstvo školstva Slovenskej republiky a ÚIPŠ. Sporadicky príspevky o dobrovoľníctve nachádzame aj v časopisoch zo sociálnej práce, psychológie, či zdravotníctva: *Práca a sociálna politika*, *Sociálna práca a zdravotníctvo*, *Sociálna práca/sociální práce*, *Verejná správa*, *Psychologie dnes*, *Revue ošetrovateľstva a laboratórnych metodík*, *Medicínsky obzor*, *Geriatría*, *Humanita*. Konkrétne príklady dobrovoľníckych programov a aktivít dobrovoľníkov a dobrovoľníčok je možné vyhľadať aj v ďalších odborných a populárnych časopisoch z rozmanitých oblastí, napr. časopis *Zoom–m* (časopis o mládežníckej politike, číslo 4/2008 bolo celé venované dobrovoľníctvu), *Spravodajca občianskeho združenia Návrat* a i.

K základným **internetovým zdrojom** informácií o dobrovoľníctve patrí stránka národného virtuálneho dobrovoľníckeho centra www.dobrovolnictvo.sk, ktorá bola vytvorená a spustená v roku 2007 pod vedením občianskeho združenia C.A.R.D.O. a luventy v rámci partnerstva organizácií venujúcich sa rozvoju dobrovoľníctva. Dobrovoľníctvu je venovaná aj internetová stránka občianskeho združenia Centrum dobrovoľníctva www.centrumdobrovolnictva.sk a sekcia internetovej stránky Katedry vzdelávania dospelých a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove *Okná do sveta dobrovoľníctva*, ktorá aplikuje dobrovoľníctvo do procesu profesionalizácie sociálnych pracovníkov a pracovníčok. O dobrovoľníctve a možnostiach prepojenia dobrovoľníctva a odbornej praxe študentov a študentiek humanitných odborov v rámci projektu Asociácie sociálnych poradcov a supervízorov *Bližšie k zamestnaniu vďaka lepšej príprave na prax počas štúdia na vysokej škole* je možné získať informácie na internetovej stránke www.prax.assp.sk. Európska dobrovoľnícka služba v rámci programu *Mládež v akcii* a dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí sú súčasťou internetovej stránky luventy – inštitútu pre prácu s mládežou a mládežnícku politiku www.iuventu.sk, Rady mládeže Slovenska www.mladez.sk a stránky www.eurodesk.sk. Široké spektrum informácií o konkrétnych dobrovoľníckych projektoch ponúkajú internetové stránky organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami.

4. VÝSKUMNÉ ZISTENIA V OBLASTI DOBROVOĽNÍCTVA PO ROKU 1989

Obdobie po roku 1989 možno v slovenskej spoločnosti nazvať obdobím hľadania novej identity. Jej základom sa stala idea slobodnej demokratickej spoločnosti, založenej na občianskych princípoch, spolupráci a vzájomnej solidarite. Na jednej strane prichádza skúsenosť s liberalizmom, trhovým hospodárstvom, konzumnou spoločnosťou, sebaapresadzovaním a individualizmom, na druhej strane dochádza k rozvoju humanizmu, tolerancie a spontánnej pomoci iným. Dochádza k znovuoživeniu priestoru občianskej spoločnosti, v ktorom nachádzajú ľudia možnosť seberealizácie, slobodnej voľby a prejavu individuality v rôznych formálnych či neformálnych zoskupeniach. Formuje sa priestor „medzi súkromným životom človeka a mechanizmami ekonomických, štátnych a politických makroštruktúr“.²⁹

Ako však upozorňujú Zora Bútorová a Martin Bútora³⁰, v pozadí rozvoja dobrovoľníctva na Slovensku po roku 1989 nestoja len vnútropolitické okolnosti, ale aj faktory tzv. univerzálnej povahy, ktoré sa vyskytli v rôznych krajinách a v rôznych spoločenských systémoch. Ich výsledkom bol jav, ktorý popredný teoretik Lester M. Salamon súhrnne označil ako *revolúciu v združovaní*. Medzi tieto faktory patrí najmä kríza sociálneho štátu, nárast aktívnejších stredných vrstiev, revolúcia v komunikáciach, kríza životného prostredia a prechod od klasickej charitatívnej a humanitárnej k tzv. rozvojovej pomoci založenej na filozofii posilňovania (empowerment) a svojpomoci. Rozvoj občianskej spoločnosti, vznik vysokého počtu mimovládnych organizácií, ale i činnosť cirkvi a profesijných organizácií vytvoril priestor pre široké uplatnenie a angažovanie sa dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Po roku 1989 sa na Slovensku realizovalo viacero reprezentatívnych výskumov, ktorých snahou bolo získať prehľad o miere zapájania sa občanov

²⁹ STENA, J.: K programu výskumu občianskej spoločnosti. In: *Občianska spoločnosť – problémy a perspektívy v ČSFR*. Bratislava: 1991, s. 8.

³⁰ BÚTOROVÁ, Z. – BÚTORA, M.: *Mimovládne organizácie a dobrovoľníctvo očami verejnej mienky I*. Bratislava: 1996, s. 11.

do dobrovoľníckych aktivít a vybraných otázkach súvisiacich s týmto fenoménom. Ide najmä o tieto výskumy:

- v roku 1993 výskum SAIA-SCTS a agentúry FOCUS³¹;
- v roku 1995 výskum agentúry FOCUS³²;
- v roku 1998 výskum agentúry FOCUS pre nadáciu S.P.A.C.E. (jeho výstupy sú súčasťou medzinárodného porovnávacieho výskumu neziskového sektora pod vedením Lestera M. Salalmona Univerzity Johna Hopkinsa)³³;
- v roku 2003 výskum IVO prostredníctvom agentúry FOCUS³⁴;
- v roku 2004 výskum agentúry FOCUS pre Nadáciu pre deti Slovenska³⁵.

Dobrovoľníctvu z pohľadu predstaviteľov vybraných organizácií občianskeho sektora venoval pozornosť aj výskum S.P.A.C.E. v roku 2003³⁶.

Na analýzu fenoménu dobrovoľníctva z pohľadu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ich koordinátorov a ľudí, ktorí profitujú z dobrovoľníckej práce sa v kvalitatívnom výskume zamerail v rokoch 2004 a 2005 Inštitút pre verejné otázky.³⁷

V snahe získať novšie údaje o zapojení sa dobrovoľníkov do činnosti mimovládnych organizácií na Slovensku a o hodnote dobrovoľníkmi odpracovaných hodín zrealizovalo C.A.R.D.O. ku koncu roku 2007 prieskum medzi organizáciami zaregistrovanými na stránke www.dobrovolnictvo.sk³⁸.

Porovnanie výsledkov jednotlivých výskumov a získanie komplexného obrazu o rôznych aspektoch dobrovoľníctva v jednotlivých rokoch sťažuje skutočnosť, že vo výskumoch bola použitá rôzna metodológia. Napriek tomu sa pokúsime o prehľad jednotlivých zistení za účelom spresnenia obrazu o dobrovoľníctve na Slovensku po roku 1989.

Prvou oblasťou, na ktorú sa zameriava pozornosť všetkých uvedených kvantitatívnych výskumov, je **miera zapájania sa občanov do dobrovoľníckych aktivít**. Prehľad zistení prezentuje Graf 1.

³¹ BÚTORA, M. – FIALOVÁ, Z.: *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. Bratislava: 1995.

³² BÚTOROVÁ, Z. – BÚTORA, M.: *Mimovládne organizácie a dobrovoľníctvo na Slovensku očami verejnej mienky*. Bratislava: 1996.

³³ WOLEKOVÁ, H. a kol.: *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu*. Bratislava: 2002.

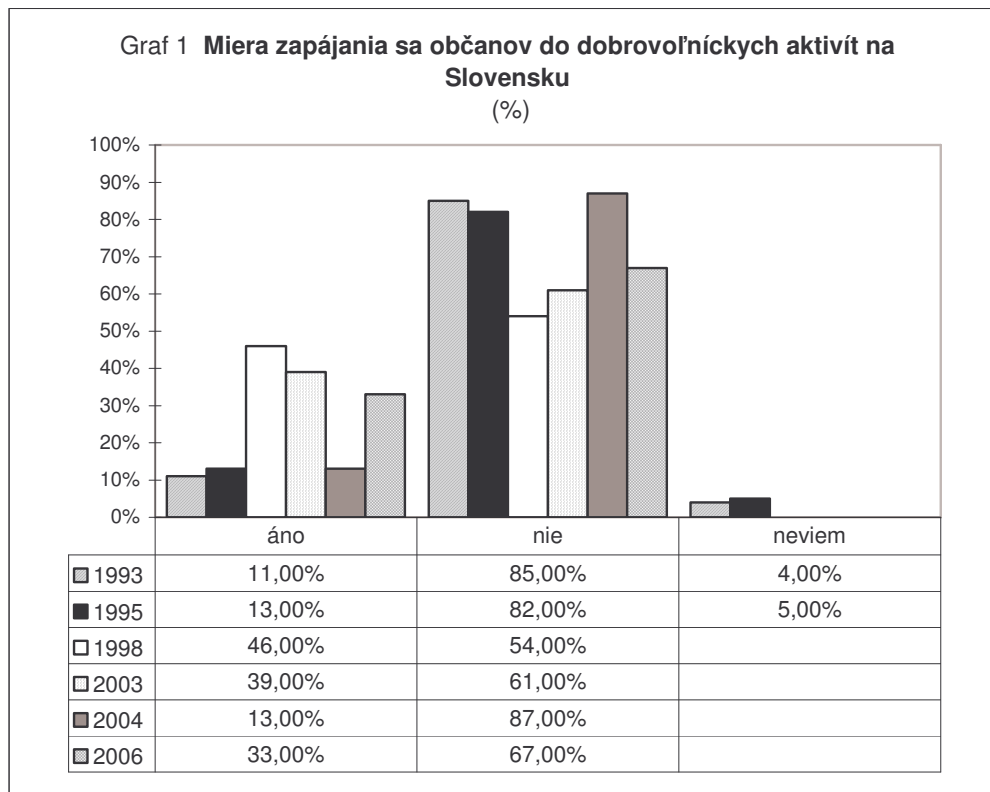
³⁴ BÚTOROVÁ, Z.: *Mimovládne organizácie a dobročinnosť vo svetle verejnej mienky*. In: *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď*. Bratislava: 2004.

³⁵ *Záverečná správa z prieskumu pre Nadáciu pre deti Slovenska*. Bratislava: 2004.

³⁶ FILADELFIOVÁ, J. – DLUHÁ, M. – MARČEK, E. – KOŠIČIAROVÁ, S.: *Poznávanie tretieho sektora na Slovensku*. Bratislava: 2004.

³⁷ MARIOŠOVÁ, L. – MAJCHRÁK, J.: *Dobrovoľníci: Prípadové štúdie*. Bratislava: 2005.

³⁸ *Prieskum o stave dobrovoľníctva realizovaný občianskym združením C.A.R.D.O. pri príležitosti 5.decembra - Medzinárodného dňa dobrovoľníkov medzi organizáciami zaregistrovanými v databáze virtuálneho dobrovoľníckeho centra www.dobrovolnictvo.sk*. Bratislava: 2007.

Zdroje údajov:

BÚTORA, M. – FIALOVÁ, Z.: *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. Bratislava: 1995

BÚTOROVÁ, Z. – BÚTORA, M.: *Mimovládne organizácie a dobrovoľníctvo na Slovensku očami verejnej mienky*. Bratislava: 1996

WOLEKOVÁ, H. a kol.: *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu*. Bratislava: 2002

BÚTOROVÁ, Z.: *Mimovládne organizácie a dobročinnosť vo svetle verejnej mienky*. In: *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď*. Bratislava: 2004

Záverečná správa z prieskumu pre Nadáciu pre deti Slovenska. Bratislava: 2004.

European Social Reality. Report. Special Eurobarometer 273 / Wave 66.3: 2006-2007. Online: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_273_en.pdf [10.2.2009]

Na základe uvedených zistení možno konštatovať, že *dobrovoľníctvo na Slovensku reálne existuje, nie je však možné uviesť relevantný údaj o miere zapájania sa občanov do dobrovoľníckych aktivít*. V sledovaných rokoch sa pohybuje v intervale od 13 do 46 percent populácie.

Podľa nateraz pravdepodobne ostatného prieskumu verejnej mienky Eurobarometer z konca roku 2006 sa 79% Slovákov vyslovilo v duchu, že pomoc druhým alebo dobrovoľnícka práca sú pre nich dôležité, čo je v tejto oblasti rovnaká hodnota ako bol priemer za 25 krajín Európskej únie³⁹. Do činnosti rôznych organizácií alebo do dobrovoľníckej činnosti pre ne sa

³⁹ V celej Európskej únii sa do dobrovoľníctva zapája viac ako 100 mil. občanov.

v priemere zapája 34% Európanov, v prípade Slovenska dosiahla táto hodnota o jedno percento menej (33% Slovákov).⁴⁰

Miera zapájania sa do dobrovoľníckych aktivít však nie je jediným ukazovateľom rozsahu dobrovoľníckej aktivity, ktorá okrem počtu zapojených ľudí závisí aj od intenzity ich práce, t.j. počtu odpracovaných hodín. Viac sa tejto problematike venuje časť o prínosoch dobrovoľníctva tejto analýzy.

Podľa výskumu IVO z roku 2003 najviac **dobrovoľníkov a dobrovoľníčok pôsobilo v nasledujúcich oblastiach uplatnenia**: náboženstvo a cirkevné aktivity (13%), komunitný rozvoj (12%), šport a rekreácia (9%), školstvo, vzdelávanie, veda (9%), kultúra a umenie (7%), sociálne služby ľuďom v núdzi (7%), životné prostredie (7%), zdravie (7%). Oblasti ako podpora dobročinnosti a dobrovoľníctva, činnosť odborov, advokácia, humanitná pomoc, politika, pomoc Rómom a profesijné organizácie neboli významne zastúpené. Oproti roku 1998 pribudli dobrovoľníci a dobrovoľníčky najmä v oblasti komunitného rozvoja, sociálnych služieb a zdravia. Výskum Eurobarometer z roku 2006 hovorí o tom, že najväčší podiel aktívnych Slovákov sa zapája do práce alebo dobrovoľníckej činnosti pre športový klub alebo klub outdoorových aktivít (13%), pre cirkevnú/náboženskú organizáciu (7%), pre vzdelávacie, umelecké, hudobné alebo kultúrne združenia (6%) a odbory (6%).

Z hľadiska **subjektov, pre ktoré dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracovali**, výskumy v roku 1998 a v roku 2003 uvádzajú, že najväčší priestor pre zapojenie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok poskytujú mimovládne organizácie (v roku 2003 pre ne pracovalo 25% dobrovoľníkov a dobrovoľníčok), ďalej nasledujú orgány štátnej správy a samosprávy (17% v roku 2003) a kostoly a iné bohoslužobné miesta (14% dobrovoľníkov a dobrovoľníčok). Podľa výskumu IVO sa značná časť dobrovoľníckej činnosti v roku 2003 odohrávala v rámci iných bližšie nedefinovaných organizácií a sociálnych sietí (23%), ktoré sa utvárajú na príbuzenskom, susedskom, kolegiálnom alebo priateľskom základe.

Výskum agentúry FOCUS v roku 2004 sa zameriaval na iné členenie subjektov, pre ktoré dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracovali, a jeho zistenia sú nasledovné: 43% dobrovoľníkov a dobrovoľníčok pracovalo pre mimovládne organizácie, 37% pre obec alebo mesto, 35% pre cirkev a cirkevné organizácie, 33% sa venovalo konkrétnemu jednotlivcovi a rovnaké percento pomoci štátnym a príspevkovým organizáciám. V uvedenom výskume sa objavujú i dobrovoľnícke aktivity v rámci súkromnej firmy, do ktorých sa v roku 2004 zapojilo 5% dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

⁴⁰ *European Social Reality*. Report. Special Eurobarometer 273 / Wave 66.3: February 2007. Online: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_273_en.pdf [10.2.2009]

Z hľadiska **frekvencie vykonávania dobrovoľníckych aktivít** prevažujú nepravidelné, sporadické aktivity, menej ľudí sa dobrovoľníctvu venuje pravidelne, t.j. aspoň raz za mesiac a častejšie.

Výskumy v rokoch 1995, 1998 a 2003 sa zameriavali aj na **sociálny profil dobrovoľníkov a dobrovoľníčok**, pričom možno konštatovať, že sa v základných črtách v jednotlivých rokoch reprodukuje. Dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami sú približne *v rovnakej miere muži aj ženy*, i keď výskum agentúry FOCUS v roku 2004 zistil mierne zvýšenie zastúpenia žien na individuálnej filantropii (52%) oproti mužom (41%)⁴¹. Jednotlivé vekové kategórie sú *medzi dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami zastúpené približne rovnomerne*. Od roku 1995 sú *rozdiely v miere účasti na dobrovoľníckych aktivitách zaznamenávané najmä vo vzťahu k vzdelaniu*, možno konštatovať, že s vyššou úrovňou vzdelania, rastie aj podiel účasti občanov na dobrovoľníctve. I keď v rokoch 1995 a 1998 neboli zaznamenané významné *odlišnosti v miere participácie na dobrovoľníckych aktivitách v závislosti od ekonomickej situácie*, v roku 1998 bola dokonca nižšia miera participácie zaznamenaná u občanov s vyšším príjmom, výskumy v rokoch 2003 a 2004 zistili, že participácia ľudí na dobrovoľníctve a individuálnej filantropii rastie v závislosti od príjmu domácnosti. Hlbšia analýza vzájomného vzťahu dobrovoľníctva a ekonomickej situácie vo výskume IVO v roku 2003 odhalila zaujímavú skutočnosť, a to, že finančné bariéry ako dôvod nízkej participácie na dobrovoľníckych aktivitách častejšie uvádzajú respondenti a respondentky – dobrovoľníci a dobrovoľníčky (69%), ako tí, ktorí na dobrovoľníctve neparticipovali (59%). *Vyššia aktivita v oblasti dobrovoľníctva je medzi dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami z vidieka a u veriacich* (čo súvisí aj s intenzitou dobrovoľníckych aktivít náboženského zamerania).

Dobrovoľníctvo je na Slovensku úzko späté s členstvom v mimovládnych organizáciách a darcovstvom, t.j. dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami sú častejšie občania, ktorí prejavujú aktívnejší záujem o aktuálne spoločenské dianie. Od roku 1993 sa v dobrovoľníckych aktivitách angažuje výrazne vyššie percento členov/členiek ako nečlenov/nečleniek organizácií, zároveň sa do dobrovoľníckych aktivít zapája viac darcov.

Zaujímavé výsledky **vzájomného vzťahu dobrovoľníckej skúsenosti a trhu práce** priniesol výskum *Dobrovoľníctvo ako konkurenčná výhoda uchádzača o zamestnanie v cieľovej skupine personalistov*, ktorý realizovala agentúra AKO pre mládežnícku organizáciu YMCA na Slovensku. I keď dobrovoľníctvo vnímali personalisti veľmi pozitívne, dobrovoľnícka skúsenosť sa ako kritérium pri prijímaní do zamestnania spontánne nevyskytla. Ako hlavný dôvod tohto zistenia sa ukázala *nedôležitosť dobrovoľníctva ako*

⁴¹ Poznámka: Individuálna filantropia však v tomto výskume zahŕňala nielen dobrovoľnícke aktivity, ale aj darcovstvo.

kritéria, ale i chýbajúca osobná skúsenosť s týmto kritériom zo strany personalistov.⁴²

Čo sa týka **potenciálu dobrovoľníctva do budúcnosti**, v jednotlivých výskumoch vyjadruje ochotu zapojiť sa do dobrovoľníckych aktivít okolo 45% respondentov a respondentiek, pričom sociálny profil potenciálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sa v základných črtách podobá profilu aktívnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Zároveň sa ukazuje, že aktívni dobrovoľníci a dobrovoľníčky prejavujú dlhodobo väčšiu ochotu vykonávať dobrovoľnícku činnosť v budúcnosti v porovnaní s tými, ktorí dobrovoľnícku činnosť v aktuálnom roku nevykonávali.

Komplexnejší obraz o zapojení ľudí do dobrovoľníckych aktivít možno získať aj zo stratifikovaných **výberových zisťovaní Štatistického úradu Slovenskej republiky o tzv. neziskových inštitúciách slúžiacich domácnostiam a o netrhových službách**. Jeho účelom je získať informácie o ekonomických a finančných ukazovateľoch neziskových organizácií⁴³ zaradených medzi ostatných netrhových výrobcov, ktorých prevažná časť produkcie sa poskytuje členom bezplatne alebo za ceny ekonomicky nevýznamné⁴⁴. Súčasťou tohto zisťovania je aj skúmanie *formálneho dobrovoľníctva* – počtov dobrovoľníkov a dobrovoľníčok zapojených do činnosti neziskových inštitúcií.

Štatistický úrad SR uvádza, že štatistický systém nepozná pojem *dobrovoľnícke organizácie*. Dokáže však identifikovať počet organizácií, v ktorých dobrovoľníci a dobrovoľníčky v danom roku pracovali.

Údaje⁴⁵ za rok 2007 hovoria o tom, že 1 179 organizácií na Slovensku vykázalo v rámci štatistického zisťovania prácu dobrovoľníkov, z toho v 930 organizáciách pracovali aj dobrovoľníčky – ženy.

Nasledujúce tabuľky poskytujú prehľad o počte dobrovoľníkov a odpracovaných dobrovoľníckych hodinách v období 2000 – 2007, ako aj ich rozdelenie podľa právnych foriem neziskových inštitúcií, resp. odvetvia ekonomickej činnosti.

⁴² LAGO, M.: *Dobrovoľníctvo ako konkurenčná výhoda uchádzača o zamestnanie v cieľovej skupine personalistov*. Bratislava: 2005.

⁴³ Spravodajské jednotky tvoria nadácie, združenia, neinvestičné fondy, neziskové organizácie, spoločenstvá vlastníkov bytov, zväzy, politické strany a politické hnutia, cirkvi, náboženské spoločnosti a ich organizácie, občianske združenia, stavovské organizácie – profesné komory a záujmové združenia právnických osôb.

⁴⁴ *Ročný výkaz nežárobkových organizácií*. Štatistický úrad SR, 2009. Online: http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_200/Program_zistovani/rok_2009_2011/ch_nsno101_09.rtf [4.2.2009]

⁴⁵ Nedopočítané údaje ŠÚSR.

Tabuľka 1 Počty dobrovoľníkov a odpracovaných hodín

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počet dobrovoľníkov	319 192	223 790	118 623	198 931	196 575	227 030	220 470	286 741
Počet odpracovaných dobrovoľníckych hodín (mil.)	25,488	17,169	9,73	10,836	10,16	13,767	18,26	24,673

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Neziskové inštitúcie podľa zisťovaní Štatistického úradu SR v roku 2007 angažovali 286 741 dobrovoľníkov, ktorí odpracovali celkovo 24,7 mil. dobrovoľníckych hodín. Predstavuje to nárast v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi 2005 a 2006, kedy celkový počet dobrovoľníkov dosiahol niečo vyše 227 tisíc a 220 tisíc dobrovoľníkov (celkové odpracované hodiny dobrovoľníkmi dosiahli v spomínaných rokoch 13,8 a 18,3 mil. hodín). V roku 2002 prišlo v porovnaní s rokom 2000 (319 tisíc dobrovoľníkov) k dramatickému prepadu počtu dobrovoľníkov skoro až na polovičnú úroveň okolo 119 tisíc dobrovoľníkov. Množstvo dobrovoľníkmi odpracovaných hodín kleslo v rovnakom období dokonca o 62% z 25,5 mil. na 9,7 mil. hodín. Trend počtu dobrovoľníkov je od roku 2002 rastúci s miernymi poklesmi v rokoch 2004 a 2006, s výnimkou roku 2004 narastá aj celkový počet odpracovaných hodín dobrovoľníkmi. V roku 2007 sa táto hodnota 24,7 mil. dobrovoľníckych hodín veľmi priblížila hodnote z roku 2000 (25,5 mil. hod.).

Tabuľka 2 Počet dobrovoľníkov podľa právnej formy organizácie

Právna forma	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
117 Nadácia	2 150	2 034	1 739	1 302	1 203	1 704	1 806	2 377
118 Neinvestičný fond	1 191	822	1 005	810	768	823	856	1 025
119 Nezisková organizácia	2 094	800	764	1 170	2 417	2 446	2 411	3 625
271 Spoločenstvá vlastníkov	6 889	4 901	5 482	9 460	10 350	10 581	9 846	11 517
331 Príspevková organizácia				0	115	49	10	7
701 Združenie (zväz, spolok)	297 874	207 593	102 529	180 019	176 364	205 058	196 195	255 073
Politická strana, politické								
711 hnutie	74	5	11	1	5	1 297	2 109	2 542
721 Cirkevná organizácia	6 971	6 664	5 896	4 950	3 538	3 344	3 597	6 988
741 Profesná komora	818	504	289	354	261	263	178	138
Komora okrem								
745 profesných			34	16	19	25	18	21
Záujmové združenie								
751 práv. osôb	1 045	467	538	656	754	1 290	3 121	1 710
Medzinárodné org. a								
921 združenia				187	776	143	323	1 719
Ostatné právne formy	86	0	336	6	6	7		
Spolu	319 192	223 790	118 623	198 931	196 575	227 030	220 470	286 741

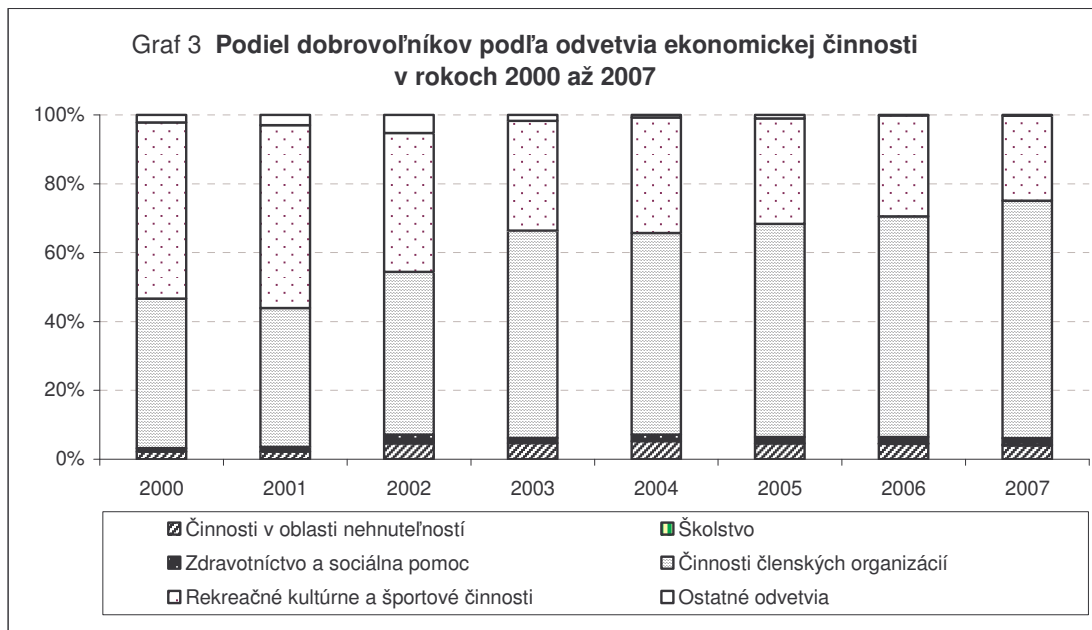
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Z hľadiska právnej formy neziskových inštitúcií najväčšie množstvo dobrovoľníkov a dobrovoľníčok dlhodobo pracuje pre občianske združenia (združenie, zväz, spolok), ďalšími významnými organizačnými formami využívajúcimi dobrovoľníctvo sú spoločenstvá vlastníkov bytov a cirkevné organizácie.

Tabuľka 3 Počet dobrovoľníkov podľa odvetvia ekonomických činností organizácií

Odvetvie ekonomických činností	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Činnosti v oblasti								
70 nehnuteľností	6 889	4 901	5 482	9 460	10 350	10 581	9 846	11 517
80 Školstvo							292	671
Zdravotníctvo a								
85 sociálna pomoc	3 454	3 223	3 068	2 815	3 671	4 026	4 213	5 347
Činnosti členských								
91 organizácií	138 439	90 174	55 986	119 815	115 088	140 615	141 024	197 654
Rekreač., kultúr.								
92 a šport. činnosti	163 514	118 863	47 829	63 353	65 866	69 354	64 648	70 754
Ostatné odvetvia	6 896	6 629	6 258	3 488	1 600	2 454	447	799
Spolu	319 192	223 790	118 623	198 931	196 575	227 030	220 470	286 741

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Najviac dobrovoľníkov a dobrovoľníčok ako aj množstvo dobrovoľníckych hodín na Slovensku vykazujú členské organizácie⁴⁶ a organizácie v oblasti rekreačných, kultúrnych a športových činností⁴⁷. Tretiu najpočetnejšiu skupinu tvoria organizácie rozvíjajúce svoje aktivity v oblasti nehnuteľností.

V množstve odpracovaných dobrovoľníckych hodín prvú pozíciu obsadili občianske združenia (zväzy, spolky), na ďalších pozíciách sú cirkevné organizácie a spoločenstvá vlastníkov bytov.

⁴⁶ Pod činnosti členských organizácií zahŕňa ŠÚSR činnosti podnikateľských a zamestnávateľských organizácií, profesijných organizácií, odborových zväzov, cirkevných organizácií, politických strán, ostatných členských organizácií i.n., ďalej činnosti organizácií mládeže, záujmových zväzov, spolkov, klubov a činnosti ostatných členských organizácií.

⁴⁷ Do tejto kategórie spadá prevádzka športových zariadení a iné športové činnosti

Tabuľka 4 Počet odpracovaných hodín dobrovoľnými pracovníkmi podľa právnej formy

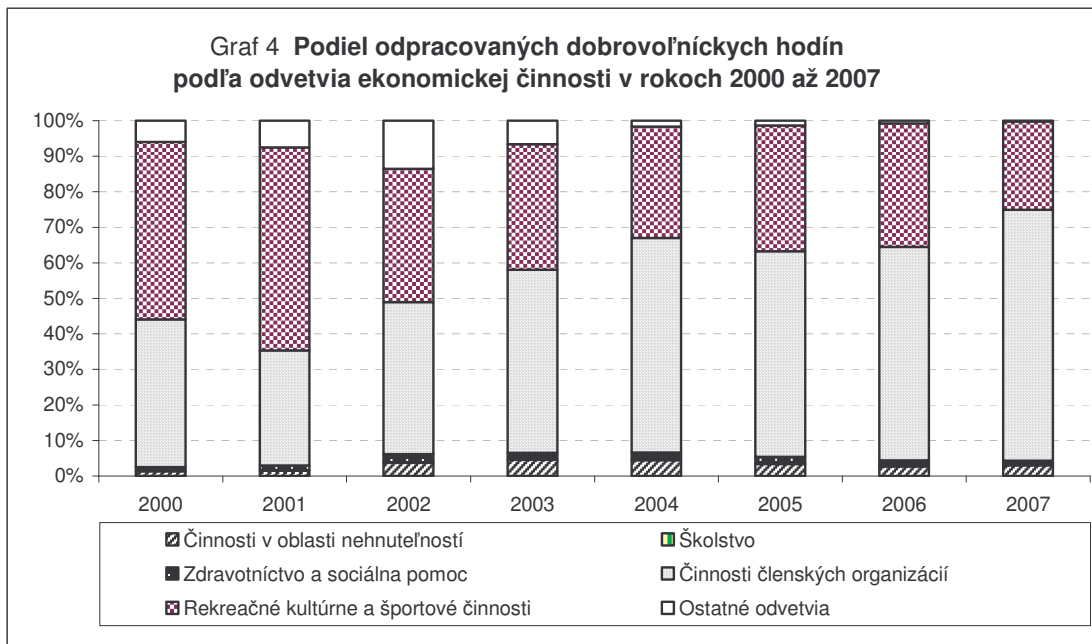
Právna forma	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
117 Nadácia	149 419	144 611	104 856	68 273	92 480	131 405	161 878	117 322
118 Neinvestičný fond	95 394	62 946	64 267	73 304	71 071	103 390	60 978	66 192
119 Nezisková organizácia	90 360	63 205	84 690	101 862	121 037	136 337	233 606	231 043
271 Spoločenstvá vlastníkov	341 728	256 146	372 307	495 052	453 495	462 130	489 241	748 654
331 Príspevková organizácia				0	14 022	2 544	2 026	1 206
701 Združenie (zväz, spolok)	23 457 952	15 564 811	7 704 835	9 177 585	8 819 170	12 212 445	16 442 486	22 271 297
711 Politická strana, hnutie	145 760	170	510	5	1 005	155 610	165 550	283 870
721 Cirkevná organizácia	1 050 697	1 013 480	1 319 044	820 310	492 518	422 212	522 080	822 758
741 Profesná komora	26 373	23 186	21 174	35 006	13 524	19 219	7 884	18 164
745 Komora okrem profes.			632	400	390	415	270	399
751 Záujmové združ. PO	129 928	40 524	45 515	51 030	56 089	108 114	162 758	94 090
921 Medzinár. org. A združ.				12 194	24 437	13 138	11 140	17 690
Ostatné právne formy	435	0	11 871	540	325	33		
Spolu	25 488 046	17 169 079	9 729 700	10 835 561	10 159 563	13 766 992	18 259 897	24 672 685

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Tabuľka 5 Počet odpracovaných hodín dobrovoľnými pracovníkmi podľa odvetvia ekonomických činností

Odvetvie Ekonomických činností	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
70 Č.v oblasti nehnuteľností	341 728	256 146	372 307	495 052	453 495	462 130	489 241	748 654
80 Školstvo							40 420	74 077
85 Zdravotníc. a soc. pomoc	306 650	248 135	234 011	213 884	218 046	283 577	268 621	251 574
91 Č. členských organizácií	10 596 920	5 572 155	4 155 291	5 575 435	6 135 055	7 967 349	10 966 272	17 408 377
92 Rekreač., kult. a šport.č.	12 708 108	9 791 507	3 650 998	3 835 148	3 179 115	4 870 942	6 357 850	6 136 875
Ostatné odvetvia	1 534 640	1 301 136	1 317 094	716 043	173 852	182 994	137 493	53 128
Spolu	25 488 046	17 169 079	9 729 700	10 835 561	10 159 563	13 766 992	18 259 897	24 672 685

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Ekonomický prínos činnosti dobrovoľníkov je vyčíslený v časti prínosy dobrovoľníctva tejto analýzy. Podrobnejšie údaje o počtoch dobrovoľníkov a odpracovaných dobrovoľníckych hodinách za jednotlivé roky možno nájsť v Prílohách A a B. Príloha C poskytuje údaje o vývine členskej základne v občianskych združeniach, stavovských organizáciách, odborových hnutiach a politických stranách tak, ako ich zozbieral Štatistický úrad SR v období rokov 2000-2007.

Možno konštatovať, že na Slovensku chýbajú hĺbkové kvalitatívne výskumy, ktoré by sledovali napr. motiváciu dobrovoľníkov, kvalitu manažmentu dobrovoľníckych organizácií alebo zmenu komunitného dobrovoľníctva na manažérske a pod. Priekopníckym v tejto oblasti je výskum Lýdie Mariošovej a Jozefa Majchráka⁴⁸. Publikácia „**Dobrovoľníci: prípadové štúdie**“ poskytuje pohľad na konkrétnych aktérov a formy dobrovoľníctva v šiestich mimovládnych organizáciách. Za najdôležitejšie zistenia, ktoré podľa našich skúseností odrážajú špecifiká práce s dobrovoľníkmi v mnohých slovenských mimovládnych organizáciách, možno považovať nasledovné:

- *okrem charizmatickej osobnosti sa ľudia v šiestich skúmaných komunitách sústredili okolo predmetu činnosti, ktorý považovali za zmysluplný a príťažlivý;*

⁴⁸ MARIOŠOVÁ, L. – MAJCHRÁK, J.: *Dobrovoľníci: Prípadové štúdie*. 1. vyd. Bratislava: 2005. ISBN 80-88935-80-6

- *dobrovoľníci a dobrovoľníčky pochádzajú z referenčnej skupiny ľudí v mimovládnej organizácii, známi alebo príbuzní, a prichádzajú na princípe snehovej gule;*
- *vstupné podmienky mimovládnej organizácie ovplyvňujú úspešnosť modelu dobrovoľníctva;*
- *v každej mimovládnej organizácii sa pri práci s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami uplatňujú princípy riadenia;*
- *podľa úrovne manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok je možné posúdiť stupne rozvoja dobrovoľníctva;*
- *dobrovoľníci a dobrovoľníčky v organizáciách vykonávajú rôzne činnosti, pričom sa odlišovali napr. z hľadiska profesie, vzdelania, veku, rodu alebo typu spolupráce;*
- *všetky mimovládne organizácie disponujú tzv. užším okruhom dobrovoľníkov a dobrovoľníčok (udržiavajú s nimi pravidelný kontakt, bližšie vzťahy, sú ochotní zväčša vykonať každú prácu, o ktorú sú požiadaní) a okrem nich v organizáciách figurujú aj tzv. ďalší dobrovoľníci a dobrovoľníčky;*
- *v spoločenskej rovine dobrovoľníci a dobrovoľníčky prispievajú okrem iného k sociálnej integrácii rôznych sociálnych skupín;*
- *v individuálnej rovine môže byť dobrovoľníctvo spôsobom sebarealizácie, trávenia voľného času, získavania zručností či znalostí, spoznávania nových ľudí, prejavom altruizmu;*
- *pre ľudí, ktorí patria k marginalizovaným skupinám a trhu práce, môže byť dobrovoľnícka činnosť simuláciou pracovného sveta;*
- *ak sa dobrovoľníci a dobrovoľníčky stotožnili s myšlienkou pomoci/podpory, alebo boli pri jej zrode a potom ju realizovali, ich pomoc zväčša presiahla pôvodný zámer;*
- *z dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sa nezriedka stávajú zamestnanci a zamestnankyne;*
- *v porovnaní s komunitami v mestských sídlach bolo pre skúmané komunity na vidieku typické, že dobrovoľníci a dobrovoľníčky pochádzali z komunity a navzájom sa poznali;*
- *dobrovoľníci a dobrovoľníčky sústredení okolo rómskej mimovládnej organizácie tiež pochádzali zvnútra komunity;*
- *vo všetkých komunitách sa v práci s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami premietol princíp reciprocity a sieťovania;*
- *medzi individuálne motívy k dobrovoľníctvu patrila (morálna) zodpovednosť;*
- *aktéri všetkých skúmaných mimovládnych organizácií do budúcnosti rátali so zapájaním dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.*

Špecifické empirické zistenia o participácii v dobrovoľníckych aktivitách nachádzame vo vzťahu k vekovej skupine **mládeže**, u ktorej má dobrovoľníctvo svoje charakteristické rysy. Ako uvádza Nadežda Králiková, mladí ľudia sa rýchlo nadchnú pre dobrovoľnícku aktivitu – jednorazovú alebo

sporadickú. Veľakrát si chcú vyskúšať, čo obnáša práve daná dobrovoľnícka aktivita a sú nápomocní pre svoju aktivnosť, pribojnosť, snahu veci meniť. Zriedkavejšia je preto u nich dlhodobejšia dobrovoľnícka služba.⁴⁹

Ako však uvádza Národná správa o implementácii spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike vypracovaná luventou v roku 2006, výskum participácie mládeže v oblasti dobrovoľníctva je **veľmi atomizovaný**. Každá organizácia si robí evidenciu spolupráce dobrovoľníkov pre vlastné potreby a nie vždy podľa ich veku. Špecifickým výskumom v tejto oblasti bol okrajovo poverený len Ústav informácií a prognóz školstva (UIPŠ), ktorý v rok 2005 uskutočnil výskum „Dobrovoľníctvo a mládež“ vo vekovej kategórii 15 až 26 ročných študujúcich respondentov a respondentiek a v roku 2006 výskum „Dobrovoľnícka činnosť stredoškolskej mládeže“ medzi žiakmi a žiačkami stredných škôl.

Z výskumných zistení UIPŠ z roku 2005 vyplýva, že dobrovoľníctvu sa v ostatných 12 mesiacoch venovala takmer polovica mladých ľudí (47,8%), pričom zväčša išlo o jednorazové a nepravidelné aktivity, najmä v nasledovných oblastiach: šport/zábava (20,2%), práca s deťmi a mládežou (19,5%), životné prostredie/zvieratá (12,2%) a vzdelávacie, umelecké, hudobné alebo kultúrne aktivity (10,3%). Dobrovoľnícku činnosť mladých ľudí diferencuje:

- *vek* – najviac sa dobrovoľníctvu venujú mladí ľudia vo vekovej kategórii 23 – 26 rokov (62,1%);
- *viera* – respondenti, ktorí sa označili za veriacich, sa venujú dobrovoľníctvu viac (50,1%) ako respondenti, ktorí sa považujú za neveriacich (35,4%);
- *kraj* – najviac sa venujú dobrovoľníckym aktivitám mladí ľudia z Nitrianskeho kraja (61,8%), naopak najmenej zo Žilinského (30,6%), Bratislavského (36,8%) a Košického kraja (37,2%);
- *členstvo v mimovládnych organizáciách* – 85,1% mladých ľudí, ktorí boli členmi nejakej MVO, sa venovalo dobrovoľníctvu.⁵⁰

Aj keď uvedené výsledky dokumentujú vcelku optimistické číslo, je potrebné konštatovať, že počet mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok na Slovensku v súčasnosti nie je možné presne určiť, keďže neexistuje žiadny výskum zahŕňajúci aj mládež neštudujúcu, t.j. pracujúcu alebo nezamestnanú z rôznych dôvodov, ani oficiálne zisťovanie, či registrácia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Na odlišné zistenia vo vzťahu k participácii mladých ľudí napríklad poukazuje výskum Ondreja Gallu a Petra Lenča, realizovaný v roku 2007 medzi mladými ľuďmi vo veku 13 až 27 rokov. Autori konštatujú, že *znepokojujúce je*

⁴⁹ KRÁLIKOVÁ, N.: Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak... Bratislava: 2006.

⁵⁰ *Dobrovoľníctvo a mládež*. Bratislava: 2006.

sledovať klesajúcu participáciu mladých ľudí na živote miestnej komunity. Kým 20,4 % mladých ľudí sa často (aspoň raz za dva týždne) zúčastňuje na aktivitách, ktoré organizuje niekto v ich obci, len 14,4 % mladých ľudí pravidelnejšie organizuje stretnutia, aktivity a podujatia pre druhých, 12,1 % pracuje ako dobrovoľník/dobrovoľníčka a 6,5 % chodí na stretnutia žiackej školskej rady, študentského parlamentu alebo obecnej rady mládeže. Zarážajúce je tiež zistenie, že v priemere polovica mladých ľudí pri možnostiach zisťujúcich participáciu mládeže na živote miestnej komunity volila odpoveď neviem. Môže to znamenať, že o možnostiach participácie nevedia respektíve u nich nie sú, ale nemajú o participáciu záujem.⁵¹

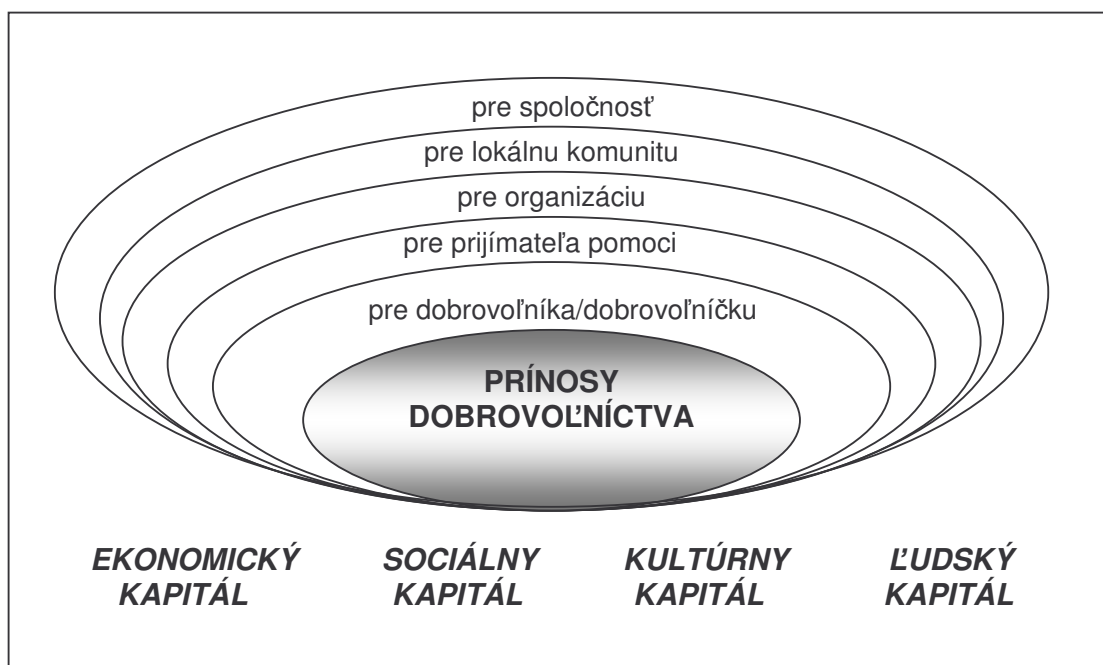
Uvedené zistenia poukazujú na to, že aj oblasť dobrovoľníctva mládeže by si zaslúžila hlbšie kvalitatívne skúmanie, ktoré by odhaľovalo jeho ďalšie trendy a na základe reálneho poznania situácie by bolo možné voliť vhodné stratégie v tejto oblasti.

⁵¹ GALLO, O. - LENČO, P.: *Čo si myslia mladí. Ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti.* Bratislava: 2009.

5. PRÍNOSY DOBROVOĽNÍCTVA

Dobrovoľníctvo má bezpochyby množstvo pozitívnych prínosov. Tieto prínosy možno vnímať na viacerých úrovniach: z pohľadu *dobrovoľníkov a dobrovoľníčok*, z pohľadu *organizácie*, ktorá dobrovoľníkov a dobrovoľníčky využíva, z pohľadu *prijímateľov pomoci*, ako aj *prínosov pre lokálnu komunitu* či *pre širšiu spoločnosť*. Prínosy môžu pritom zahŕňať rôzne typy kapitálu: ekonomický, sociálny, ľudský a kultúrny. Vid' obrázok 1.

Obrázok 1 Prínosy dobrovoľníctva

Dobrovoľníctvo predstavuje *pre spoločnosť* aj pre organizácie, v ktorých dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracujú, **dôležitý ekonomický príspevok**. Svojou neplatenou prácou dobrovoľníci a dobrovoľníčky vytvárajú statky, ktoré majú aj svoju ekonomickú hodnotu. Viac sa ekonomickým prínosom dobrovoľníctva venujeme v ďalšej časti textu.

Dobrovoľníctvo **prispieva k tvorbe sociálneho kapitálu a posilňuje sociálnu súdržnosť v spoločnosti**⁵². Dobrovoľnícke aktivity poskytujú priestor pre sociálne začlenenie marginalizovaných skupín, ale aj pre zmysluplné využitie voľného času zárobkovo činných občanov, či možnosť aktívnej participácie detí a mládeže. Pri výkone dobrovoľníckych činností sa stretávajú ľudia z rôznych vrstiev spoločnosti, rôzneho postavenia či veku. Dobrovoľníctvo tak otvára možnosti pre nadväzovanie a posilňovanie vzťahov dôvery a porozumenia medzi občanmi. Podporuje aj rozvoj menších spoločenstiev a komunít a neformálne sieťovanie najrôznejších spoločenských skupín a vrstiev, čím vytvára predpoklady pre budovanie tolerancie a sociálneho kapitálu nevyhnutého pre zvládanie najrôznejších problémov lokálnych komunít. Vysoká úroveň sociálneho kapitálu v komunitách môže nepriamo vplývať aj na niektoré ekonomické veličiny, napr. znižovanie výdavkov verejného sektora na zabezpečenie niektorých verejných služieb (napr. bezpečnosť, sociálne služby, aktivity pre deti a mládež, apod.). Na miestnej úrovni môžu mať navyše dobrovoľnícke aktivity a aktivizácia komunity pozitívny dopad aj na posilnenie pocitu miestnej príslušnosti a hrdosti u obyvateľov.

Dobrovoľníctvo **prispieva k stabilite v spoločnosti**, a to napríklad predchádzaním sociálnemu vylúčeniu či preventívnemu pôsobeniu pred vznikom napätia a konfliktov. Mnoho dôkazov poukazuje napr. na skutočnosť, že existuje obrátená korelácia medzi úrovňou komunitných konfliktov a úrovňou občianskej angažovanosti.⁵³

Dobrovoľníctvo je kľúčovým **prostriedkom, pomocou ktorého jednotlivci vyjadrujú svoju občiansku angažovanosť**. Umožňuje občanom participovať na rozvoji a riadení komunít, v ktorých žijú. Aktívni občania zapájajúci sa do pomoci druhým či do riešenia spoločenských alebo verejnoprospešných záležitostí a problémov pomáhajú riešiť konkrétny problém či pomáhajú druhým. Zároveň sa však prostredníctvom svojho združovania sa a **participácie na veciach verejných** podieľajú na formovaní občianskeho povedomia a postojov a posilňujú tak aj svoju občiansku angažovanosť (ktorá je neraz limitovaná len na účasť vo voľbách). Z pasívnych obyvateľov sa tak postupne stávajú aktívni občania, ktorí sa zapájajú do miestneho života a stávajú sa motorom spoločenskej zmeny a rozvoja. Nepriamo tak prispievajú k posunu vo vnímaní vzťahu občan – štát – samospráva z paternalistickej pozície do roviny partnerskej, podporujú dozrievanie miestnej demokracie a celkovo občianskej spoločnosti.

⁵² Porovnaj napríklad *Opinion of the Committee of the Regions on 'The contribution of volunteering to Economic and Social Cohesion'*. Official Journal of the European Union (2008/C 105/03) 25.4.2008. Online: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:105:0011:0015:EN:PDF> [20.1.2009]

⁵³ *Volunteering and Social Development*. New York: 1999, s. 6-7.

Ako uvádza Dôvodová správa k Uzneseniu Európskeho parlamentu o prínose dobrovoľníckej práce pre hospodársku a sociálnu súdržnosť⁵⁴, **dobrovoľnícku činnosť možno vnímať aj ako protilek na niektoré negatívne účinky globalizácie**, keď občania nie sú iba spotrebiteľmi, ale prostredníctvom ovplyvňovania miestnych opatrení na zlepšenie hospodárskych podmienok a kvality života svojho spoločenstva môžu vystupovať ako katalyzátory zmien. Týmto spôsobom môžu šíriť pocit územnej príslušnosti a prepojenosti. Rovnako môžu dobrovoľníci a dobrovoľníčky **zvýšiť hodnotu pozitívnych vplyvov globalizácie**, napríklad prostredníctvom účasti na elektronickej alebo virtuálnej dobrovoľníckej činnosti.

Dobrovoľníctvo pôsobí ako **faktor sociálnej integrácie**. Pomáha integrovať do spoločnosti ľudí, ktorí sú z nej vylučovaní alebo marginalizovaní. Zapájanie ľudí s postihnutím do dobrovoľníctva narúša negatívne stereotypy a predstavy o ľuďoch s postihnutím ako pasívnych príjemcoch starostlivosti. U starších ľudí sa dobrovoľníctvo stáva výrazom aktívneho starnutia, pomáha prispôbiť sa novej štruktúre dňa bez práce, poskytuje pocit užitočnosti. Nezamestnaným umožňuje nadväzovať sociálne kontakty, rozvíjať životné zručnosti, členiť štruktúru dňa.

Na druhej strane je nutné si uvedomiť, že v mnohých krajinách napriek prínosu dobrovoľníctva pretrváva obrátený vzťah medzi dobrovoľníctvom a sociálnym vylúčením.⁵⁵ U najviac marginalizovaných skupín spoločnosti je totiž najmenšia pravdepodobnosť participácie. Dobrovoľníctvo preto môže účinne prispievať k sociálnej integrácii len vtedy, ak sa vytvoria príležitosti pre väčšie zapojenie ľudí z vylučovaných skupín.

Dobrovoľníctvo zohráva dôležitú úlohu pri **podporovaní zamestnanosti**. Ľuďom hľadajúcim zamestnanie, ale aj tým, ktorí sú pred vstupom na trh práce, môže dobrovoľnícka práca posilniť sebadôveru, poskytnúť prístup k sieťam ponúkajúcim pracovné možnosti. Rovnako môže byť aj príležitosťou ako si rozvinúť konkrétne zručnosti žiadané na trhu práce či pracovné návyky.

Dobrovoľníctvo je jednou **z reálnych vývojových alternatív informačnej spoločnosti**. Prechod našej spoločnosti z fázy industriálneho vývoja do fázy informačnej spoločnosti prináša so sebou zásadné zmeny nielen v oblasti výrobných technológií, ale aj na trhu práce, v sociálnej štruktúre spoločnosti a v životnom štýle populácie.

⁵⁴ Dôvodová správa k Uzneseniu Európskeho parlamentu o prínose dobrovoľníckej práce pre hospodársku a sociálnu súdržnosť (2007/2149 (INI))

⁵⁵ *Volunteering and Social Development*. New York: 1999, s. 7-8.

Vízia plnej zamestnanosti práceschopného obyvateľstva sa stáva neudržateľnou a dochádza k zmene chápania práce v sociálnom živote ľudí.⁵⁶ I keď platené zamestnanie zohráva v našej spoločnosti nezastupiteľnú úlohu, stále viac ľudí hľadá príležitosť angažovať sa aj mimo neho. Hľadanie a nachádzanie individuálnej identity a životného poslania jednotlivcov mimo zárobkovú pracovnú sféru dokonca smeruje k poklesu dôležitosti plateného zamestnania v živote ľudí. Keď k tomu pridáme časté prerušovanie pracovného pomeru a klesajúci podiel pracovnej doby na dĺžke pracovného života ľudí modernej spoločnosti je zjavné, že nároky na zvládanie voľného času, respektíve na formovanie zodpovedajúceho životného štýlu sa budú zvyšovať.⁵⁷

Jednu z možných odpovedí na výzvy informačnej spoločnosti ponúka práve dobrovoľníctvo tým, že umožňuje vytvárať alternatívne životné štýly, zmysluplne vyplňať voľný čas, formovať funkčnú gramotnosť jednotlivcov a začleniť jednotlivcov a skupiny do komunít a širších sociálnych sietí.

Ďalším prínosom dobrovoľníctva je skutočnosť, že **vedie k rozšíreniu a skvalitneniu služieb organizácií**. Kvetoslava Repková konštatuje, že dobrovoľníctvo pri poskytovaní sociálnych služieb preformatováva vzťah medzi veličinami KTO-ČO-KOMU-AKO kvalitatívne iným spôsobom. Kým pri tradičnom modeli poskytovania služieb sa užívateľ svojimi potrebami často prispôsobuje vopred zadaným charakteristikám služby, pri dobrovoľníckom modeli užívateľ služby definuje, respektíve spoludefinuje obsah a podobu služby, neskôr môže začať sám službu poskytovať. V tejto súvislosti je dobrovoľníctvo opisované ako:

- často vhodnejšie pri uspokojovaní potrieb ľudí pre jeho flexibilitu,
- premostňujúce priestor medzi užívateľmi a oficiálnymi (platenými) poskytovateľmi služieb,
- humanizujúce služby (založené na vlastnej vnútornej potrebe pomáhať iným ľuďom),
- posilňujúce užívateľov v smere ich zapájania a participácie pri definovaní obsahu a rozsahu pomoci (user empowerment),
- posilňujúce užívateľov v smere vykonávať dobrovoľnícku prácu v prospech komunity.⁵⁸

Dobrovoľníci a dobrovoľníčky zohrávajú dôležitú úlohu pri rozvoji **nových služieb reagujúcich na ľudské potreby**. Na začiatku hnutia hospicov a rozvoja služieb pre ľudí s HIV a AIDS stáli skupiny dobrovoľníkov

⁵⁶ MAREŠ, P.: *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: 1994, s. 134.

⁵⁷ FRÍČ, P.: *Význam dobrovolnictví v moderní společnosti*. In: Online: <http://www.dobrovolnik.cz/nazory.html> [8.10.2002]

⁵⁸ REPKOVÁ, K.: *Ponímanie verejných sociálnych služieb v európskom kontexte a dobrovoľníctvo*. In: *Dobrovoľnícka práca a spoločenské začleňovanie handicapovaných občanov*. Zborník z konferencie konanej 11 – 12. 6. 2002 v Bratislave. Online: <http://www.unss.sk/slovak/dobrovolnici/konefrenacia.htm> s. 1-2.

a dobrovoľníčok a až neskôr došlo k zaradeniu týchto služieb medzi verejné sociálne služby. Dobrovoľníctvo **môže viesť aj k tvorbe nových pracovných miest** tým, že dobrovoľníci a dobrovoľníčky začnú poskytovať služby, ktoré sa neskôr stanú súčasťou plateného pracovného miesta.

V riešení humanitných problémov a rozvojových otázok sú nasadenie a práca dobrovoľníkov a dobrovoľníčok nenahradiťelné. Dobrovoľnícke pôsobenie v iných krajinách či pri rozvoji zaostalejších častí sveta napomáha zvyšovaniu povedomia o problémoch rozvojovej pomoci. Môže byť prostriedkom **zvyšovania spoluzodpovednosti za dianie vo svete a aktívnej odpovede naň**, cesta zlepšovania nepriaznivého osudu znevýhodnenejších častí sveta, posilňovania solidarity s druhými a redukcie chudoby vo svete.

Najmä mladí ľudia sa často krát zúčastňujú dobrovoľníckych výmenných pobytov a stáží. V tomto smere napomáha dobrovoľníctvo k budovaniu väčšieho porozumenia iným krajinám a kultúram, **medzikultúrnemu dialógu**. V dotyku a otváraní sa inému prostrediu a jeho odlišnostiam však zároveň môže posilniť národné sebauvedomenie si (mladého) človeka. Na druhej strane umožňuje dobrovoľnícka činnosť migrantom a občanom tretích krajín zapojiť sa do miestnych spoločenstiev.

Dobrovoľnícka činnosť **prispieva k medzigeneračnému dialógu**. Zapojenie mladých ľudí s staršej generácie do dobrovoľníckej činnosti na miestnej úrovni je spôsobom zblížovania generácií, ktorý im umožňuje učiť sa od seba a lepšie sa chápať.

Dobrovoľníci a dobrovoľníčky priamo **prispievajú ku kultúrnemu rozvoju**. Prínosom dobrovoľníckej činnosti je zvýšený počet príležitostí na kultúrne vyjadrenie a účasť na kultúrnych podujatiach.⁵⁹

Pre *organizácie angažujúce dobrovoľníkov a dobrovoľníčky* do svojej práce a projektov je najväčší prínos predovšetkým v šetrení nákladov na pracovnú silu. Organizácie majú možnosť využívať neplatenú prácu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, čím získavajú cenné nefinančné zdroje pre spolufinancovanie svojich aktivít a projektov. Motivovaní dobrovoľníci a dobrovoľníčky sa stávajú priateľmi organizácií, často im ponúkajú nielen svoj čas, ale aj cenné skúsenosti, odbornú expertízu, kontakty, informácie či iné prínosy. Zároveň sa stávajú propagátormi činnosti mimovládnych organizácií a ambasádormi napĺňania ich poslania pred ďalšími zainteresovanými subjektmi. V závislosti od charakteru činnosti organizácie a dobrovoľníckej práce tak môžu nielen prispievať k priamemu riešeniu verejnoprospešných záležitostí, ale prípadne aj posilňovať vzájomnosť pri členských organizáciách, resp. činnostiach zameraných na členskú základňu.

⁵⁹ Dôvodová správa k Uzneseniu Európskeho parlamentu o prínose dobrovoľníckej práce pre hospodársku a sociálnu súdržnosť (2007/2149 (INI))

Špeciálne prínosy má vykonávanie dobrovoľníckej činnosti *pre samotného človeka*, ktorý sa do takejto činnosti zapojí. Pri vykonávaní rôznych aktivít získava nové zručnosti a skúsenosti, zoznámi sa s novými ľuďmi, miestami či kultúrami, je často krát konfrontovaný so spoločenskými problémami a výzvami, ale aj rôznorodosťou, odlišnosťou, inými životnými podmienkami či spôsobom života. Tieto aspekty dobrovoľníckej práce predstavujú dôležité prínosy pre odborný a osobnostný rozvoj dobrovoľníka či dobrovoľníčky. Špeciálny význam to má hlavne pre mladých ľudí. Dobrovoľníctvo posilňuje sebadôveru, prináša nové podnety a motivácie do života, zapája skupiny, ktoré sa môžu cítiť na okraji spoločnosti či spoločenského záujmu (napríklad dôchodcovia). Dobrovoľníci a dobrovoľníčky získavajú pocit dôležitosti, zmysluplnosti a hodnoty vlastnej práce, darovaného času i úsilia.

Špecifické prínosy dobrovoľníctva pre samotných dobrovoľníkov a dobrovoľníčky je možné identifikovať pri jeho spojení s formálnym vzdelávaním, ktoré sa v našich podmienkach rozvíja najmä na niektorých vysokých školách venujúcich sa pregraduálnej príprave pomáhajúcich profesií.

Podrobný prehľad bibliografie výskumov zameraných na zhodnotenie dobrovoľníckych programov vo vyššom vzdelávaní v rokoch 1993 – 2000 a ich najdôležitejších výsledkov podáva skupina autorov a autoriek v publikácii *At the Glance: What We Know about The Effects of Service Learning on College Students, faculty, Institutions and Communities*. Podľa výskumov zahrnutých v uvedenej publikácii vplyvy dobrovoľníctva na študentov a študentky poukazujú na to, že dobrovoľníctvo má pozitívny vplyv na:

- personálny rozvoj mladých ľudí v oblasti osobnej identity, spirituálneho rastu a morálneho rozvoja;
- interpersonálny rozvoj v oblasti schopnosti spolupracovať s inými, vodcovstva a komunikačných zručností;
- redukciu stereotypov a podporu kultúrneho a rasového porozumenia;
- zmysel pre sociálnu zodpovednosť a občianstvo;
- angažovanie sa v dobrovoľníckych aktivitách v budúcnosti;
- učenie sa mladých ľudí;
- rozvoj schopnosti aplikovať to, čo sa študent naučil „v skutočnom svete“;
- schopnosť riešiť problémy, rozvoj kritického myslenia a kognitívny rozvoj;
- rozvoj profesijnej orientácie;
- bližší vzťah k škole.⁶⁰

⁶⁰ EYLER, J.S. – GILES, D.E. – STENSON, CH. M. – GRAY, CH. J.: *At A Glance: What We Know about The Effects of Service-Learning on Colege Students, Faculty, Institutions and Communities*, 1993 – 2000. 3. ed. Vanderbilt University: 2001.

K podobným výsledkom dospela aj spoluautorka monografie v rámci výskumu realizovaného v roku 2007 na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela, ktorý bol súčasťou jej dizertačnej práce na tému „*Dobrovoľníctvo ako súčasť vysokoškolskej prípravy študentov sociálnej práce a sociálnej pedagogiky*“. Výsledky výskumu potvrdzujú, že dobrovoľnícke aktivity študentov a študentiek:

- naplňajú jednotlivé funkcie praktickej prípravy v rámci vysokoškolského vzdelávania. Na jednej strane dobrovoľníctvo vytvára priestor na uplatnenie vedomostí a zručností študentov a študentiek, ktoré získali počas štúdia, na druhej strane možno konštatovať, že vysokoškolské štúdium umožňuje aplikovať vedomosti a zručnosti získané v rámci dobrovoľníctva. Je to významná skutočnosť, ktorá napomáha tomu, aby sa zovšeobecnené skúsenosti získané počas dobrovoľníckej praxe transformovali do podoby novej teórie, ktorá následne pozitívne ovplyvní prax;
- môžu prispieť k rozvoju osobnej a sociálnej zodpovednosti, formovaniu postojov k cieľovým skupinám, postojov k aktivite v komunite a rovnako i k plánovaniu profesijného uplatnenia študentov a študentiek.⁶¹

Ekonomické prínosy a náklady dobrovoľníctva

Dobrovoľníctvo má bezpochyby aj svoj ekonomický prínos v hodnote odvedenej neplatennej práce ako aj vytvorených hodnotách, ktoré sú priamym alebo nepriamym výsledkom dobrovoľníckej činnosti a možno ich aj ekonomicky kvantifikovať. V súvislosti s ekonomickými prínosmi je zaujímavý názor, že význam a rozsah dobrovoľníctva v spoločnosti je priamo úmerný zvyšujúcej sa životnej úrovni. Výsledky výskumov však túto tézu nepotvrdzujú⁶². Naopak, dobrovoľníci a dobrovoľníčky prichádzajú skôr z radov stredných vrstiev obyvateľstva, ktoré by nepochybne mali priestor pre zvyšovanie svojej vlastnej životnej úrovne.

Na druhej strane je potrebné si uvedomiť, že i keď dobrovoľnícka práca je neplatená, neznamená to, že jej vykonávanie je zadarmo. Dobrovoľníctvo vo veľkej miere šetrí mnoho finančných prostriedkov a predstavuje efektívny spôsob financovania celého rozsahu (sociálnych) služieb či iných činností, nemôže však existovať bez akýchkoľvek *nákladov*. Aby sa dobrovoľníctvo mohlo rozvíjať, potrebuje mať podporu v zabezpečení *zodpovedajúceho právneho a fiškálneho rámca* najmä zo strany štátu. Na nižšej úrovni

⁶¹ BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A.: *Dobrovoľníctvo ako súčasť vysokoškolskej prípravy študentov sociálnej práce a sociálnej pedagogiky*. Dizertačná práca. Banská Bystrica: 2007.

⁶² Bližšie pozri: SALAMON, L. M. – ANHAIER, H. K. a kol.: *Nástup neziskového sektoru (medzinárodný srovnání)*. Praha: 1999; FRIČ, P. a kol. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice*. Praha: 2001.

z pohľadu organizácie či organizátora dobrovoľníctva si dobrovoľnícke programy pre svoje zabezpečenie vyžadujú nevyhnutné investície a náklady. Tie sa môžu pohybovať napríklad v týchto kategóriách:

- manažment dobrovoľníkov a dobrovoľníčok,
- ďalší pracovníci a pracovníčky pre podporu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok,
- reklama a propagácia dobrovoľníckeho programu,
- zaškolenie a výcvik,
- výdavky dobrovoľníkov a dobrovoľníčok (cestovné, vreckové a pod.)
- administrácia, podpora a odmeňovanie,
- vybavenie (oblečenie, pracovné pomôcky, materiál a pod.),
- strava a ubytovanie,
- poistenie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a iné.⁶³

T. Novák k tomu dodáva aj napríklad straty z neodbornej práce či neproduktívny čas potrebný na zapracovanie dobrovoľníka alebo dobrovoľníčky. Z pohľadu dobrovoľníka/dobrovoľníčky je podľa neho nákladom čas, ktorý obetuje ako časť svojho voľného času, a/alebo alternatívny príjem, ktorý by dobrovoľník či dobrovoľníčka dostal/dostala za bežne platenú prácu na trhu. Cena tejto práce by sa odvíjala od vzdelania a schopností, zodpovednosti a vynaloženej energie. Ide teda o ušlý zisk z alternatívneho využitia výrobného faktora vo vlastníctve dobrovoľníka/dobrovoľníčky.⁶⁴

Napriek všetkým týmto nákladom práca odvedená dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami a iné prínosy pri kvalitných dobrovoľníckych programoch mnohokrát prevyšujú nevyhnutné investície do zabezpečenia dobrovoľníckej aktivity. Napríklad štúdia ôsmich organizácií angažujúcich dobrovoľníkov v Európe, vrátane troch zo Spojeného Kráľovstva, poukázala na veľkú hodnotu dobrovoľníctva: za každú 1 Britskú libru GBP, ktorú organizácie investovali do podpory dobrovoľníkov, získali návratnosť v hodnote medzi 3 – 85 GBP. To poukazuje zároveň na fakt, že na získanie takéhoto prínosu organizácie nevyhnutne potrebujú vyčleniť potrebné zdroje a dostatočne investovať do podpory dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.⁶⁵

Existujú rôzne názory na to, či merať a vyčíslovať ekonomický prínos dobrovoľníctva, resp. nezaplatenej dobrovoľníckej činnosti. Pre spektrum názorov za a proti odkazujeme na záverečnú správu Czerwińskiej a Helda

⁶³ GASKIN, K.: *VIVA - The volunteer investment and value audit*. In: Research Bulletin, Institute for Volunteer Research. London: June 2003.

⁶⁴ NOVÁK, T.: *Dobrovolnictví z mikroekonomického hlediska*. VŠE. Praha, s. 3-4. Online: http://nb.vse.cz/~novakt/publ/05.12.21_dobrovolnici_mikroek.doc [20.2.2009]

⁶⁵ OCKENDEN N. (ed.): *Volunteering works. Volunteering and social policy*. The Institute for Volunteering Research and Volunteering England: 2007. Online: http://www.ivr.org.uk/NR/rdonlyres/2918E900-A0CC-4483-ADC3-02D6AB52C422/0/Final_Volunteering_Works.pdf [8.2.2009]

z konferencie Európskeho dobrovoľníckeho centra v slovinskej L'ubľane v roku 2008⁶⁶. Mnohé dobrovoľnícke organizácie v zahraničí prínosy dobrovoľníctva merajú a vyčísľujú, a robia tak z rôznych dôvodov. Chcú napríklad zdôrazniť, že dobrovoľníci a dobrovoľníčky sú významným ekonomickým faktorom pri komunitnom rozvoji, chcú napomôcť propagácii dobrovoľníctva, zdôvodniť oprávnenosť svojich výdavkov či poukázať na hodnotu ich prínosov pred vedúcimi pracovníkmi a pracovníčkami, inštitúciami či samotnými dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami.

Pre meranie ekonomických prínosov dobrovoľníctva sa využíva viacero metód. Už spomínaná záverečná správa uvádza napríklad *metódu minimálnej mzdy*, *metódu hodnoty náhrady* a *metódu priemernej mzdy*. Ďalším spôsobom môže byť meranie investícií do dobrovoľníctva a ich dopadu prostredníctvom tzv. *auditú hodnoty investícií do dobrovoľníctva* (*Volunteer Investment Value Audit – VIVA*⁶⁷) či návod na *hodnotenie dopadov dobrovoľníctva* (*Volunteering Impact Assessment*). Tie majú význam najmä pre konkrétne dobrovoľnícke organizácie, ktoré chcú spoznať prínosy práce svojich dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Alternatívnym spôsobom merania ekonomickej hodnoty dobrovoľníctva sa môže stať meranie hodnoty času dobrovoľníkov, a to *metódou nákladov pracovnej príležitosti* (*Work Opportunity Cost Method*), *metódou nákladov príležitosti voľného času* (*Leisure Time Opportunity Cost Method*), *metódou nákladov náhrady* (*Replacement Cost Method*), *metódou mzdy v odvetví* (*Industry Wage Method*). Pre bližší popis týchto metód opäť odkazujeme na záverečnú správu *Putting volunteering on the economic map of Europe*⁶⁸. Prípadné ďalšie metódy priradujúce ekonomickú veličinu práci dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, a to v oblasti produktivity ľudských zdrojov, efektivity dobrovoľníckych programov a podpory komunity, predstavujú Goulbourne a Embuldeniya⁶⁹.

Ekonomický prínos dobrovoľníctva je možné hodnotiť aj v súvislosti s rastúcim záujmom podnikateľského sektora o dobrovoľníctvo. *Corporate*

⁶⁶ CZERWIŃSKA, K. – HELD, M. (eds.): *Putting volunteering on the economic map of Europe*. Final Report. CEV General Assembly Conference Slovenia. European Volunteer Centre. Brussels: 2008. Online: http://www.cev.be/data/File/GA_Ljubljana_FINALReport.Complete.pdf [10.1.2009]

⁶⁷ Tento nástroj stanovuje výstupy (outputs) dobrovoľníckych programov (hodnotu práce dobrovoľníkov) vo vzťahu k vstupom (inputs), ktoré predstavujú zdroje potrebné pre podporu dobrovoľníkov. Na základe toho poskytuje informatívny a jasný indikátor rozsahu a hodnoty dobrovoľníckej práce a návratnosti investícií organizácie do dobrovoľníckeho programu (GASKIN, K.: *VIVA - The volunteer investment and value audit*. In: Research Bulletin, Institute for Volunteer Research. London: June 2003).

⁶⁸ CZERWIŃSKA, K. – HELD, M. (eds.): *Putting volunteering on the economic map of Europe*. Final Report. CEV General Assembly Conference Slovenia. European Volunteer Centre. Brussels: 2008. s. 32-45. Online: http://www.cev.be/data/File/GA_Ljubljana_FINALReport.Complete.pdf [10.1.2009]

⁶⁹ GOULBOURNE M. - EMBULDENIYA D.: *Assigning Economic Value To Volunteer Activity: Eight Tools for Efficient Program Management*. Canadian Centre for Philanthropy, p. 4. Toronto: 2002. Online: http://nonprofitscan.imaginecanada.ca/files/en/iyv/goulbourne_man_english_web.pdf [25.1.2009].

Social Responsibility (CSR), čiže spoločenská zodpovednosť firiem, alebo aktuálne používaný termín zodpovedné podnikanie, sa stáva pevnou súčasťou podnikateľskej stratégie a pôsobenia moderných obchodných spoločností, i keď má svojich zástancov i odporcov. Podniky vytvárajú v rámci tzv. CSR stratégií rôzne systémy investovania a zapájania sa do rozvoja miestnych komunít a v rámci toho podporujú aktívnu účasť svojich zamestnancov na dobrovoľníckych činnostiach. Pomáhajú tak nielen konkrétnym dobročinným cieľom, ale privádzajú k dobrovoľníctvu i zamestnancov, ktorí by sa možno takejto činnosti vo svojom voľnom čase nevenovali. Rozvoj firemného dobrovoľníctva na Slovensku dokumentuje i vytvorenie skupiny Engage začiatkom roka 2007⁷⁰. Prínosom zapájania sa firiem do podpory a investícií do komunity pritom nie je len zlepšenie postavenia firmy v komunite, ale aj zvyšovanie produktivity práce, rozvoj zručností, podpora morálky a lojality jej zamestnancov ako aj spájanie rôznych zainteresovaných subjektov v komunite a zlepšovanie vzťahov s verejnosťou, čím sa vytvárajú predpoklady pre dlhodobé úspešné pôsobenie firmy na trhu i v komunite.

V mnohých krajinách sa podľa správy John Hopkins University prínos sektora neziskových inštitúcií⁷¹ na hrubom domácom produkte vyrovná prínosu stavebníctva či finančného sektora, v porovnaní so sektorom verejnoprospešných služieb (dodávok energií, vody a plynu) je tento prínos dokonca viac ako dvojnásobný. V sledovaných krajinách⁷² sa tento sektor podieľa na tvorbe hrubého domáceho produktu v priemere 5%, pričom konzervatívne odhady hovoria o tom, že dobrovoľnícky čas z tejto hodnoty tvorí viac ako štvrtinu.⁷³ John Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project tiež napríklad odhalil, že dobrovoľníci predstavujú ekvivalent 3 – 5% ekonomicky aktívneho obyvateľstva v mnohých krajinách, celkovej globálnej ekonomike vytvárajú prínos celkovo 400 miliárd USD. V prípade, že by všetci dobrovoľníci vytvorili jeden národ, obývali by deviatu najľudnatejšiu krajinu na svete. Dobrovoľníctvo je aj významnou súčasťou darcovstva, pričom konzervatívne odhady hovoria o tom, že hodnota darovaného času v priemere prevyšuje hodnotu darovanej hotovosti o minimálne 50%.⁷⁴

⁷⁰ Skupina združuje firmy, ktoré chcú podporovať dobrovoľníctvo zamestnancov v podnikovom sektore. Táto aktivita nadväzuje na úspešné aktivity spoločností združených v Business Leaders Forum.

⁷¹ Ktorý sa posudzuje prostredníctvom satelitného účtu pre neziskové inštitúcie a ktorý je v tomto systéme väčší ako sektor neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam, ktorý sa štatisticky sleduje len prostredníctvom systému národných účtov.

⁷² V tomto výskume sa použili oficiálne štatistické údaje za Austráliu, Belgicko, Kanadu, Českú republiku, Francúzsko, Japonsko, Nový Zéland a Spojené štáty americké.

⁷³ SALAMON, L., M. – HADDOCK, M., A., – SOKOLOWSKI, W., S. – TICE, H., S.: *Measuring Civil Society and Volunteering: Initial Findings from Implementation of the UN Handbook on Nonprofit Institutions*. Working Paper No. 23. Baltimore: 2007.

⁷⁴ SALAMON, L., M. – SOKOLOWSKI, W., S. and Associates: *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector*. Greenwich, CN: 2004 In. *Manual on the Measurement of Volunteer Work*. Exposure Draft. Room Document prepared for 18th International Conference of Labour Statisticians. International Labour Organisation.

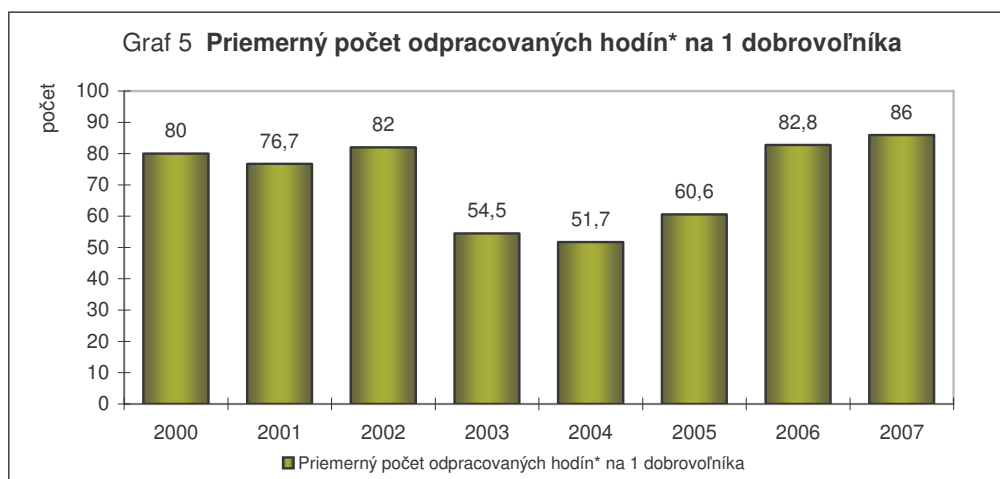
Na vyčíslenie ekonomickej hodnoty dobrovoľníctva⁷⁵ na Slovensku použijeme *metódu minimálnej mzdy*. Jej logika je jednoduchá – počet odpracovaných hodín dobrovoľníkmi sa vynásobí minimálnou hodinovou mzdou za sledované obdobie.

Tabuľka 6 Počty dobrovoľníkov a odpracovaných hodín

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počet dobrovoľníkov	319 192	223 790	118 623	198 931	196 575	227 030	220 470	286 741
Počet odpracovaných dobrovoľníckych hodín (mil.)	25,488	17,169	9,73	10,836	10,16	13,767	18,26	24,673
Priemerný počet odpracovaných hodín* na 1 dobrovoľníka	80	76,7	82	54,5	51,7	60,6	82,8	86
Priemerný počet odpracovaných hodín zamestnancov	1 789	1 782	1 714	1 655	1 689	1 691	1 698	1 696
Prepočet počtu dobrovoľníkov na plný pracovný úväzok	14 247	9 635	5 677	6 547	6 015	8 141	10 754	14 548

* údaj je za všetky právnické subjekty v SR, t.j. za malé aj veľké podniky vrátane nezábobkových organizácií

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

* údaj je za všetky právnické subjekty v SR, t.j. za malé aj veľké podniky vrátane nezábobkových organizácií

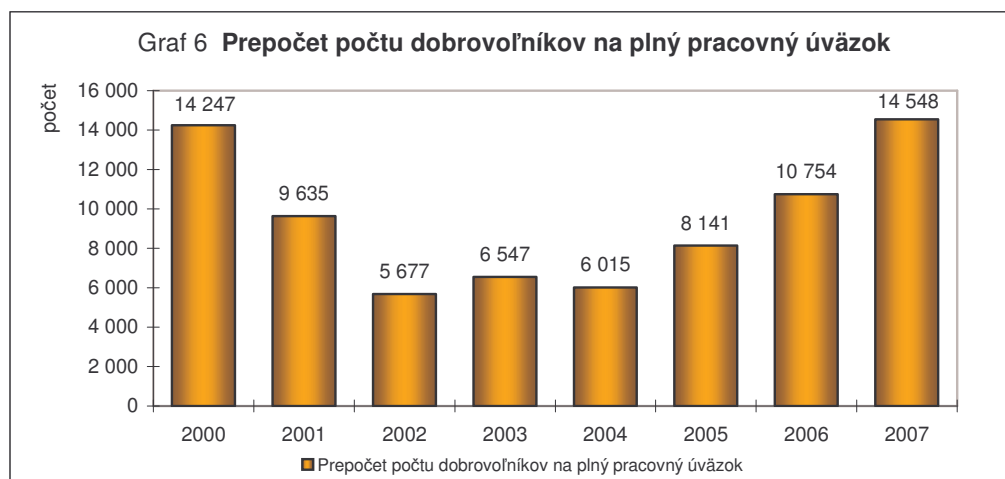
Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Z celkového počtu odpracovaných dobrovoľníckych hodín a celkového počtu dobrovoľníkov sa vypočíta priemerný počet odpracovaných hodín⁷⁶ na jedného dobrovoľníka (Graf 5). Jeden dobrovoľník odpracoval v rokoch 2000-2002 porovnateľné hodnoty 80 hod. (2000), 76,7 hod. (2001) a 82 hodín

⁷⁵ Ide o vyčíslenie formálneho dobrovoľníctva, ktoré sa realizuje v rámci neziskových inštitúcií.

⁷⁶ Štatistický úrad SR uvádza, že údaj je za všetky právnické subjekty v SR, t.j. za malé aj veľké podniky vrátane nezábobkových organizácií.

(2002). V období rokov 2003-2005 sa táto hodnota výrazne znížila a pohybovala sa od 54,5 hod. (2003) cez 51,7 hod. (2004) až po 60,6 hodín v roku 2005. V ostatných sledovaných rokoch 2006 a 2007 dosahujú tieto priemerne odpracované hodiny na 1 dobrovoľníka doteraz najvyššie hodnoty – 82,8 hodín v roku 2006 a 86 hodín odpracovaných v roku 2007.

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

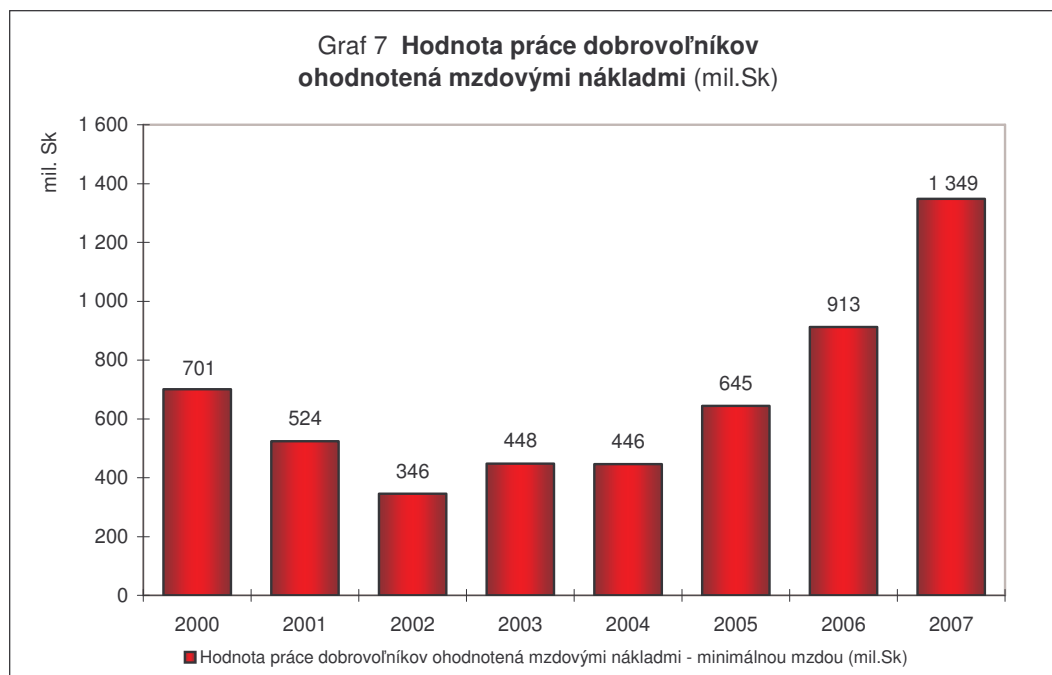
Z celkového počtu odpracovaných dobrovoľníckych hodín a priemerného počtu odpracovaných hodín zamestnancov (viď Tabuľka 6) prepočtom získame počet dobrovoľníkov na plný pracovný úväzok. Najvyššie hodnoty dosahuje tento ukazovateľ v rokoch 2000 (14 247 dobrovoľníkov na plný pracovný úväzok) a 2007 (14 548). Medzitým hodnota tohto ukazovateľa klesla až na 5 677 v roku 2002 a následne s výnimkou roku 2004, kedy prišlo k miernemu poklesu, začala rásť.

Tabuľka 7 Hodnota práce dobrovoľníkov vyjadrená mzdovými nákladmi

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Prepočet počtu dobrovoľníkov na plný pracovný úväzok	14 247	9 635	5 677	6 547	6 015	8 141	10 754	14 548
Minimálna mzda od 1.1. do 30. 9. (SKK)	4 000	4 400	4 920	5 570	6 080	6 500	6 900	7 600
Minimálna mzda od 1.10. do 31.12. (SKK)	4 400	4 920	5 570	6 080	6 500	6 900	7 600	8 100
Hodnota práce dobrovoľníkov ohodnotená mzdovými nákladmi - minimálnou mzdou (mil. SKK)	701	524	346	448	446	645	913	1 349

Zdroj: Štatistický úrad SR

Pri pokuse vyčíslieť prínos práce dobrovoľníkov ohodnotením dobrovoľníckej práce mzdovými nákladmi – v tomto prípade minimálnou mzdou – dospejeme k hodnotám, ktoré za jednotlivé roky zachytávajú Tabuľka 7 a Graf 7.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Celkový prínos dobrovoľníctva ohodnotený minimálnou mzdou dosiahol v roku 2000 hodnotu 701 mil. Sk (23,27 mil. €), nasledujúce roky klesala až na 346 mil. Sk (11,49 mil. €) v roku 2002. Od roku 2004 sa celkový ekonomický prínos dobrovoľníckej činnosti na Slovensku každoročne zvyšuje. V roku 2006 sa táto čiastka priblížila jednej miliarde Sk (33,19 mil. €), nasledujúci rok 2007 už túto hranicu presiahla a dosiahla hodnotu viac ako 1,34 miliardy Sk (44,48 mil. €). Pri zohľadnení ocenenia dobrovoľníckej činnosti minimálnou mzdou možno tvrdiť, že **ekonomický prínos dobrovoľníckej práce v roku 2007 bol minimálne 1,349 miliardy Sk (44,78 mil. €)**. Súhrnná minimálna hodnota odvedenej dobrovoľníckej práce za roky 2000-2007 je podľa zistení Štatistického úradu SR celkovo **5 372 miliónov Sk (178,32 mil. €)**. Ak by sa na vyjadrenie ekonomického prínosu použil ukazovateľ priemernej mzdy, bola by táto hodnota ešte vyššia.

6. DOBROVOĽNÍCTVO V OČIACH VEREJNOSTI – STATUS DOBROVOĽNÍCTVA

Vo viacerých publikáciách o dobrovoľníctve sa konštatuje, že *dobrovoľníctvo na Slovensku nemá taký vysoký spoločenský status a uznanie ako v krajinách rozvinutej demokracie*.

Samotní aktéri občianskeho sektora vo výskume organizácií neziskového sektora v Slovenskej republike uvádzali medzi problémami v práci s ľuďmi spoločenské nedocenenie dobrovoľníctva na Slovensku (9% respondentov a respondentiek) a s tým súvisiaci problém nízkej účasti na dobrovoľníckych aktivitách organizácií neziskového sektora. Skúsenosti aktérov neziskového sektora s dobrovoľníctvom sú skôr negatívne.⁷⁷

Iný pohľad vo vzťahu k názorom verejnosti na dobrovoľníctvo priniesol výskum IVO v roku 2003, ktorého výsledky dokumentujú, že „dobrovoľníctvo má na Slovensku vysokú prestíž“.⁷⁸ Dobrovoľníci a dobrovoľníčky sú vnímaní ako ľudia, ktorí si zaslúžia spoločenské uznanie a ktorí prispievajú k dobrej veci. Na druhej strane stále v spoločnosti silno dominuje názor, že dobrovoľníci a dobrovoľníčky by neboli potrební/potrebné, keby si štát plnil svoje povinnosti (v roku 1998 tento názor zastávalo 55% respondentov a respondentiek, v roku 2003 74%). Ako konštatuje Zora Bútorová, tento spôsob uvažovania sa opiera o predstavu, že za ideálnych podmienok by ruka opatrovateľského štátu mala „dočiahnuť“ na každú situáciu v živote komunity, či už ide o situáciu núdze alebo rozvojových príležitostí. Ľudia s takýmto etatistickým prístupom nevnímajú dobrovoľníctvo ako nezastupiteľný segment života spoločnosti⁷⁹.

Počas tematických stretnutí dobrovoľníckych organizácií, ktoré C.A.R.D.O. organizuje niekoľkokrát do roka, sa u predstaviteľov dobrovoľníckych organizácií stretávame s názorom, že dobrovoľníctvo na Slovensku má stále nízku prestíž. V praxi totiž stále bojujeme s tým, že verejnosť nevie, čo si pod dobrovoľníctvom a dobrovoľníckou činnosťou má predstaviť. Nájdú sa

⁷⁷ FILADELFIOVÁ, J. – DLUHÁ, M. – MARČEK, E. – KOŠIČIAROVÁ, S.: *Poznávanie tretieho sektora na Slovensku*. Bratislava: SPACE, 2004. s. 22 – 23.

⁷⁸ BÚTOROVÁ, Z.: *Mimovládne organizácie a dobročinnosť vo svetle verejnej mienky*. In: *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď*. Bratislava: 2004. s. 157.

⁷⁹ tamže, s. 157 – 159.

príklady ľudí, ktorí sa sami za dobrovoľníkov nepovažujú a nenazývajú sa tak, no pritom pri prehĺbení témy sami zistia, že dobrovoľníkmi alebo boli, alebo sú. Príklady z praxe nasvedčujú tomu, že niektorí mladí ľudia slovo dobrovoľník radšej nepoužijú, pretože ich vrstovníci nechápu v porovnaní s dobre platenými brigádami zmysel dobrovoľníctva. Správne tento rozpor vystihla v názve brožúrky Nadežda Králiková vyjadrením: „Ja nie som dobrovoľník, ja to robím iba tak“⁸⁰.

S cieľom zvýšiť status dobrovoľníctva, ale i informovanosť o dobrovoľníctve vo všeobecnosti, sa na Slovensku realizovalo v minulom období viacero projektov, ktoré sme zdokumentovali na základe vlastnej skúsenosti.

V rokoch 2000 až 2002 realizovala SAIA – SCTS v spolupráci s ďalšími organizáciami projekt **Týždeň dobrovoľníctva**. Hlavným cieľom tejto kampane bolo prezentovať myšlienku dobrovoľníckej činnosti a prispieť tak k zvýšeniu povedomia širokej verejnosti o problematike dobrovoľníctva a o možnostiach dobrovoľníckych aktivít. V rámci kampane sa zúčastnené mimovládne organizácie a občianske iniciatívy usilovali informovať o svojich aktivitách a oslovovať ľudí konkrétnymi možnosťami ako sa aj oni môžu zapojiť formou dobrovoľnej pomoci do ich činnosti. Zároveň bola kampaň príležitosťou vyjadriť vďaku a uznanie tým, ktorí už ako dobrovoľníci a dobrovoľníčky pôsobili. Súčasťou kampane boli sprievodné aktivity ako napríklad prezentácie na školách, panelové výstavy, besedy, dni otvorených dverí, kultúrne podujatia a iné sprievodné akcie.

Viacero aktivít a projektov zameraných na podporu a rozvoj dobrovoľníctva sa pod vedením SAIA – SCTS uskutočnilo v roku **2001** (Týždeň dobrovoľníctva, oceňovanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok...), ktorý bol vyhlásený Organizáciou spojených národov za **Medzinárodný rok dobrovoľníctva**. Rezolúciu OSN podporilo 123 krajín vrátane Slovenska.

V roku 2008 oslávili na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici **10 rokov dobrovoľníckej kampane**. Hlavné ciele dobrovoľníckej kampane sú zvýšiť informovanosť o dobrovoľníctve a angažovanosť ľudí v dobrovoľníckych aktivitách. Do prípravy, priebehu a vyhodnotenia sú zapájaní/zapájané aj samotní/samotné študenti a študentky, pričom kampaň organizačne zabezpečuje Katedra sociálnej práce PF UMB spolu s Centrom dobrovoľníctva (od roku 2000). Aj keď primárnou cieľovou skupinou kampane sú študenti a študentky sociálnej práce, kampaň sa zameriava aj na zvyšovanie povedomia širokej verejnosti o dobrovoľníctve a dobrovoľníckych príležitostiach. V roku 2003 sa napríklad realizovala aj na troch stredných školách v Banskej Bystrici a na celej Univerzite Mateja Bela. K tradičným formám dobrovoľníckej kampane patria: diskusné kluby s organizáciami s potrebou dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, dni otvorených dverí

⁸⁰ KRÁLIKOVÁ, N.: *Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak...* Bratislava: 2006.

v organizáciách, propagačné nástenky a panely, informačné letáky a infocentrum.

Dobrovoľnícke centrum v Prešove už niekoľko rokov realizuje akciu s názvom **Trh dobrovoľníckych príležitostí**. Partnerom podujatia je Filozofická fakulta Prešovskej univerzity – Inštitút edukológie a sociálnej práce. Na trhu sa prezentujú mimovládne organizácie rôzneho zamerania a realizujú nábor nových dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, najmä z radov študentov a študentiek, ale aj širokej verejnosti.

K projektom prispievajúcim k zvýšeniu statusu dobrovoľníctva v očiach verejnosti možno zaradiť aj projekty nadácie Pontis, ktorými systematicky podporuje firemné dobrovoľníctvo a komunitné investovanie na Slovensku. Ide najmä o projekty v rámci konceptu **Naše Mesto**, ktorým sa venuje už viac ako tri roky. Do dobrovoľníckych prác rôzneho charakteru (napríklad obnova ihrísk, výsadba zelene, darovanie krvi, diskusie v domovoch dôchodcov a iné) sa počas jedného až dvoch dní v konkrétnom meste zapoja stovky dobrovoľníkov a dobrovoľníčok z desiatok firiem. Do projektu sa už zapojili mestá Bratislava, Košice a Žilina.

Ďalšou aktivitou, ktorej cieľom bolo zvýrazniť potrebu a status dobrovoľníctva v spoločnosti, bol **Dobrovoľnícky deň 2009**. Uskutočnil sa 26.6.2009 v 38 organizáciách v 19 mestách na Slovensku. Dobrovoľnícke organizácie zapájali dobrovoľníkov a dobrovoľníčky do konkrétnych aktivít ako napríklad do úpravy okolia, posedenia alebo výletu s klientmi, maľovania priestorov, či dokonca titulkovania filmu o hľadaných deťoch alebo pre nich pripravili prezentáciu aktivít organizácie a uskutočnili nábor dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Do tohto dňa označeného mottom „Aj keď ľudia nevedia, čo dobro je, majú ho v sebe...“ sa od 10:00 do 17:00 hod do dobrovoľníckych aktivít zapojilo 941 jednotlivcov. Všetci dobrovoľníci strávili v každej organizácii minimálne dve hodiny svojho času, čo znamená, že spolu sa odpracovalo približne 1882 dobrovoľníckych hodín. Dobrovoľnícky deň koordinovalo C.A.R.D.O. v spolupráci s Centrom dobrovoľníctva v Banskej Bystrici a Prešovským dobrovoľníckym centrom. Pokračovanie v novovzniknutej tradícii dobrovoľníckeho dňa, ktorý by sa organizoval vždy raz za rok na celom Slovensku, je ambíciou dobrovoľníckych centier do ďalších rokov.

Na Slovensku existuje viacero čiastkových aktivít zameraných na **verejné uznanie dobrovoľníctva a ocenenie práce dobrovoľníkov a dobrovoľníčok**.

Národná správa o implementácii spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike uvádza napríklad:

- prijatie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok za obnovu Tatier na Úrade vlády;
- ocenenie Dobrej noviny prezidentom SR;
- Slovenská humanitná rada udeľuje ocenenie Dar roka, realizuje benefičný večer v období adventu – dobrovoľníci hovoria o svojej práci Benefícium;
- Slovenský červený kríž udeľuje cenu Darcovstvo krvi a Zápis do knihy cti ako i ocenenie Dobrovoľná opatrovatelka za dlhoročné poskytovanie opatrovateľských služieb na báze dobrovoľníctva;
- Nadácia krajiny harmónie udeľuje cenu Forresta Gumpa pre človeka, ktorý pomohol zdravotne postihnutým ľuďom k integrácii a iné.⁸¹

Oceňovanie priamo zamerané na dobrovoľnícke činnosti začalo v roku 1999 realizovať Dobrovoľnícke centrum SAIA – SCTS pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky pod názvom **Srdce na dlani**. Ocenenie bolo udeľované v rámci celého Slovenska v dvoch kategóriách: občanom za verejnoprospešnú dobrovoľnú prácu pravidelne a dlhodobo vykonávanú v rôznych oblastiach a za dobrovoľný čin roka vykonaný v danom roku. Cena sa udeľovala pri príležitosti Medzinárodného dňa dobrovoľníkov a dobrovoľníčok vyhláseného Organizáciou spojených národov na 5. decembra.

Po skončení projektu Národného dobrovoľníckeho centra SAIA – SCTS v roku 2002 v oceňovaní dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v rámci krajského ocenenia Srdce na dlani pokračovalo len Dobrovoľnícke centrum v Prešove. Od roku 2007 nadviazalo na túto tradíciu aj Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici a v roku 2008 realizovalo oceňovanie aj občianskej združenie C.A.R.D.O. v Bratislave.

Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici v spolupráci s Pedagogickou fakultou Univerzity Mateja Bela zrealizovalo aj viacero ďalších aktivít zameraných na verejné uznanie práce dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. V Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici v dňoch 5. – 16. decembra 2003 inštalovalo výstavu venovanú dobrovoľníctvu, v rámci ktorej boli zverejnené mená aktívnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ktorých chceli týmto spôsobom oceniť organizácie pôsobiace na území mesta Banská Bystrica. Každý dobrovoľník a dobrovoľníčka zároveň dostal poďakovanie za svoju prácu vo forme certifikátu. Druhá výstava fotografií práce dobrovoľníkov a dobrovoľníčok pri príležitosti Medzinárodného dňa dobrovoľníkov s názvom „Dobrovoľníctvo v nás“ bola najprv inštalovaná v Štátnej vedeckej knižnici, a to od 6. decembra 2005 do 6. januára 2006, potom bola premiestnená do priestorov Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

⁸¹ *Národná správa o implementácii spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike*. Bratislava: 2006. Online: http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_file&id_item=157 [11.12.2008]

7. INFRAŠTRUKTÚRA DOBROVOĽNÍCTVA

Celkovo možno konštatovať, že pre naše územie je **typickejší skôr komunitný typ dobrovoľníctva, menej manažérsky typ**. Na území Slovenska vzniklo viacero organizácií, ktoré medzi svoje ciele zaradili aj rozvoj dobrovoľníctva, ale ich činnosť nie je taká výrazná ako napr. v Českej republike, kde už niekoľko rokov funguje Národné dobrovoľnícke centrum Hestia zastrešujúce koalíciu dobrovoľníckych iniciatív v ČR⁸².

V roku 1998 vzniklo na Slovensku, podobne ako v Česku, **Národné dobrovoľnícke centrum pod vedením SAIA – SCTS** (Slovenskej akademickej a informačnej agentúry – Servisného centra pre tretí sektor) a pod svojimi pobočkami vytvorila sieť dobrovoľníckych centier na celom území SR. V priebehu svojho fungovania rozbehlo zaujímavé aktivity, napr. každoročne realizovalo *Týždeň dobrovoľníkov*, Oceňovanie dobrovoľníkov *Srdce na dlani*, viedlo školenia manažmentu dobrovoľníkov, ďalej poskytovalo konzultačný a informačný servis a nakoniec realizovalo vlastný program dobrovoľníkov v nemocniciach. Projekt Dobrovoľníckeho centra SAIA-SCTS sa však skončil v septembri 2002, a to po neúspešnom hľadaní finančných zdrojov na ďalšie fungovanie, aj napriek verejnému uznaniu, ktoré si tieto aktivity získali. Odvtedy až do roku 2006 sa na Slovensku nerealizovali spoločné aktivity v prospech rozvoja dobrovoľníctva.

Dobrovoľnícke centrá, ktoré sa venujú podpore, propagácii a servisu pre organizácie a dobrovoľníkov, existovali po zániku projektu národného dobrovoľníckeho centra len dve: **Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici** a **Dobrovoľnícke centrum v Prešove**. Od roku 2009 začalo pod hlavičkou Regionálneho centra mládeže fungovať aj **Dobrovoľnícke centrum v Košiciach**. Na území Slovenska však funguje veľké množstvo dobrovoľníckych organizácií, ktoré medzi svoje ciele zaradili aj rozvoj dobrovoľníctva, ich činnosť sa však zameriava na konkrétnu cieľovú skupinu viac ako na dobrovoľníkov, ktorí s touto cieľovou skupinou pracujú.

⁸² Bližšie pozri: www.hestia.cz

Od roku 2006 začína na celoslovenskej úrovni vyvíjať činnosť občianske združenie C.A.R.D.O. Pod jeho vedením za podpory Ministerstva školstva SR a za účasti organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami na území celého Slovenska sa v roku 2007 začal realizovať projekt **Národného virtuálneho dobrovoľníckeho centra**⁸³. Od tohto obdobia C.A.R.D.O. pracuje na vytváraní siete spolupracujúcich dobrovoľníckych organizácií, s ktorými organizuje tematicky zamerané stretnutia. Posledné stretnutia sa venovali spoločnému celoslovenskému zviditeľneniu Medzinárodného dňa dobrovoľníkov 2007 a legislatíve dobrovoľníctva na Slovensku. V rámci ďalších aktivít C.A.R.D.O. pracuje aj na znovuoobnovení **Národného dobrovoľníckeho centra**. Venuje sa najmä propagácii dobrovoľníctva na Slovensku, rozvíja medzinárodné projekty, do ktorých zapája slovenské dobrovoľnícke organizácie, realizuje vlastné dobrovoľnícke programy a vyvíja snahy v prospech právnej úpravy dobrovoľníctva na Slovensku.

Viacero organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami je začlenených aj v medzinárodných sieťach a organizáciách. Svoje zastúpenie prostredníctvom občianskeho združenia C.A.R.D.O. má Slovenská republika aj v rámci **CEV – European Volunteer Center**, ktoré združuje dobrovoľnícke centrá v Európe.

Komunitný typ dobrovoľníctva v sebe zahŕňa spontaneitu a snáď i nenápadné a nenútené „učenie sa či privykanie“ k dobrovoľníckej činnosti. Výchova k dobrovoľníctvu je súčasťou veľkých i menších **detských a mládežníckych dobrovoľníckych organizácií** na Slovensku, ktorých cieľová skupina sa vekom mení na dobrovoľníkov. Patria sem veľké organizácie ako Slovenský skauting, organizácie s kresťanským pozadím, ako DOMKA (Združenie saleziánskej mládeže), eRko (Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže) alebo menšie organizácie, ktoré majú lokálne pôsobenie a venujú sa voľnočasovým aktivitám detí a mladých ľudí, ako napr.: Žabky na prameni, MO Plusko, DO Fénix, atď.

Medzi významné organizácie, ktoré na Slovensku pôsobia niekoľko desaťročí alebo storočí, patria „komunitne“ alebo tradične vyvinuté **svojpomocné kluby a organizácie**, medzi nimi napr. poľovnícke zväzy, kluby dôchodcov, resp. kluby zamerané na rozvíjanie záujmu a svojpomoci alebo pomoci istej komunity ľudí, a potom organizácie, ktoré plnia úlohu ochrany obyvateľstva, ako sú napr. dobrovoľné hasičské zbory. V týchto skupinách alebo organizáciách tvoria veľkú časť dobrovoľníkov a dobrovoľníčok seniori a seniorky. O senioroch – dobrovoľníkoch je sprístupnených len málo poznatkov, oblasť dobrovoľníctva seniorov na Slovensku si zasluhuje osobitú výskumnú pozornosť v budúcnosti. Medzi najväčšie organizácie, ktorých

⁸³ Bližšie pozri: www.dobrovolnictvo.sk

činnosť je postavená na dobrovoľníckom základe, patria organizácie ako Slovenský Červený Kríž a Jednota dôchodcov.

Jedným z významných spoločných projektov slovenských a zahraničných dobrovoľníckych organizácií bol v roku 2008 projekt *Think Future Volunteer Together*, do ktorého sa zapojilo 12 slovenských dobrovoľníckych organizácií. Hlavným cieľom bolo zapojenie a zvýšenie angažovanosti seniorov v dobrovoľníctve. Ide o výmenné programy dobrovoľníkov – seniorov medzi piatimi krajinami Európskej únie. Po návrate dobrovoľníkov – seniorov domov je ich úlohou aktívne zapojenie sa do dobrovoľníckych aktivít a propagácia dobrovoľníctva medzi seniormi. Na Slovensku aktivity tohto projektu koordinuje C.A.R.D.O.

Dlhodobú tradíciu na Slovensku majú **organizácie pôsobiace v oblasti športu** – športové kluby, zväzy, hnutia, centrá a pod. Aj keď nepatria medzi viditeľné dobrovoľnícke organizácie, v mnohých z nich je každoročne odpracovaných tisíce hodín na dobrovoľníckom základe. Štatistická ročenka Šport v číslach⁸⁴ vydaná Ústavom informácií a prognóz školstva napríklad uvádza, že v roku 2007 pracovalo v športových centrách 392 trénerov ako dobrovoľníkov a v centrách talentovanej mládeže bolo aktívnych 186 trénerov – dobrovoľníkov.

Ďalšiu veľkú skupinu dobrovoľníckych organizácií tvoria **environmentálne organizácie**. Niektoré z nich, najmä tie s medzinárodným aspektom, využívajú už skôr manažérsky prístup. Medzi najaktívnejšie v oblasti dobrovoľníctva patria Greenpeace Slovensko, OZ Tatry, SOS Birdlife, OZ Jablonka.

Na Slovensku sa v priebehu posledných 10 rokov rozvíja, i keď pomalšie ako v Českej republike, **manažérsky typ dobrovoľníctva v sociálnych a zdravotníckych zariadeniach**. Koncom deväťdesiatych rokov vznikli prvé programy dobrovoľníctva v nemocniciach v Bratislave (Klub detskej nádeje, Slnéčnice, Dobrovoľnícka skupina Vŕba), ktoré fungujú dodnes, avšak stále len ako spolupracujúce mimovládne organizácie s nemocnicou, teda bez spolufinancovania alebo zabezpečenia pracovného miesta nemocnicou. V roku 2007 rozbehlo C.A.R.D.O. ako prvá organizácia dobrovoľnícky program v bratislavských domovoch dôchodcov. Najmä v Bratislave, kde sa v posledných rokoch stretávame s čoraz väčším množstvom ľudí bez domova, či so skúsenosťou z domáceho násillia, sa začínajú rozvíjať dobrovoľnícke aktivity v útulkoch a v azylových domoch (napr. Depaul, Brána do života). Dobrovoľníci a dobrovoľníčky sú aktívne zapájaní/zapájané aj do činnosti zariadení pre ľudí so zdravotným postihnutím, úroveň manažmentu dobrovoľníckych programov je však rôzna. Jedinečným programom na

⁸⁴ Šport v číslach (2007). Bratislava: 2008.

Slovensku v rámci harm reduction služieb je študentský dobrovoľnícky program Centra dobrovoľníctva v Banskej Bystrici V.I.S. – terénna sociálna práca s aktívnymi užívateľmi a užívateľkami drog.

Významné miesto na Slovensku má už niekoľko rokov **medzinárodné dobrovoľníctvo**. Formou Európskej dobrovoľníckej služby ho sprostredkováva niekoľko desiatok akreditovaných organizácií (napr. INEX Slovakia). Do Nemecka v rámci tzv. Dobrovoľníckeho sociálneho roka sprostredkuje dobrovoľníkom ročný pobyt Evanjelická Diakonia. Misijnému dobrovoľníctvu sa prioritne venuje SAVIO (saleziánska organizácia) a eRko.

Veľmi častá je na Slovensku spolupráca organizácií s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami pri realizácii **rôznych verejných zbierok** (napr. Biela pastelka, Deň narcisov, Modrý gombík a iné.)

Tradíciu na Slovensku nezaznamenávame v rámci mentoringovaných dobrovoľníckych programov, ktoré sú v zahraničí úspešne rozvíjané s rôznymi cieľovými skupinami už niekoľko desaťročí. Napríklad program *Big Brother Big Sister*⁸⁵ nebol do roku 2008 na Slovensku úspešne zavedený. Od roku 2007 ho však realizuje Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici pod názvom *Opri sa o mňa*. V rámci programu sa vyškolili prvé dobrovoľníčky, ktoré sa pravidelne stretávajú s deťmi.

V súvislosti s rozvojom moderných informačných technológií aj na Slovensku zaznamenávame rozvoj **virtuálneho dobrovoľníctva**. O tento typ dobrovoľníctva je záujem nielen zo strany organizácií, ale aj zo strany dobrovoľníkov a dobrovoľníčok (napr. správa web stránok, preklady, písanie projektov, poradenstvo, tvorba databáz a iné).

Osobitná pozornosť je na Slovensku venovaná **rozvoju dobrovoľníctva v rámci vysokých škôl** pripravujúcich sociálnych pracovníkov a pracovníčky a odborníkov a odborníčky iných pomáhajúcich profesií. Dobrovoľníctvo v tomto kontexte sleduje okrem prospechu pre prijímateľa aj vzdelávacie ciele súvisiace s prípravou budúcich pomáhajúcich profesionálov a profesionálok. Najdlhšie sa tejto špecifickej forme dobrovoľníctva venujú na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ďalej na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove a misijnému dobrovoľníctvu na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave.

Medzinárodná spolupráca a trendy v iných krajinách ovplyvňujú aj rozvoj dobrovoľníctva na Slovensku. Čoraz väčšie úspechy zaznamenáva zapájanie firiem a ich zamestnancov do **firemného dobrovoľníctva**. Nadácii Pontis,

⁸⁵ Program Big Brother Big Sister je mentoringový program, ktorého podstatou je kamarátsky vzťah medzi dospelým dobrovoľníkom a dieťaťom. Program pôvodne vznikol v Amerike no v rôznych podobách s úspechom funguje v mnohých krajinách po celom svete.

ako členovi skupiny *Engage*, sa počas májového víkendu v roku 2008 podarilo zapojiť do akcie *Naše Košice* 15 firiem a 500 dobrovoľníkov, v roku 2009 sa do tretieho ročníka projektu *Naša Bratislava* zapojilo 1196 dobrovoľníkov a dobrovoľníčok zo 40 firiem a počas dvoch májových dní v roku 2009 takmer 200 dobrovoľníkov a dobrovoľníčok z 9 zapojených firiem a ďalších 100 nadšencov pomohlo 16 neziskovým organizáciám v rámci podujatia *Naša Žilina*.⁸⁶

⁸⁶ Viac na www.dobrovolnictvo.sk a www.nadaciapontis.sk

8. PRÁVNA ÚPRAVA DOBROVOĽNÍCTVA

Súčasná slovenská legislatíva problematiku dobrovoľníctva komplexne neupravuje. Čiastočne upravuje dve jeho špecifické formy – *dobrovoľnícku službu vykonávanú nezamestnanými ako formu aktívnej činnosti* v rámci Zákona NRSR č. 330/2008 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a *mládežnícke dobrovoľníctvo* v rámci Zákona NRSR č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou.

Zákon o službách zamestnanosti definuje v § 52a **dobrovoľnícku službu ako formu aktivácie uchádzača o zamestnanie vykonávaním dobrovoľníckej činnosti**, ktorej cieľom je získanie praktických skúseností pre potreby trhu práce. Počas dobrovoľníckej služby uchádzač o zamestnanie vykonáva všeobecne prospešnú činnosť v zákonom vymedzených oblastiach, a to v rozsahu 20 hodín týždenne nepretržite najviac počas šiestich kalendárnych mesiacov u právnickej alebo fyzickej osoby, ktorá svoju činnosť v určených oblastiach nevykonáva za účelom dosiahnutia zisku. Účasť na vykonávaní dobrovoľníckej služby je dobrovoľná a pre občana zakladá nárok na poberanie paušálneho príspevku vo výške sumy životného minima poskytovaného jednej nepľnoletej fyzickej osobe podľa osobitého predpisu.⁸⁷ Zároveň pre fyzickú alebo právnickú osobu zakladá organizovanie dobrovoľníckych prác nárok na poberanie príspevku, ktorý možno použiť na úhradu časti nákladov súvisiacich s vykonávaním dobrovoľníckych prác. Príspevok sa poskytuje na základe dohody uzatvorenej s príslušným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. Dohodu o vykonávaní dobrovoľníckej služby uzatvára s uchádzačom o zamestnanie úrad, pričom jej obsah je presne vymedzený v zákone.

Oblasť **mládežníckeho dobrovoľníctva** rieši Zákon o podpore práce s mládežou, ktorý bol prijatý v roku 2008. Zákon uvádza, že mládežníckym dobrovoľníkom môže byť občan Slovenskej republiky, občan iného štátu Európskej únie alebo občan štátu, ktorý nie je členským štátom Európskej

⁸⁷ Zákon NRSR č. 601/2003 Z.z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

únie, ktorý dovŕšil vek najmenej 15 rokov a najviac 30 rokov a je bezúhonný. Dobrovoľníkom podľa uvedeného zákona pritom nemôže byť občan tretieho štátu, ktorý sa zdržiava na území SR ako žiadateľ o azyl, ktorého vyhostenie zo SR bolo odložené zo skutkových alebo právnych dôvodov a ktorý je zamestnancom alebo samostatne zárobkovo činnou osobou. Dobrovoľnícka služba podľa zákona je definovaná ako verejnoprospešná činnosť vykonávaná dobrovoľníkom v rámci práce s mládežou na základe písomnej dohody s právnickou osobou, ktorej predmetom činnosti je práca s mládežou. Zákon ďalej vymedzuje náležitosti dohody a povinnosti organizácie pri zabezpečení dobrovoľníckej služby, ako napr. zabezpečiť veci potrebné na výkon dobrovoľníckej služby, poskytnúť cestovné, uhradiť náklady spojené so stravou, ubytovaním a iné. Na druhej strane zákon neuvažuje na organizácie žiadne sankcie, je teda na samotnej organizácii, či sa zákonom bude riadiť. Zákon sa nevyjadruje k dobrovoľníctvu ako takému, špecifikuje len mládežnícke dobrovoľníctvo a vznikol pravdepodobne z potreby štátnych orgánov vytvoriť právny rámec pre dobrovoľníctvo v rámci Európskej dobrovoľníckej služby.

Na komplexnej legislatíve neziskového sektora pracoval v roku 2002 tím právnikov 1. slovenského neziskového servisného centra (1.SNSC). Právna úprava dobrovoľníctva mala byť súčasťou tohto tzv. **Zákonníka neziskového práva**, ktorý však vyvolal ostrú kritiku zo strany mimovládnych organizácií, a tak boli práce na zákonníku pozastavené. V súčasnosti sa už o zákonníku, ktorý by právne upravoval celý neziskový sektor, neuvažuje.

V roku 2007 dobrovoľnícke organizácie začali viesť diskusie o právnej úprave dobrovoľníctva. Téma legislatívy sa začiatkom roka 2008 nejavila ako prioritná, zdalo sa, že predstavitelia dobrovoľníckych organizácií sú voči nej skôr skeptickí ako otvorení. Ich skepticizmus vyplýval aj z negatívnych dojmov zo situácie z roku 2002, kedy sa pripravoval zákonník neziskového práva, ktorý vyvolal polemiky medzi predstaviteľmi neziskového sektora a skončil neúspešne.

V januári 2008 Nadácia otvorenej spoločnosti v spolupráci s PDCS, 1.SNSC a C.A.R.D.O. zorganizovala v Bratislave medzinárodný seminár s názvom *Legislatívna úprava dobrovoľníctva v zahraničí*. Tento seminár priniesol inšpiratívne skúsenosti zahraničných dobrovoľníckych organizácií so zákonmi o dobrovoľníctve, a tak pozitívne ovplyvnil účastníkov zo Slovenska, aby sa tejto téme začali venovať.

Odvtedy sa začali viesť diskusie na tému vytvorenia legislatívy či už samostatného zákona alebo úpravy súčasného legislatívneho rámca v oblasti dobrovoľníctva, a to v rámci menších stretnutí predstaviteľov dobrovoľníckych organizácií a skupiny právnikov okolo 1. Slovenského neziskového servisného centra. Diskusie vyvrcholili v júni 2008, keď sa

v Bratislave, Banskej Bystrici a v Košiciach uskutočnili 3 skupinové regionálne stretnutia zamerané na diskusiu o potrebe legislatívy dobrovoľníctva, resp. na vytýčenie základných problémov dobrovoľníckych organizácií, ktoré by potenciálna legislatívna úprava mohla vyriešiť. Podľa záverov z diskusných stretnutí, ktoré organizovalo PDCS, legislatívna úprava:

- napomôže propagácii dobrovoľníctva, teda k zvýšeniu prestíže a verejnému uznaniu dobrovoľníctva na Slovensku;
- zabezpečí definíciu dobrovoľníka, resp. dobrovoľníckej služby;
- vymedzí práva a povinnosti dobrovoľníka, organizácie, prípadne tretej strany, resp. zazmluvní vzťahy;
- zohľadní ekonomické aspekty práce s dobrovoľníkmi - úhrady nákladov počas dobrovoľníckej činnosti (poistenie, cestovné, strava);
- v ideálnom prípade zabezpečí možnú podporu zo strany štátu, napr. zarátanie času výkonu dobrovoľníckej služby do odpracovaných rokov na účely dôchodkového zabezpečenia, prípadne dotácie pre dobrovoľnícke organizácie.

Na prelome rokov 2008 a 2009 začala legislatívna skupina pod vedením I.SNSC spolu s C.A.R.D.O. pripravovať **legislatívny návrh zákona o dobrovoľníctve**. Svoju finálnu podobu získal návrh na jar 2009. Na stretnutí s dobrovoľníckymi organizáciami v júni 2009 návrh vyvolal búrlivú diskusiu, ktorá sa týkala otázky dobrovoľníctva a členstva v organizácii. Pripravený legislatívny zámer so sebou prináša jedno veľké obmedzenie v tom, že sa vzťahuje najmä na dobrovoľníkov, ktorí nie sú členmi organizácií, a tým z pôsobnosti zákona vylučuje veľkú časť organizácií, ktoré fungujú na základe dobrovoľníkov – členov. Iné právne vymedzenie v právnom systéme nie je možné nájsť, pretože stať sa členom združenia znamená mať povinnosť (povinnosť vylučuje dobrovoľníctvo) vykonávať činnosť v súlade so stanovami združenia. Legislatívny zámer sa vzťahuje iba na dobrovoľníkov a dobrovoľníčky, ktorí/ktoré sa do dobrovoľníckych aktivít zapájajú „zvonka“, čiže bez členského vzťahu alebo na tých, ktorí vykonávajú dobrovoľníctvo nad rámec svojich členských povinností (vymedzených v stanovách) pre organizáciu, ktorej sú členmi. Preto C.A.R.D.O. v rámci Dobrovoľníckeho dňa 2009 v júni 2009 oficiálne vyzvalo všetky strešné a servisné mimovládne organizácie, ako aj štátne a verejné inštitúcie k vyjadreniu sa k zverejnenému legislatívnemu návrhu dobrovoľníctva. Podľa stanovísk 90 oslovených organizácií a inštitúcií sa právni experti a C.A.R.D.O. na jeseň 2009 určia ďalší postup, ktorý môže vyústiť do jednej z nasledujúcich možností:

- vytvorenia samostatného zákona,
- doplnenia súčasnej právnej úpravy neziskového sektora,
- zachovanie súčasného právneho stavu.

Cieľom je, aby právna úprava dobrovoľníctva podporovala a uľahčovala, a nie ho znemožňovala a obmedzovala.

Práca s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami v praxi však vyžaduje hľadať riešenia v oblasti úpravy vzťahov medzi dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami a organizáciami, pre ktoré pracujú, aj bez priamej právnej úpravy. Zmluvné vzťahy v tejto oblasti vychádzajú z občianskeho práva. Podstatou dobrovoľníckej činnosti je to, že dobrovoľník/dobrovoľníčka nevykonáva svoju činnosť v rámci pracovno-právnych vzťahov ani ako podnikateľ v rámci svojej podnikateľskej činnosti. Ide teda o občiansko-právny vzťah. V praxi sa môžeme stretnúť s úpravou vzťahov medzi dobrovoľníkom/dobrovoľníčkou a organizáciou na základe Občianskeho zákonníka v rámci troch typov zmlúv:

- Príkaznej zmluvy podľa § 724 a nasledujúcich;
- Zmluvou o dielo podľa § 631 a nasledujúcich;
- Inominátnej alebo nepomenovanej zmluvy podľa § 51.

Obvyklé náležitosti uvedených zmlúv obsahujú premet dobrovoľníckej činnosti, práva a povinnosti dobrovoľníka/dobrovoľníčky, práva a povinnosti organizácie atď.

Niektoré organizácie uzatvárajú pre dobrovoľníkov a dobrovoľníčky aj úrazové poistenie a poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú počas výkonu dobrovoľníckej činnosti.

9. FINANČNÁ PODPORA DOBROVOĽNÍCKYCH PROGRAMOV

Rovnako ako absentuje právna úprava dobrovoľníctva, doposiaľ **neexistuje ani cielený systém jeho priamej finančnej podpory**. Organizácie pracujúce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami musia hľadať možnosti grantovej podpory a odpovedať na výzvy donorov, ktoré spadajú do oblasti ich pôsobenia.

Financovanie dobrovoľníckych programov charakterizuje, rovnako ako financovanie mimovládnych organizácií na Slovensku, **viac zdrojovosť**. Znamená, že príjmová časť rozpočtov dobrovoľníckych programov sa skladá z viacerých zdrojov, ktoré v našich podmienkach možno rozčleniť na základe rôznych hľadísk, napríklad *spôsob nadobudnutia* (interné a externé zdroje), *pôvod finančných prostriedkov* (domáce, miestne zdroje a zahraničné zdroje), *charakter financujúceho subjektu* (verejné a súkromné zdroje), *forma príjmu* (dar, zbierka, grant, členské, dotácia a iné).

Z verejných zdrojov finančné prostriedky na podporu aktivít mnohých organizácií, ktoré ich využili aj na podporu dobrovoľníctva, poskytli v minulých rokoch ministerstvá, predovšetkým **Ministerstvo školstva SR a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR** prostredníctvom svojich pravidelných výziev. Ministerstvo školstva SR je u niekoľko rokov významným podporovateľom detských a mládežníckych organizácií, ktoré zväčša fungujú na dobrovoľníckom princípe a rovnako podporuje aj oblasť športu, v ktorej pôsobí množstvo dobrovoľných pracovníkov a pracovníčok. Od roku 2008 poskytuje Ministerstvo školstva SR financie na podporu aktivít detí a mládeže v rámci programov **ADAM**. Medzi podporovanými oblasťami je aj explicitne vymedzené dobrovoľníctvo mládeže.

Dôležitý zdroj financií organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami, ktorých spolufinancovateľom je aj Slovenská republika, tvoria **fondy Európskej únie**, najmä **Európsky sociálny fond**. Finančné prostriedky však môžu získavať najmä organizácie, ktoré sú dobre personálne a finančne vybavené. K podobným zdrojom financovania možno začleniť **blokové granty** pre mimovládne organizácie na podporu sociálnej inklúzie na Slovensku, ktoré sú financované z Finančného mechanizmu

Európskeho hospodárskeho priestoru, Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu SR a administrované nadáciou Socia. Žiadny z týchto grantových programov však priamo dobrovoľnícke programy vo svojich prioritách nevymedzuje.

Významným nástrojom nepriamej verejnej podpory dobrovoľníckych programov organizácií je **asignácia 2 % dane z príjmov fyzických a právnických osôb**, ktorú upravuje Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov. Aj keď zákon priamo podporu dobrovoľníctva medzi účelmi, na ktoré je možné použiť 2 % nedefinuje, vo všetkých zákonom explicitne vymedzených oblastiach sa môžeme stretnúť aj s prácou dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

V rámci decentralizácie verejnej správy je v posledných rokoch ďalším finančným zdrojom pre aktivity v oblasti dobrovoľníctva aj **samospráva** na regionálnej úrovni (Vyššie územné celky) a miestnej úrovni (obce a mestá). Samospráva zo svojich rozpočtov podporuje jednak organizácie, ktoré zriadila, ale aj iné subjekty pracujúce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami. Podpora dobrovoľníckych aktivít zo strany regionálnych a miestnych samospráv je však len okrajovou záležitosťou. Ako dokumentujú aj výsledky výskumu týkajúceho sa mládežníckej politiky vyšších územných celkov a miest z roku 2007, najmenej podporovanou zo strany samosprávy je zo sledovaných oblastí dobrovoľníctvo mladých ľudí.⁸⁸

Dlhodobu príspeva k rozvoju dobrovoľníctva **program Európskej únie MLÁDEŽ, od roku 2007 MLÁDEŽ V AKCII**, ktorý na Slovensku administruje Iuventa. Program v rámci jednotlivých akcií priamo financuje aj dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí zamerané na podporu aktívneho občianstva, rozvoj solidarity, tolerancie, vzájomného porozumenia medzi mladými, kvalitných podporných systémov a európskej spolupráci v oblasti mládeže. Akcia 2 je priamo zameraná na podporu Európskej dobrovoľníckej služby (EDS).

Nadačný sektor na Slovensku podporuje zväčša tie dobrovoľnícke aktivity, ktoré sú súčasťou programov konkrétnej nadácie.

Zahraničné nadačné zdroje sa zaslúžili o vybudovanie a podporu celého tretieho sektora a dobrovoľníctva na Slovensku vo významnej miere. Priamo, prostredníctvom založenia slovenskej pobočky alebo vytvorenia partnerstva so slovenskou nadáciou podporujú projekty organizácií podľa vlastných priorít.

⁸⁸ BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. - JUSKO, P. - NEMCOVÁ, L. - VAVRINČÍKOVÁ L. - ZOLYOMIOVÁ, P.: *Mládež - mesto - región. (Aká je mládežnícka politika miest a samosprávnych krajov na Slovensku)*. Bratislava: 2008.

Medzi najvýznamnejšie *nadácie registrované na Slovensku*, ktoré podporili a podporujú aj oblasť dobrovoľníctva patria Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, Nadácia Ekopolis, Nadácia pre deti Slovenska, Nadácia Intenda a iné.

Zo *zahraničných nadácií*, ktoré prispeli k tvorbe občianskej spoločnosti a rozvoju dobrovoľníctva možno spomenúť americké Charles Stewart Mott Foundation, Ford Foundation, Rockefeller Brothers Fund, National Endowment for Democracy, britský Charity Know How a Westminster Foundation, ale aj nemecké Friedrich Ebert Stiftung a Konrad Adenauer Stiftung.

V posledných rokoch zohrávajú pri podpore dobrovoľníckych programov významnú úlohu *firemné nadácie*. Patria medzi ne napr. Kontro Orange, Nadácia SPP, Nadácia Tatra banky a pod. Vyhlasujú svoje vlastné grantové uzávierky a zameriavajú sa predovšetkým na oblasť vzdelávania. Medzi podporovanými oblasťami môžeme nájsť aj dobrovoľníctvo (napríklad nadácia SPP podporila rozbehnutie dobrovoľníckeho programu Opri sa o mňa – slovenský variant programu Big Brothers Big Sisters).

Nezanedbateľnou súčasťou nadačného sektora sa stali aj *komunitné nadácie*, ktoré pôsobia v presne vymedzenej komunite (obec, región) a ich hlavným zámerom je podporovať darcovstvo a filantropiu vo svojej komunite. Väčšina komunitných nadácií podporuje projekty, ktoré sú založené na dobrovoľníckych aktivitách ľudí.

Ostatné finančné zdroje dobrovoľníckych programov pochádzajú najmä **od súkromných darcov a zo samofinancujúcich aktivít organizácií.**

Pri hľadaní finančných prostriedkov na manažované a organizované kvalitné programy, v ktorých je podstatný vzťah jedného klienta a jedného dobrovoľníka, sa však **zo strany donorov organizácie stretávajú s nepochopením**. Investovanie do dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a nutnosť existencie plateného koordinátora/koordinátorky dobrovoľníkov a dobrovoľníčok či manažéra/manažérky programu sú stále prehliadané potreby. Slovenských donorov je nutné neustále presviedčať o potrebe kvalitného manažmentu a o tom, že dobrovoľníctvo, hoci je vykonávané bez nároku na odmenu, má svoje náklady a je hodné určitej investície.

10. ODBORNÉ PODUJATIA NA TÉMU DOBROVOĽNÍCTVA

O tom, že otázka dobrovoľníctva je na Slovensku aktuálnou, svedčia aj konferencie, odborné semináre a workshopy organizované na tému dobrovoľníctva, na ktorých sa zúčastňujú odborníci a odborníčky z akademickej pôdy, praxe i samotní dobrovoľníci a dobrovoľníčky. Uvádzame najznámejšie z nich:

V roku 2000 prebehlo šesť **Stretnutí „Levočskej“ skupiny dobrovoľníctva**, ktorú tvorili zástupcovia a zástupkyne mimovládnych aj verejných organizácií a právni experti. Na základe záverov levočskej konferencie (Levoča, január 2000) a práce pracovnej skupiny sa vytvorili tri základné tematické okruhy, v ktorých bol zadefinovaný pojem dobrovoľník, vymedzený základný legislatívny rámec, zmluvné vzťahy v oblasti dobrovoľníctva, hodnota dobrovoľníckej práce a vybrané otázky manažmentu dobrovoľníctva. Základné tézy k tematickým okruhom sú bližšie vymedzené v Záveroch stretí „Levočskej“ skupiny dobrovoľníctva.⁸⁹

11. a 12. júna 2002 sa v Bratislave konala konferencia **Dobrovoľnícka práca a spoločenské začleňovanie handicapovaných občanov**. Organizátorom konferencie bola Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska. Konferencia bola vybraná tak, aby vytvorila širší priestor na výmenu a odovzdávanie skúseností z oblasti dobrovoľníctva a tiež priestor na hľadanie možností ďalšieho zdokonaľovania a rozširovania podobných aktivít. Konferencia bola určená pre širokú verejnosť. Príspevky, ktoré na konferencii odznali, sú zverejnené v elektronickej verzii na webovej stránke Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska www.unss.sk.⁹⁰

18. októbra 2002 sa v Banskej Bystrici na pôde Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela konal odborný seminár **Dobrovoľníctvo v meste Banská Bystrica**. Seminár zorganizovala Katedra pedagogiky a sociálnej práce PF UMB v spolupráci s Centrom dobrovoľníctva pri príležitosti 5. ročníka dobrovoľníckej kampane na fakulte. Jeho cieľom bola výmena

⁸⁹ Vid' bližšie: Závery stretí „Levočskej“ skupiny dobrovoľníctva. Bratislava: 2000.

⁹⁰ Vid' bližšie: <http://www.unss.sk/publikacie/dobrovolnici/konferencia.htm>

skúseností zástupcov a zástupkyň organizácií týkajúcich sa práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami ako aj zhodnotenie päťročného fungovania dobrovoľníckej kampane. Zborník zo seminára obsahuje referáty, ktoré odzneli na seminári, a závery z jednotlivých workshopov.⁹¹

V tom istom roku sa v Trnave roku konala medzinárodná konferencia ***Dobrovoľníctvo ako životný štýl*** a v roku 2004 ***Dobrovoľníctvo ako životný štýl II.*** Druhý ročník konferencie zorganizovala Katedra dobrovoľníctva Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v spolupráci s Asociáciou supervízorov a sociálnych poradcov na tému hodnota dobrovoľníckej práce. Z druhého ročníka konferencie sú príspevky uverejnené v elektronickom zborníku.⁹²

Konferencia ***Mladí ľudia a dobrovoľníctvo na miestnej a regionálnej úrovni, ktorá sa konala 25. októbra 2005***, mala ambíciu sprostredkovať zúčastneným zástupcom organizácií detí a mládeže, tretieho sektora, samosprávy a centier voľného času nový pohľad na fenomén dobrovoľníctva, s ktorým sa stretávajú pri svojej každodennej činnosti. Obsah konferencie bol orientovaný najmä na predstavenie aktuálnych tém, napr. problematika legislatívneho ukotvenia dobrovoľníctva, uplatnenie skúseností získaných pri dobrovoľníckej činnosti na trhu práce, manažment dobrovoľníctva v mimovládnych organizáciách, otázka spolupráce medzi samosprávou a organizáciami, ktoré organizujú dobrovoľníkov, informovanosť o dobrovoľníckej činnosti. Organizátorom konferencie bola Rada mládeže Slovenska.

15. mája 2007 sa na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove uskutočnil odborný seminár ***Európska dimenzia dobrovoľníctva***. Seminár zorganizovala Katedra sociálnej práce FF PU v spolupráci so SAIA Prešov a Programom Mládež v akcii. Predstavitelia organizácií v rámci svojich príspevkov predstavili svoje aktivity a vlastné skúsenosti s dobrovoľníctvom.

V januári 2008 sa v Bratislave konal ***Medzinárodný seminár o právnej úprave dobrovoľníctva***, ktorého zámerom bolo rozprúdiť na Slovensku odbornú diskusiu o právnej úprave dobrovoľníctva. Na seminári sa zúčastnili experti a expertky a zástupcovia a zástupkyne neziskových organizácií z deviatich krajín Európy, aby pomenovali silné a slabé stránky, ako dopady aj zákona o dobrovoľníctve vo svojich krajinách. Výstupom zo seminára bolo aj vyhodnotenie prínosov a rizík budúcej legislatívnej úpravy dobrovoľníctva na Slovensku. Informácie o právnej úprave dobrovoľníctva, ktoré odzneli aj na seminári, je možné získať z publikácie *Dobrovoľníctvo a právna úprava*, ktorú vydala Nadácia Otvorenej Spoločnosti - Open Society Foundation v roku 2008.

⁹¹ Vid' bližšie: *Dobrovoľníctvo v meste Banská Bystrica*. Banská Bystrica: 2003.

⁹² Vid' bližšie: *Dobrovoľníctvo ako životný štýl II. Hodnota dobrovoľníckej práce*. Trnava: 2004.

Dňa 29. mája 2008 pripravili SAIA, n.o. Prešov a Katedra sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity konferenciu v Prešove s názvom ***Dobrovoľníctvo študentov v sociálnej práci***. Ciele konferencie boli zamerané do troch oblastí: podporiť rozvoj dobrovoľníctva v sociálnych službách motivovaním študentov a študentiek, vytvoriť priestor pre výmenu názorov a skúseností vzdelávateľov, poskytovateľov sociálnych služieb a študentov a študentiek sociálnej práce a prezentovať možnosti zapojenia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok do sociálnych služieb. Z konferencie bude vydaný zborník v priebehu roku 2009.

Od 10. do 13. septembra sa v Bratislave po vedením Rady mládeže Slovenska a ďalších organizácií konala medzinárodná konferencia s názvom ***Európske fórum o dobrovoľníctve – Posilnenie medzi sektorového dialógu pri tvorbe politiky v oblasti dobrovoľníctva***. Konferencia poskytla priestor na diskusiu pre tvorcov politiky na národnej úrovni, pre zástupcov Európskej komisie, pre zástupcov národných rád mládeže, pre organizácie pracujúce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami na Slovensku a v zahraničí, výskumníkov a výskumníčky ako aj pre samotných dobrovoľníkov a dobrovoľníčky. Účastníci a účastníčky mali zároveň možnosť prezentovať príklady dobrej praxe, rozvíjať vzájomnú spoluprácu a diskutovať o úlohe štátu v tvorbe prostredia a systémov podpory dobrovoľníctva. Odporúčania a návrhy 50 účastníkov z ôsmich Európskych krajín sú zosumarizované v podobe „Mládežníckeho manifestu“, ktorý je jedným z konkrétnych výstupov konferencie. Manifest je súčasťou záverečnej publikácie⁹³, ktorá obsahuje aj expertné príspevky prezentované v rámci panelových diskusií. Informácie o projekte a konferencii je možné získať aj na webovej stránke www.evf.sk, ktorú vytvorila Rada mládeže Slovenska špeciálne pre potreby konferencie.

⁹³ Viď bližšie: *European Volunteering Forum*. Bratislava: 2008.

11. PROFESIONALIZÁCIA PRÁCE S DOBROVOĽNÍKMI A DOBROVOĽNÍČKAMI

V posledných rokoch sa záujem organizácií zameriava i na zvyšovanie **profesionalizácie práce** s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami.

Odborné konzultácie v oblasti manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v organizáciách poskytuje dlhodobo napr. Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici. Na základe potrieb organizácií organizuje odborné workshopy zamerané na jednotlivé súčasti práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami. Odbornému poradenstvu a konzultáciám v oblasti manažmentu dobrovoľníctva sa venujú aj ďalšie organizácie, napríklad: občianske združenie C.A.R.D.O., Dobrovoľnícke centrum v Prešove, Asociácia sociálnych poradcov a supervízorov, luventa a iné.

Prostredníctvom internetovej stránky www.dobrovolnictvo.sk je možné získať bližšie informácie ohľadom koordinácie dobrovoľníckych programov od Tatiany Matulayovej z Katedry sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity, Alžbety Mračkovej z o.z. C.A.R.D.O. a Alžbety Brozmanovej Gregorovej z Katedry sociálnej práce Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

V posledných rokoch realizovalo viacero organizácií rôzne typy **vzdelávacích aktivít** v oblasti koordinácie a manažovania dobrovoľníctva (kurzy, workshopy a iné).

Asociácia sociálnych poradcov a supervízorov už niekoľko rokov ponúka vo svojich vzdelávacích programoch samostatný kurz akreditovaný Ministerstvom školstva Slovenskej republiky *Manažment dobrovoľníkov*. Jeho cieľom je naučiť organizácie efektívne využívať dobrovoľnícky potenciál k zvýšeniu kvality života sociálnych klientov a komunity vôbec. Asociácia od roku 2009 ponúka aj certifikovaný kurz *Pomáhajúci dobrovoľník v občianskej spoločnosti*, ktorý je určený pre občanov so zdravotným postihnutím, rodinných príslušníkov týchto občanov, pomáhajúcich dobrovoľníkov a

dobrovoľníčky zo svojpomocných skupín a členov a členiek organizácií zdravotne postihnutých občanov.⁹⁴

V roku 2009 získalo akreditáciu Ministerstva školstva SR pre realizáciu kurzu v oblasti manažmentu dobrovoľníctva aj občianske združenie C.A.R.D.O.

Podpore a rozvoju mládežníckeho dobrovoľníctva sa prostredníctvom vzdelávania venuje aj Iuventa. V roku 2008 zorganizovala v troch termínoch školenie *APETIZÉR* pre koordinátorov a koordinátorky mládežníckych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. V súčasnosti ponúka možnosť ďalšieho certifikovaného vzdelávania pre túto cieľovú skupinu v 4-úrovňovom vzdelávacom module pod názvom *KOTVA*.⁹⁵

Špecifické vzdelávanie sa pravidelnej realizuje v rámci programu *Mládež v akcii* (predtým *Mládež*) pre vysielajúce a hostujúce organizácie *v rámci Európskej dobrovoľníckej služby*.⁹⁶

Mnohé organizácie, ktoré s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami pracujú dlhodobejšie, majú v súčasnosti vytvorené prepracované systémy práce, od ich náboru, výberu, výcviku, vedenie, oceňovanie až po samotnú supervíziu. **Dobrovoľníctvo začína byť prvkom v systéme manažmentu organizácií.**

Pozornosť sa zameriava aj na samotnú *prípravu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok* na prácu s rôznymi cieľovými skupinami (napr. seniormi, ľuďmi v hospicovej starostlivosti, užívateľmi drog, deťmi a iné), zväčša je však táto príprava uzatvorená pre ľudí pôsobiacich v organizácii, ktorá vzdelávanie realizuje. Špeciálne sú dobrovoľníci a dobrovoľníčky pripravovaní aj pre projekty dobrovoľníckej služby v zahraničí.

Aktuálnosť a potrebu profesionalizácie práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami v našich podmienkach potvrdzujú aj viaceré odborné **publikácie z oblasti manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v organizáciách a manuály a príručky** týkajúce sa rôznych aspektov metodiky práce s dobrovoľníkmi. Z pôvodných slovenských publikácií spomenieme bližšie najznámejšie a najvyužívanejšie.

Publikácia Evy Mydlíkovej a kolektívu autorov *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo čo si počať s dobrovoľníkom*, ktorú vydala Asociácia supervízorov a sociálnych poradcov, zachytáva základné fakty o dobrovoľníctve a podrobne rozpracováva vybrané aspekty manažmentu dobrovoľníctva v konkrétnych organizáciách, ako sú plánovanie, nábor, výber, manažovanie,

⁹⁴ Vid' bližšie: www.assp.sk

⁹⁵ Vid' bližšie: www.iuventa.sk

⁹⁶ Vid' bližšie: www.mladezvakcii.sk

motivácia, emócie a faktory dlhodobej udržateľnosti dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Pracovný zošit *Manažment dobrovoľníckej práce v mimovládnych organizáciách*, ktorý vydalo v roku 2002 Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici ponúka prehľad kľúčových bodov manažmentu dobrovoľníctva. Je možné využiť ho pri praktickom plánovaní dobrovoľníckeho programu v konkrétnej organizácii.

Množstvo údajov a informácií o dobrovoľníctve vo všeobecnosti, ale i o dobrovoľníctve seniorov a senioriek a procese manažmentu dobrovoľníctva vo vzťahu k tejto špecifickej cieľovej skupine obsahuje dizertačná práca Tatiany Matulayovej *Dobrovoľnícka práca seniorov v sociálnych službách z aspektu andragogiky* z roku 2003 zverejnená na internetovej stránke Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity. Spojeniu dobrovoľníctva a sociálnych služieb v súvislosti s andragogikou a sociálnou prácou sa venuje aj monografia tej istej autorky *Dobrovoľníctvo v sociálnych službách kontexte andragogiky a sociálnej práce* publikovaná v Prešove v roku 2007.

V publikácii *Neziskové organizácie* vydanej v roku 2004 venovala Helena Majduchová samostatnú kapitolu.: *Manažmentu dobrovoľníkov*. Pozornosť v nej zameriava na jednotlivé fázy manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ale i na vzťahy dobrovoľníkov a dobrovoľníčok s platenými zamestnancami a na otázky merania efektívnosti dobrovoľníckeho programu.

Výborným sprievodcom pri manažovaní dobrovoľníckeho programu v konkrétnej organizácii môže byť aj príručka *Dobrovoľnícka práca – plánovanie a organizovanie (príručka pre organizácie pracujúce s dobrovoľníkmi)*, ktorú vydali Študentská spoločnosť pre politické vedy v Prešove, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity a Slovenská akademická informačná agentúra Prešov, n. o. v roku 2005.

Príručka *Ako byť prospešný sebe aj iným* (2006) je určená študentom a študentkám a absolventom a absolventkám vysokých škôl humanitných smerov a pomáhajúcich profesií, ktorí/ktoré sa rozhodli prostredníctvom dobrovoľníctva v sociálne orientovanej mimovládnej organizácii vykonávať odbornú prax. Jej cieľom je pomôcť dobrovoľníkom a dobrovoľníčkam pripraviť sa na výkon dobrovoľníckej činnosti v konkrétnej organizácii.

Príručka *Dobrovoľníctvo – efektívna študentská prax* (2007) autoriek a autora Evy Mydlíkovej, Martiny Gymerskej, Eleny Kopcovej a Ladislava Vasku je zameraná na dobrovoľníctvo ako jednu z foriem študentskej praxe. Je určená lídrom a líderkám mimovládnych organizácií a koordinátorom a koordinátorkám dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ale tiež vysokoškolským pedagógom/pedagogičkám zodpovedným za vedenie odbornej praxe

študentov a študentiek. Jej cieľom je pomôcť využiť potenciál študentov a študentiek na kvalitný výkon vo svojej budúcej profesii a to prostredníctvom efektívne vykonávanej dobrovoľníckej činnosti v organizácii.⁹⁷

Viacero publikácií nachádzame o dobrovoľníctve v rámci hospicovej starostlivosti. Autorky Mária Juhásová, Alžbeta Mračková, Miriam Prášilová a Dagmar Sorkovská v *Príručke dobrovoľníka Dobrovoľníckej skupiny Vríba* vydanej v roku 2004 podávajú informácie o fungovaní Dobrovoľníckej skupiny Vríba a o vybraných aspektoch starostlivosti o umierajúcich dôležitých pre dobrovoľníkov a dobrovoľníčky (onkologické ochorenia, paliatívna psychológia a duchovné potreby onkologických pacientov). Informácie a skúsenosti z dobrovoľníckej činnosti pri sprevádzaní chorých a zomierajúcich podávajú dobrovoľníci a dobrovoľníčky, ale i odborníci a odborníčky v publikácii Evanjelickej diakonie ECAV na Slovensku v roku 2007 *Čo som ako dobrovoľník zažil pri sprevádzaní chorých a zomierajúcich*. Sprevádzaniu chorých a umierajúcich sa venuje aj publikácia kolektívu autoriek, ktorej editorkou je Mária Hatoková *Sprevádzanie chorých a zomierajúcich. Dobrovoľníctvo v nemocniciach a paliatívnych zariadeniach*, vydaná v Bratislave v roku 2009. Kniha je určená pre lekárov a lekárky, zdravotníckych pracovníkov a pracovníčky, psychológov a psychologičky, duchovných a duchovné, sociálnych pracovníkov a pracovníčky, dobrovoľníkov a dobrovoľníčky, ale aj pre príbuzných a priateľov ťažko chorých a umierajúcich. Poskytuje informácie o fyzických, psychických, sociálnych a duchovných charakteristikách ťažko chorých a zomierajúcich a spôsobe, ako sa stať ich sprevádzajúcim.

Krátky manuál pre prácu s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami v materských centrách pod názvom *Pomáhať nás baví* zostavila Silvia Pencáková (Bratislava, 2007). Manuál je určený pre koordinátorov a koordinátorky dobrovoľníctva, ale i samotných dobrovoľníkov a dobrovoľníčky.

⁹⁷ Príručky *Ako byť prospešný sebe aj iným* a *Dobrovoľníctvo - efektívna študentská prax* boli vydané v rámci projektu realizovaného Asociáciou supervízorov a sociálnych poradcov „Bližšie k zamestnaniu vďaka lepšej príprave na prax počas štúdia na VŠ“ podporeného Európskym sociálnym fondom

12. VÝZVY PRE DOBROVOĽNÍCTVO NA SLOVENSKU

Globalizačné tendencie determinujúce všetky sféry života našej spoločnosti vo významnej miere zasahujú aj do oblasti dobrovoľníctva. Niektoré teórie⁹⁸ vidia vo vplyve globalizačných tendencií „hrozbu“ pre sféru občianskej participácie a identifikujú trendy poklesu dobrovoľníckeho úsilia u všetkých skupín obyvateľstva, ale najmä u mladej generácie. Zdroje príčin sa hľadajú najmä v narastajúcom individualizme, rozpade tradičných lokálnych sietí a komunít, znižujúcich sa väzbách na náboženstvo, presadzujúcim sa konzumnom spôsobe života, či uzatváraní sa jednotlivcov „pred vonkajším svetom“. Celkovo však možno konštatovať, že moderná spoločnosť prináša pre rozvoj dobrovoľníctva skôr nové výzvy ako ohrozenia a dobrovoľníctvo sa stáva významnou alternatívou riešenia mnohých problémov.

V roku 2003 Európske dobrovoľnícke centrum (CEV) prijalo **Manifest Európskeho dobrovoľníctva 2003**, ktorý načrtáva spôsoby, ktorými môžu členovia Európskeho parlamentu v dlhodobom výhľade pristúpiť k dobrovoľníctvu ako k prostriedku rozširovania zdrojov pri riešení miestnych, národných i globálnych potrieb a otázok týkajúcich sa zlepšovania kvality života všetkých európskych občanov.

Uvedený dokument uvádza deklarácie a rezolúcie, ktoré prijal Európsky parlament a OSN, ktorými bolo uznané, že:

- dobrovoľnícke aktivity umožňujú občanom zapojiť sa do demokratických procesov;
- dobrovoľníctvo obohacuje jednotlivých dobrovoľníkov i tých, ktorí stoja mimo bezprostredný okruh rodiny, komunity či spoločnosti;
- dobrovoľníctvo prispieva k sociálnemu začleneniu;
- dobrovoľníctvo je prostriedkom celoživotného vzdelávania a zvyšovania zamestnateľnosti;
- dobrovoľníctvo je jednotiacim motívom, ktorý generuje partnerstvá naprieč sektormi;
- ekonomická hodnota dobrovoľníckeho úsilia je obrovská.

⁹⁸ Napr.: Baumanova téza o individualizácii riešenia kolektívnych cieľov v diele: BAUMAN, Z.: *Tekutá modernita*. Praha: 2002 alebo niektoré závery zo stretnutia odbornej pracovnej skupiny: *Volunteering and Social Development*. New York: 1999

Dobrovoľnícke aktivity sú preto dôležitou súčasťou akejkoľvek činnosti zameranej na dosahovanie strategických cieľov Európskej únie pre nasledujúce desaťročie, ktoré smerujú k vytvoreniu ekonomiky založenej na využívaní informačných zdrojov a majúcu schopnosť udržateľného ekonomického rastu s ponukou viac a lepších pracovných príležitostí a väčšej sociálnej súdržnosti, ako boli prijaté členskými štátmi na Európskej rade v Lisabone v marci 2000.⁹⁹

Dôležité výzvy pre dobrovoľníctvo na Slovensku obsahuje aj **Uznesenie Európskeho parlamentu z 22. apríla 2008 o prínose dobrovoľníckej práce pre hospodársku a sociálnu súdržnosť**. V uznesení sú formulované odporúčania a výzvy pre Európsku komisiu, členské štáty, regionálne a miestne samosprávy, ale i ďalších kľúčových aktérov v oblasti dobrovoľníctva. Výzvy smerujú najmä:

- k uznaniu hodnoty dobrovoľníckej práce pri podpore sociálnej a hospodárskej súdržnosti;
- k partnerskej spolupráci s cieľom rozvíjať plány a stratégie na uznanie, ohodnotenie, podporu, uľahčenie a podnecovanie dobrovoľníckej práce;
- k rozlišovaniu medzi dobrovoľníckym a mimovládnyimi organizáciami, ktorých činnosť nie je organizovaná na dobrovoľníckom základe;
- k vytvoreniu stabilného a inštitucionálneho rámca pre účasť mimovládnych organizácií na verejných diskusiách;
- k umožneniu prístupu dobrovoľníckych organizácií k dostatočným a udržateľným finančným prostriedkom;
- k podporovaniu zriaďovania dobrovoľníckych pohotovostných služieb v každej lokalite v záujme zabezpečenia rýchlej reakcie na prírodné katastrofy;
- k zavedeniu systému pre všetky fondy Spoločenstva, v rámci ktorého dobrovoľnícku činnosť možno uznávať ako prínos k spolufinancovaniu projektov;
- k podpore možností pre starších dobrovoľníkov a dobrovoľníčky a vypracovaniu programu Senior v akcii;
- k podpore dobrovoľníckej činnosti vo všetkých spoločenstvách, a to skutočných aj virtuálnych;
- k zdôrazňovaniu veľkého významu organizovania dobrovoľníckej práce s cieľom zabezpečiť, aby bola zlučiteľná s rodinným a profesionálnym životom;
- k podporovaniu iniciatív na propagáciu a posilňovanie dobrovoľníctva súkromným sektorom v rámci podnikovej stratégie sociálnej zodpovednosti;
- k zvýšeniu uznania dobrovoľníckej práce ako primeranej činnosti na nadobudnutie schopností a zručností prostredníctvom „pasu mládeže“ (Youthpass) s prepojením na Europass;

⁹⁹ *Manifest Evropského dobrovolnictví*. Brusel: 2003, s. 5.

- k prijatiu vnútroštátnych a miestnych opatrení na zvýšenie mobility dobrovoľníkov;
- k vytvoreniu európskej databázy so základnými údajmi o dobrovoľníckych organizáciách, ako aj s podrobnými informáciami o najlepších postupoch, ktoré by priniesli užitočné usmernenia na zdokonalenie systémov dobrovoľníckej činnosti;
- k zabezpečeniu toho, že dobrovoľníci budú v rámci svojej dobrovoľníckej činnosti primerane krytí úrazovým poistením a poistením osobnej zodpovednosti a že kryté budú aj akékoľvek schválené výdavky dobrovoľníkov súvisiace s ich dobrovoľníckou činnosťou;
- k propagácii dobrovoľníctva prostredníctvom vzdelávania na všetkých stupňoch vytvorením príležitostí na dobrovoľnícku činnosť v rámci vzdelávacia, aby sa vnímala ako bežný prínos k životu spoločnosti;
- k uznaniu učenia v rámci dobrovoľníckej činnosti ako súčasti celoživotného vzdelávania;
- k vytvoreniu udržateľnej infraštruktúry pre dobrovoľnícku činnosť pri dodržaní zásady subsidiarity;
- k zavedeniu podporných programov s cieľom vytvoriť účinnejšie systémy spolupráce a budovania sietí medzi dobrovoľníckymi organizáciami;
- k posilňovaniu programov medzinárodnej dobrovoľníckej výmeny a cezhraničných dobrovoľníckych projektov;
- k poskytovaniu náležitých informácií o možnostiach dobrovoľníckej práce spolu s primeranou odbornou prípravou a osobitným dôrazom na zraniteľné skupiny spoločnosti a skupiny vytláčané na okraj spoločnosti a potreby vzdialených a nedostupných regiónov.

Možno konštatovať, že dobrovoľníctvo je a pravdepodobne aj zostane dôležitou súčasťou života mnohých ľudí, organizácií i celej spoločnosti. V súčasnosti možno v praxi zaznamenať tendenciu, že **dobrovoľníctvo na Slovensku sa stáva „in“**, k čomu pravdepodobne prispieva najmä záujem medzinárodných obchodných spoločností o firemné dobrovoľníctvo a medializácia príkladov dobrej dobrovoľníckej praxe.

Pri rozvoji dobrovoľníctva na Slovensku sa vynára množstvo výziev, na ktoré treba reagovať. Okrem vyššie spomenutých medzinárodných dokumentov sú to najmä:

- Poskytovanie informácií o dobrovoľníctve s cieľom **zapojiť viac ľudí do dobrovoľníctva a zlepšiť jeho status**. Na jednej strane sa možno stretnúť s dopytom po dobrovoľníkoch a dobrovoľníčkach, na druhej strane niekedy zo strany organizácií prichádza slabšia ponuka dobrovoľníckych príležitostí. Je nevyhnutné obe strany prepájať prostredníctvom funkčných dobrovoľníckych centier a pracovať na

propagovaní, zviditeľňovaní a oceňovaní dobrovoľníctva aj zo strany verejného a podnikateľského sektora.

- **Zapojenie mladšej a staršej generácie** do dobrovoľníctva. Vystáva potreba hľadať nové nástroje, ako osloviť viaceré generácie a vytvárať nové programy, do ktorých by sa mohli zapájať.
- **Rozvoj infraštruktúry dobrovoľníctva.** Na Slovensku potrebujeme vybudovať sieť spolupracujúcich dobrovoľníckych centier, ktoré budú plniť aj ďalšie úlohy: spolupracovať s verejnou správou a samosprávou, propagovať dobrovoľníctvo na regionálnej a lokálnej úrovni, podieľať sa na výskume dobrovoľníctva.
- **Profesionalizácia práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami.** Mnohé dobrovoľnícke programy stále nie sú efektívne a kvalitne koordinované. Cieľom zostáva naďalej sústrediť sa na kvalitu manažmentu dobrovoľníkov, resp. na ponuky vzdelávania a supervízie koordinátorov dobrovoľníkov.
- **Výskumy o dobrovoľníctve.** Je nevyhnutné vyčleňovať zdroje a zlepšovať možnosti pre výskum dobrovoľníctva na lokálnej, ako aj celoslovenskej úrovni. Na základe zahraničných skúseností a odporúčaní je prípadne potrebné aplikovať aj osvedčenú metodológiu na zachytávanie a meranie dobrovoľníctva aj v medzinárodne porovnateľnej perspektíve, a to nielen v kvantitatívnej podobe, ale rozšíriť existujúce zisťovania štatistického úradu aj o kvalitatívne prínosy dobrovoľníctva¹⁰⁰.
- **Právna úprava dobrovoľníctva** je v súčasnosti jednou z najdiskutovanejších tém organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami. Najväčšou výzvou pravdepodobne zostáva potreba, aby prípadná legislatívna úroveň dobrovoľníctvo a dobrovoľnícke organizácie hlavne v ich aktivitách podporovala a rozvíjala. Legislatíva by nemala vytvárať príliš regulatívny rámec, ktorý by rozvoju dobrovoľníctva mohol skôr uškodiť napríklad prílišnou inštitucionalizáciou.

¹⁰⁰ Napríklad podľa Nároku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na dobrovoľnícku činnosť by sa k všeobecne používaným kvantitatívnym indikátorom rozvoja krajiny (ako základné ekonomické ukazovatele hospodárskeho rastu a finančnej stability) mali pridať aj nové, alternatívne indikátory, ktoré merajú sociálny kapitál a sociálnu súdržnosť ako aj prínos dobrovoľníckej aktivity. Ekonomická hodnota dobrovoľníckej činnosti by sa tiež mala vyčísľovať podľa návrhu OSN v príručke UN *Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts*. (Opinion of the European Economic and Social Committee on Voluntary activity: its role in European society and its impact. Official Journal of the European Union (2006/C 325/13) 30.12.2006. Online: <http://www.cev.be/data/File/EESC.OpinionVoluntActivities06C325.3.pdf> [20.1.2009])

- **Aktívna úloha verejného sektora** je pre lepší rozvoj dobrovoľníctva nevyhnutná. A to nielen pri tvorbe legislatívy a celého právneho rámca pre dobrovoľníctvo, ale podľa Európskeho parlamentu aj pri vytváraní národnej stratégie, zlepšovaní informovanosti verejnosti ako aj pri koordinácii. V záujme zlepšovania porozumenia dobrovoľníctvu by mal štát financovať štúdie dobrovoľníctva ako aj zvýšiť dôraz na vnášanie dobrovoľníckeho étosu do vzdelávania¹⁰¹.

Európska Komisia dňa 18.2.2009 oznámila, že z nariadenia prezidenta Barrosa začala prípravy na rok **2011 – Európsky rok dobrovoľníctva**. Komisia reagovala na hlas svojich občanov: viac ako 100 miliónov Európanov prispieva k rozvoju spoločnosti formou dobrovoľníctva, prostredníctvom ktorého realizuje hodnoty solidarity, sociálnej kohézie a aktívneho občianstva. Pre rozvoj dobrovoľníctva je dôležité, aby sa aj Slovenská republika aktívne do tejto výzvy zapojila a prezentovala dobrovoľníctvo ako súčasť slovenskej občianskej spoločnosti.

¹⁰¹ *Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts. (Opinion of the European Economic and Social Committee on Voluntary activity: its role in European society and its impact. Official Journal of the European Union (2006/C 325/13) 30.12.2006. Online: <http://www.cev.be/data/File/EESC.OpinionVoluntActivities06C325.3.pdf> [20.1.2009])*

BIBLIOGRAFIA

BALOGOVÁ, B. – BAYEROVÁ, M. – BÉREŠ, M.: Dobrovoľnícka činnosť študentov sociálnej práce na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity. In: *Kvalita života a rovnosť príležitostí z aspektu vzdelávania dospelých a sociálnej práce*. Prešov : 2005, s. 763 – 765. ISBN 80-8068-425-1

BIELIKOVÁ, M.: *Sociálno-politická problematika mládeže v SR*. Bratislava : 2005.

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A.: *Dobrovoľníctvo ako súčasť vysokoškolskej prípravy študentov sociálnej práce a sociálnej pedagogiky*. Dizertačná práca. Banská Bystrica : 2007.

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. – HIRT, B.: Tretí sektor v Banskej Bystrici – história a súčasnosť. In: *Tretí sektor v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica : 2006, s. 9-19. ISBN 80-8083-287-0

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. – JUSKO, P. – NEMCOVÁ, L. – VAVRINČÍKOVÁ L. – ZOLYOMIOVÁ, P.: *Mládež – mesto – región. (Aká je mládežnícka politika miest a samosprávnych krajov na Slovensku)*. 1. vyd. Bratislava : 2008. ISBN 978-80-8072-074.2

BÚTORA, M. – FIALOVÁ, Z.: *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. 1. vyd. Bratislava : 1995. ISBN 80-09674-80-09

BÚTOROVÁ, Z. – BÚTORA, M.: *Mimovládne organizácie a dobrovoľníctvo očami verejnej mienky I*. 1. vyd. Bratislava : 1996. ISBN 80-967403-3-4

CZERWIŃSKA, K. – HELD, M. (eds.): *Putting volunteering on the economic map of Europe*. Final Report. CEV General Assembly Conference Slovenia. European Volunteer Centre. Brussels : 2008. Online: http://www.cev.be/data/File/GA_Ljubljana_FINALReport.Complete.pdf [10.1.2009]

Čo som ako dobrovoľník zažil pri sprevádzaní chorých a zomierajúcich. 1. vyd. Bratislava : 2007.

Dobrovoľnícka práca a spoločenské začleňovanie handicapovaných občanov. Bratislava : 2002. Zborník z konferencie konanej 11 – 12. 6. 2002 v Bratislave. Online: <http://www.unss.sk/slovak/dobrovolnici/konferencia.htm>

Dobrovoľnícka práca – plánovanie a organizovanie (príručka pre organizácie pracujúce s dobrovoľníkmi. Prešov : 2005.

Dobrovoľníctvo a mládež. Bratislava : 2006.

Dobrovoľníctvo a stredoškolská mládež. Bratislava : 2007.

Dobrovoľníctvo a právna úprava. Bratislava : 2008. ISBN 978-80-969271-6-6

Dobrovoľníctvo ako životný štýl II. Hodnota dobrovoľníckej práce. Trnava : 2004. ISBN 80-96921-5-17

Dobrovoľníctvo v meste Banská Bystrica. Banská Bystrica : 2003. ISBN 80-8055-750-0

DUDEKOVÁ, G.: *Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti.* 1. vyd. Bratislava : 1998. ISBN 80-967403-8-5

ĎURIČ, L. a kol.: *Terminologický a výkladový slovník Výchova a vzdelávanie dospelých.* 1. vyd. Bratislava : 2000. ISBN 80-08-02814-9

European Social Reality. Report. Special Eurobarometer 273 / Wave 66.3: February 2007. Online: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_273_en.pdf [10.2.2009]

European Volunteering Forum. Bratislava : 2008.

EYLER, J. S. – GILES, D. E. – STENSON, CH. M. – GRAY, CH. J.: *At A Glance: What We Know about The Effects of Service-Learning on College Students, Faculty, Institutions and Communities, 1993 – 2000.* 3. ed. Vanderbilt University : 2001.

FILADELFIOVÁ, J. – DLUHÁ, M. – MARČEK, E. – KOŠIČIAROVÁ, S.: *Poznávanie tretieho sektora na Slovensku.* 1. vyd. Bratislava : 2004. ISBN 80-88991-26-9

FRIČ, P. a kol.: *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice.* 1. vyd. Praha : 2001. ISBN 80-902633-7-2

FRIČ, P.: *Význam dobrovolnictví v moderní společnosti.* Online: <http://www.dobrovolnik.cz/nazory.html> [8.10.2002]

GALLO, O. - LENČO, P.: *Čo si myslia mladí. Ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti*. 1.vyd. Bratislava : 2009. ISBN 978-80-8072-078-0

GALLOVÁ KRIGLEROVÁ, E.: *Prieskum názorov mladých ľudí pre potreby kampane Každý iný – všetci rovní*. 1. vyd. Bratislava : 2006. ISBN 80-8072-058-4

GASKIN, K.: *VIVA - The volunteer investment and value audit*. In: Research Bulletin, Institute for Volunteer Research, June, 2003.

GOULBOURNE M. - EMBULDENIYA D.: *Assigning Economic Value To Volunteer Activity: Eight Tools for Efficient Program Management*. Canadian Centre for Philanthropy, p. 4. Toronto : 2002. Online: http://nonprofitscan.imaginecanada.ca/files/en/iyv/goulbourne_man_english_web.pdf [25.1.2009].

GREGOROVÁ, A. – VAVRINČÍKOVÁ, L.: *Dobrovoľnícka kampaň na Pedagogickej fakulte UMB v číslach*. In: *Dobrovoľníctvo v meste Banská Bystrica*. Banská Bystrica: 2003, s. 13 – 17. ISBN 80-8055-750-0

GREGOROVÁ, A.: *Manažment dobrovoľníckej práce v mimovládnych organizáciách*. Banská Bystrica : 2002.

HATOKOVÁ, M. a kol.: *Sprevádzanie chorých a zomierajúcich. Dobrovoľníctvo v nemocniciach a paliatívnych zariadeniach*. 1. vyd. Bratislava : 2009. ISBN 978-80-8074-095-5

HRONCOVÁ, J. – MATULAYOVÁ, T.: *Dobrovoľnícka práca študentov odboru sociálna práca*. In: *Mládež a spoločnosť*, Roč. 5, 1999, č.2, s. 55-57.

HRONCOVÁ, J.: *Dobrovoľnícka práca študentov odboru sociálna práca na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici*. In: *Dobrovoľníctvo v meste Banská Bystrica*. Banská Bystrica : 2003, s. 18 – 21. ISBN 80-8055-750-0

JUHÁSOVÁ a kol.: *Príručka dobrovoľníka Dobrovoľníckej skupiny Vríba*. 1. vyd. Bratislava : 2004.

KOSOVÁ, B.: *Rozvoj osobnosti žiaka*. 1.vyd. Prešov : 2000. ISBN 80-968452-2-5

Kolektív autorov: *Čítanka pre neziskové organizácie*. 2. vyd. Bratislava : 2002. ISBN 80-968095-5-5

- KOMÁRIK, E.: *Porozumieť bolesti. Učebnica pre prípravu dobrovoľných sociálnych pracovníkov s ohrozenou mládežou*. 1. vyd. Bratislava : 1999. ISBN 80-967334-3-5
- KOVÁČIKOVÁ, D.: *Základné otázky dejín sociálnej práce*. 1. vyd. Žilina : 2000. ISBN 80-7100-718-8
- KRÁLIKOVÁ, N.: *Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak...* 1. vyd. Bratislava : 2006. ISBN 80-8072-054-1
- KRKOŠKOVÁ, M.: Dobrovoľníctvo študentov sociálnej práce. In: *ZOOM-M. Zaoštrene na mladých*, 2008, č. 4, s. 15-16.
- LAGO, M.: *Dobrovoľníctvo ako konkurenčná výhoda uchádzača o zamestnanie v cieľovej skupine personalistov*. Bratislava : 2005.
- Legislatívny zámer Zákonníka neziskového práva*. Bratislava : 2004.
- MACHÁČEK, L.: *Participácia študentov na samospráve stredných a vysokých škôl*. 1. vyd. Bratislava : 2005. ISBN 80-8072-045-2
- MAJDUCHOVÁ, H. a kol.: *Neziskové organizácie*. 1. vyd. Bratislava : 2004. ISBN 80-88848-59-8
- MAJCHRÁK, J. – STREČANSKÝ, B. – BÚTORA, M.(ed.): *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď*. 1. vyd. Bratislava : IVO, 2004. ISBN 80 – 88935-73-3
- Manifest Evropského dobrovoľníctví*. Brusel : 2003.
- MANNOVÁ, E.: Prehľad vývoja spolkového hnutia na Slovensku z aspektu formovania občianskej spoločnosti. In: *Občianska spoločnosť – problémy a perspektívy*. Bratislava : 1991, s. 71 – 80. ISBN 80-8068-123-4
- MANNOVÁ, E.: Spolky a ich miesto v živote spoločnosti na Slovensku v 19. storočí. Stav a problémy výskumu. In: *Historický časopis*, roč. 38, 1990, č. 1, s. 15 – 27.
- MANNOVÁ, E.: Spolky v období sociálno-politických zmien na Slovensku 1938 – 1951. (Analýza spolkových stanov). In: *Občianska spoločnosť na prahu znovuzrodenia*. Bratislava : 1992.
- Manuál projektu dobrovoľníctvo*. Bratislava : 1998
- MAREŠ, P.: *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha : 1994. ISBN 80-901424-9-4

MARIOŠOVÁ, L. – MAJCHRÁK, J.: *Dobrovoľníci: Prípadové štúdie*. 1. vyd. Bratislava : 2005. ISBN 80-88935-80-6

MATULAYOVÁ, T.: Dobrovoľná práca študentov Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici. In: *Dobrovoľníctvo v meste Banská Bystrica*. Banská Bystrica : 2003, s. 9 – 12. ISBN 80-8055-750-0

MATULAYOVÁ, T.: Dobrovoľníctvo vysokoškolských študentov odboru sociálna práca. In: *Kvalita života a rovnosť príležitostí z aspektu vzdelávania dospelých a sociálnej práce*. Prešov : 2005, s. 713 – 716. ISBN 80-8068-425-1

MATULAYOVÁ, T.: *Dobrovoľnícka práca seniorov v sociálnych službách z aspektu andragogiky. Dizertačná práca*. Prešov : 2003.

MATULAYOVÁ, T.: *Dobrovoľníctvo v sociálnych službách v kontexte andragogiky a sociálnej práce*. 1. Vyd. Prešov : 2007. ISBN 978-80-8068-697-0

MCCURLY, S. - LYNCH, R.: *Manažment dobrovoľníkov. Ako zmobilizovať všetky zdroje komunity. Vybrané kapitoly*. Bratislava : 2000.

Measuring volunteering: A practical Toolkit. 1. ed. Washington : 2001. ISBN 0-929556-09-7

MLYNARČÍK, L.: Formovanie slovenskej kultúry a spolkový život Slovákov v 19. storočí. In: *Národná kultúra v živote miest a obcí na Slovensku*. Martin : 1996, s. 17 – 22. ISBN 80-88723-56-6

MRAČKOVÁ, A.: *Prieskum o stave dobrovoľníctva realizovaný občianskym združením C.A.R.D.O. pri príležitosti 5. decembra – Medzinárodného dňa dobrovoľníkov medzi organizáciami zaregistrovanými v databáze virtuálneho dobrovoľníckeho centra*. Bratislava : 2007.

MRÁZOVÁ, A. – RADKOVÁ, L.: Dobrovoľníctvo a postupná profesionalizácia jeho manažmentu ako priorita rozvoja sociálnej práce. In: *Geriatría*, roč. 7, 2001, č. 4, s. 170 – 173.

MYDLÍKOVÁ, E. a kol.: *Ako byť prospešný sebe aj iným*. 1. vyd. Bratislava : 2006. 978-80-968713-3-9

MYDLÍKOVÁ, E. a kol.: *Dobrovoľníctvo – efektívna študentská prax*. 1. vyd. Bratislava : 2007. ISBN 978-80-968713-4-6

MYDLÍKOVÁ, E. a kol.: *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo čo si počať s dobrovoľníkom*. 1. vyd. Bratislava : 2002. ISBN 80-968713-0-7

Národná správa o implementácii spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike. Bratislava : 2006. Online: http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_file&id_item=157 [11.12.2008]

NOVÁK, T.: *Dobrovoľníctví z mikroekonomického hlediska*. Praha. Online: http://nb.vse.cz/~novakt/publ/05.12.21_dobrovolnici_mikroek.doc [20.2.2009]

Nový impulz pre európsku mládež. Biela kniha Európskej komisie. Luxembursko : 2002. ISBN 92-894-2189-4

OCKENDEN N. (ed.): *Volunteering works. Volunteering and social policy*. The Institute for Volunteering Research and Volunteering England: September 2007. Online: http://www.ivr.org.uk/NR/rdonlyres/2918E900-A0CC-4483-ADC3-02D6AB52C422/0/Final_Volunteering_Works.pdf [8.2.2009]

OCHMANOVÁ, A – JORDAN, P.: *Dobrovoľníci – cenný zdroj pomoci*. 1. vyd. Baltimore : 1997.

ONDRUŠEK, D. a kol.: *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*. 1. vyd. Bratislava : 2000. ISBN 80-968095-3-9

Opinion of the European Economic and Social Committee on Voluntary activity: its role in European society and its impact. Official Journal of the European Union (2006/C 325/13) 30.12.2006. Online: <http://www.cev.be/data/File/EESC.OpinionVoluntActivities06C325.3.pdf> [20.1.2009]

Opinion of the Committee of the Regions on 'The contribution of volunteering to Economic and Social Cohesion'. Official Journal of the European Union (2008/C 105/03) 25.4.2008. Online: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:105:0011:0015:EN:PDF> [20.1.2009]

PASÍAR, Š.: *Spolkový život Slovákov – náčrt jeho začiatkov a vývinu do roku 1918*. 1. vyd. Bratislava : 1968.

PAVLÍKOVÁ, D.: *Štúdia o dobrovoľníctve, jeho systéme na Slovensku a v niektorých vybraných krajinách Európskej Únie, Kanady a jeho integrácia do rozvojovej a humanitárnej pomoci*. Bratislava : 2005.

PENCÁKOVÁ, S.: *Pomáhať nás baví*. 1. vyd. Bratislava : 2007.

RADKOVÁ, L.: *Sociálna práca v treťom sektore*. 1. vyd. Trnava : 2003. ISBN 80-89104-30-4

REPKOVÁ, K.: Ponímanie verejných sociálnych služieb v európskom kontexte a dobrovoľníctvo. In: *Dobrovoľnícka práca a spoločenské začleňovanie handicapovaných občanov*. Zborník z konferencie konanej 11 – 12. 6. 2002 v Bratislave. Online: <http://www.unss.sk/slovak/dobrovolnici/konferencia.htm> s. 1-2 [15.1.2009]

Ročný výkaz nezárobkových organizácií. Štatistický úrad SR, 2009. Online: http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_200/Program_zistovani/rok_2009_2011/ch_nsno101_09.rtf [4.2.2009]

SALAMON, L. M. – ANHEIER, H. K. a kol.: *Nástup neziskového sektoru (mezinárodní srovnání)*. 1. vyd. Praha : 1999. ISBN 80-902633-1-3

SALAMON, L., M. – HADDOCK, M., A., – SOKOLOWSKI, W., S. – TICE, H., S.: *Measuring Civil Society and Volunteering: Initial Findings from Implementation of the UN Handbook on Nonprofit Institutions*. Working Paper No. 23. Baltimore : 2007.

SALAMON, L., M. – SOKOLOWSKI, W., S. and Associates: *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector*. Greenwich, CN: 2004 In: *Manual on the Measurement of Volunteer Work*. Exposure Draft. Room Document prepared for 18th International Conference of Labour Statisticians. International Labour Organisation.

SOBIHARDOVÁ, Ľ.: *Participácia mládeže na živote miest a obcí*. Bratislava : 2002.

SOZANSKÁ, O. – TOŠNER, J.: *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. 1. vyd. Praha : 2002. ISBN 80-7178-514-8

SOZANSKÁ, O. – TOŠNER, J.: *Metodika dobrovoľníctví nezaměstnaných z hlediska projektu Job Rotation*. 1. vyd. Praha : 2005.

STENA, J.: K programu výskumu občianskej spoločnosti. In: *Občianska spoločnosť – problémy a perspektívy v ČSFR*. Bratislava : 1991, s. 5 – 13. ISBN 80-8068-123-4

Šport v číslach 2007. Bratislava : 2008.

VAVRINČÍKOVÁ, L.: Dobrovoľnícka práca ako forma praxe študentov odboru sociálna práca. In: *Odborná prax v príprave sociálnych pracovníkov*. Nitra : 2003, s. 127 – 133. ISBN 80-8050-655-8

Volunteering and Social Development. 1. ed. New York : 1999.

VRANOVÁ, E.: Spolky na Slovensku v rokoch 1945 – 1951. In: *Slovenská archivistika*, Roč.15, 1980, č. 1, s. 63 – 95.

VÝROST, J. – SLAMĚNÍK, I.: *Sociální psychologie – Sociálna psychológia*. 1. vyd. Praha : 1997. ISBN 80-85866-20-X

WOLEKOVÁ, H. a kol.: *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu*. 1. vyd. Bratislava : 2002. ISBN 80-88991-16-1

Workshop o dobrovoľníctve. Bratislava : 2000.

Zákon NRSR č. 282/2008 Z.z. o podpore práce s mládežou

Zákon NRSR č. 330/2008 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon NRSR č. 599/2003 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých predpisov v znení neskorších predpisov

Záverečná správa z prieskumu pre Nadáciu pre deti Slovenska. Bratislava : 2004.

Závery stretnutí „Levočskej skupiny dobrovoľníctva“. 11.10.2000

Ostatné zdroje:

www.assp.sk

www.centrumdobrovolnictva.sk

www.dobrovolnictvo.sk

www.eurodesk.sk

www.ff.unipo.sk/kvdsp

www.hest.cz

www.changenet.sk

www.iuventa.sk

www.mladez.sk

www.prax.assp.sk

www.vyskummladeze.sk

ZHRNUTIE

Za dobrovoľníctvo sa vo všeobecnosti považuje neplatená, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých (mimo rámci svojej rodiny alebo blízkych) alebo spoločnosti. Dobrovoľník/dobrovoľníčka je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu venuje svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti, energiu v prospech iných ľudí alebo spoločnosti.

Historické a vývojové aspekty dobrovoľníctva možno spájať v minulosti aj v súčasnom období najmä s formovaním organizácií občianskeho sektora, ktoré sú na našom území výrazne dominujúcim priestorom uplatnenia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Dobrovoľníctvo predstavuje problematiku, ktorá má interdisciplinárny charakter, pretože sa ním zaoberajú viaceré vedné disciplíny súčasne (sociológia, sociológia mládeže, psychológia, ekonómia, teória riadenia ľudských zdrojov, sociálna práca, pedagogika, sociálna pedagogika a i.). Na Slovensku možno za ťažiskovú považovať sociológiu.

Dobrovoľníctvo na Slovensku reálne existuje, nie je však možné uviesť relevantný údaj o miere zapájania sa občanov do dobrovoľníckych aktivít. V sledovaných rokoch 1993 – 2006 sa pohybuje v intervale od 13 do 46 percent populácie.

Štatistický úrad SR uvádza, že štatistický systém nepozná pojem dobrovoľnícke organizácie. Dokáže však identifikovať počet organizácií, v ktorých dobrovoľníci v danom roku pracovali. Údaje za rok 2007 hovoria o tom, že 1 179 organizácií na Slovensku vykázalo v rámci štatistického zisťovania prácu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Neziskové inštitúcie podľa zisťovaní Štatistického úradu SR v roku 2007 angažovali 286 741 dobrovoľníkov, ktorí odpracovali celkovo 24,7 mil. dobrovoľníckych hodín. Z hľadiska právnej formy neziskových inštitúcií najväčšie množstvo dobrovoľníkov a dobrovoľníčok dlhodobo pracuje pre občianske združenia (združenie, zväz, spolok), ďalšími významnými organizačnými formami využívajúcimi dobrovoľníctvo sú spoločenstvá vlastníkov bytov a cirkevné organizácie. Najviac dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ako aj množstvo dobrovoľníckych hodín z pohľadu ekonomickej činnosti, vykazujú členské

organizácie a organizácie v oblasti rekreačných, kultúrnych a športových činností. Tretiu najpočetnejšiu skupinu tvoria organizácie rozvíjajúce svoje aktivity v oblasti nehnuteľností.

Dobrovoľníctvo a dobrovoľnícka aktivita má bezpochyby množstvo pozitívnych prínosov na viacerých úrovniach: z pohľadu *dobrovoľníkov a dobrovoľníčok*, z pohľadu *organizácie*, ktorá dobrovoľníkov a dobrovoľníčky využíva, z pohľadu *prijímateľov pomoci*, ako aj *prínosov pre lokálnu komunitu či pre širšiu spoločnosť*. Prínosy môžu pritom zahŕňať rôzne typy kapitálu: ekonomický, sociálny, ľudský a kultúrny.

Pri zohľadnení ocenenia dobrovoľníckej činnosti minimálnou mzdou možno tvrdiť, že ekonomický prínos dobrovoľníckej práce v roku 2007 bol minimálne 1,349 miliardy Sk (44,78 mil. €). Súhrnná minimálna hodnota odvedenej dobrovoľníckej práce za roky 2000 – 2007 je podľa zistení Štatistického úradu SR celkovo 5 372 miliónov Sk (178,32 mil. €). Ak by sa na vyjadrenie ekonomického prínosu použil ukazovateľ priemernej mzdy, bola by táto hodnota ešte vyššia.

Napriek tomu dobrovoľníctvo na Slovensku nemá taký vysoký spoločenský status a uznanie ako v krajinách rozvinutej demokracie. Medzi významné organizácie, ktoré využívajú dobrovoľníkov a dobrovoľníčky a venujú sa rozvoju dobrovoľníctva, patria detské a mládežnícke organizácie, svojpomocné kluby a organizácie, športové a environmentálne organizácie. V menšej miere je na Slovensku rozvíjaný manažérsky typ dobrovoľníctva. Rozvoj v posledných zaznamenávame v oblasti medzinárodného, virtuálneho a firemného dobrovoľníctva a dobrovoľníctva študentov a študentiek pomáhajúcich profesií v rámci vysokých škôl.

Súčasná slovenská legislatíva problematiku dobrovoľníctva komplexne neupravuje. Čiastočne upravuje dve jeho špecifické formy – *dobrovoľnícku službu vykonávanú nezamestnanými ako formu aktívnej činnosti* v rámci Zákona NRSR č. 330/2008 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a *mládežnícke dobrovoľníctvo* v rámci Zákona NRSR č. 282/2008 Z.z. o podpore práce s mládežou.

Rovnako ako absentuje právna úprava dobrovoľníctva, doposiaľ neexistuje ani cielený systém jeho priamej finančnej podpory. Dobrovoľnícke organizácie musia hľadať grantové možnosti a odpovedať na výzvy donorov, ktoré spadajú do oblasti ich pôsobenia.

Na aktuálne otázky vo vzťahu k dobrovoľníctvu reagovali aj odborné podujatia – konferencie, semináre a workshopy, na ktorých sa aktívne zúčastnili odborníci

a odborníčky z akademickej pôdy, praxe i samotní dobrovoľníci a dobrovoľníčky.

V posledných rokoch sa záujem organizácií zameriava i na zvyšovanie profesionalizácie práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami. Viacero organizácií realizuje v oblasti koordinácie a manažovania dobrovoľníctva rôzne typy vzdelávacích a poradenských aktivít. Aktuálnosť a potrebu profesionalizácie práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami v našich podmienkach potvrdzujú aj viaceré odborné publikácie z oblasti manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v organizáciách a manuály a príručky týkajúce sa rôznych aspektov metodiky práce s dobrovoľníkmi.

Pri rozvoji dobrovoľníctva na Slovensku vyvstáva množstvo výziev, na ktoré treba reagovať. Sú to najmä snaha zapojiť viac ľudí do dobrovoľníctva a zlepšiť jeho status, zapojiť mladšiu a staršiu generáciu, napomáhať rozvoju infraštruktúry dobrovoľníctva. Dôležitá je aj ďalšia profesionalizácia organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami či profesionálne výskumy o dobrovoľníctve. Jednou z najdiskutovanejších tém súčasnosti v tejto oblasti je prípadná právna úprava dobrovoľníctva a jej rozsah. Nezanedbateľnú aktívnu úlohu pri rozvoji dobrovoľníctva by mal zohrať verejný sektor.

O AUTORKÁCH A AUTOROVI

PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD. pôsobí na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici od roku 2002, na Katedre sociálnej práce PF UMB je odbornou asistentkou od jej vzniku v roku 2004. V pedagogickej činnosti sa venuje problematike tretieho sektora a mimovládnych organizácií, tvorbe a manažmentu projektov, etike sociálnej práce, sociálnej práce so skupinou a rodinou a rodovej senzibilizácii. Koordinuje a vedie odborné praxe študentov a študentiek. Je štatutárnou zástupkyňou občianskeho združenia Centrum dobrovoľníctva, kde zároveň manažuje dobrovoľnícky program. Tretiemu sektoru a dobrovoľníctvu sa venuje vo svojej vedeckej, publikačnej i praktickej činnosti na lokálnej i celoslovenskej úrovni.

Ing. Eduard Marček, MA absolvoval Obchodnú fakultu Ekonomickej univerzity, v roku 2001 ukončil postgraduálne štúdium sociológie na Lancaster University/Stredoeurópskej univerzite vo Varšave. Pôsobí ako konzultant pre financovanie mimovládnych neziskových organizácií, medzisektorovú spoluprácu a spoločenskú zodpovednosť podnikania v združení PANET, ktoré je partnerom PDCS. Je zakladateľom viacerých občianskych združení vrátane dobrovoľníckych, členom správnej rady detského hospicu Plamienok. Pracoval na rôznych medzinárodných analytických projektoch, absolvoval niekoľko zahraničných pobytov a je autorom a spoluautorom viacerých analýz a publikácií uverejnených nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí.

Mgr. Alžbeta Mračková vyštudovala sociológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Od roku 2000 pôsobí v oblasti dobrovoľníctva v práci s chorými a umierajúcimi v Dobrovoľníckej skupine Vŕba. V občianskom združení C.A.R.D.O. sa od roku 2006 venuje rozvoju, propagácii a legislatíve dobrovoľníctva na Slovensku a implementácii dobrovoľníckych programov v sociálnych a zdravotníckych zariadeniach. Školí a publikuje v oblasti manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

ZOZNAM PRÍLOH

A. Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciach podľa právnych foriem v období 2000-2007	91
B. Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciach podľa odvetvia ekonomických činností v období 2000-2007	99
C. Členstvo v občianskych združeniach, stavovských organizáciach, odborových hnutiach a politických stranách v období 2000-2007	109

A. Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem v období 2000-2007

Príloha A1 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem za rok 2000

	Právna forma	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
		počet	%			
117	Nadácia	487	2,52	2 684	2 150	149 419
118	Neinvestičný fond	15	0,08	608	1 191	95 394
119	Nezisková organizácia	271	1,40	496	2 094	90 360
271	Spoločenstvá vlastníkov pozemkov	277	1,44	6 548	6 889	341 728
701	Združenie (zväz, spolok, spoločnosti, klub a i.)	12 313	63,80	83 734	297 874	23 457 952
711	Politická strana, politické hnutie	235	1,22	51	74	145 760
721	Cirkevná organizácia	4 197	21,75	1 278	6 971	1 050 697
741	Stavovská organizácia	188	0,97	1 885	818	26 373
751	Záujmové združenie právnických osôb	756	3,92	2 354	1 045	129 928
	Ostatné právne formy	560	2,90	671	86	435
	Spolu	19 299	100,00	100 309	319 192	25 488 046

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha A2 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem za rok 2001

	Právna forma	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
		počet	%			
117	Nadácia	335	2,02	2 510	2 034	144 611
118	Neinvestičný fond	24	0,14	796	822	62 946
119	Nezisková organizácia	292	1,76	372	800	63 205
271	Spoločenstvá vlastníkov pozemkov	180	1,08	4 902	4 901	256 146
701	Združenie (zväz, spolok, spoločnosti, klub a i.)	9 505	57,28	56 406	207 593	15 564 811
711	Politická strana, politické hnutie	222	1,34	91	5	170
721	Cirkevná organizácia	4 491	27,07	1 266	6 664	1 013 480
741	Stavovská organizácia	231	1,39	1 816	504	23 186
751	Záujmové združenie právnických osôb	801	4,83	2 122	467	40 524
	Ostatné právne formy	512	3,09	908	0	0
	Spolu	16 593	100,00	71 189	223 790	17 169 079

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha A3 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem za rok 2002

	Právna forma	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
		počet	%			
117	Nadácia	594	3,57	2 456	1 739	104 856
118	Neinvestičný fond	88	0,53	575	1 005	64 267
119	Nezisková organizácia	1 225	7,35	654	764	84 690
271	Spoločenstvá vlastníkov pozemkov	464	2,78	4 151	5 482	372 307
701	Združenie (zväz, spolok, spoločnosti, klub a i.)	7 562	45,39	45 367	102 529	7 704 835
711	Politická strana, politické hnutie	481	2,89	372	11	510
721	Cirkevná organizácia	4 309	25,87	1 360	5 896	1 319 044
741	Stavovská organizácia	169	1,01	1 593	289	21 174
745	Komory okrem profesných	212	1,27	705	34	632
751	Záujmové združenie právnických osôb	709	4,26	3 166	538	45 515
	Ostatné právne formy	846	5,08	635	336	11 871
	Spolu	16 658	100,00	61 034	118 623	9 729 700

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha A4 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem za rok 2003

	Právna forma	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
		počet	%			
117	Nadácia	176	0,98	1 895	1 302	68 273
118	Neinvestičný fond	96	0,53	757	810	73 304
119	Nezisková organizácia	1 303	7,22	1 006	1 170	101 862
271	Spoločenstvá vlastníkov bytov	313	1,73	6 554	9 460	495 052
331	Príspevková organizácia	4 712	26,12	784	0	0
381	Fondy	13	0,07	33	0	0
701	Združenie (zväz, spolok, spoločnosti, klub a i.)	5 465	30,29	62 616	180 019	9 177 585
711	Politická strana, politické hnutie	174	0,96	147	1	5
721	Cirkevná organizácia	4 304	23,85	854	4 950	820 310
741	Stavovská organizácia	117	0,65	1 040	354	35 006
745	Komora (s výnimkou profesných komôr)	198	1,10	756	16	400
751	Záujmové združenie právnických osôb	665	3,69	3 856	656	51 030
921	Medzinárodné organizácie a združenia	76	0,42	296	187	12 194
	Ostatné právne formy	430	2,38	406	6	540
	Spolu	18 041	100,00	80 999	198 931	10 835 561

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha A5 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem za rok 2004

	Právna forma	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
		počet	%			
117	Nadácia	128	0,64	1 670	1 203	92 480
118	Neinvestičný fond	9	0,04	257	768	71 071
119	Nezisková organizácia	1 403	7,01	877	2 417	121 037
271	Spoločenstvá vlastníkov bytov	600	3,00	7 113	10 350	453 495
331	Príspevková organizácia	4 513	22,55	2 317	115	14 022
381	Fondy	13	0,06	21	0	0
701	Združenie (zväz, spolok, spoločnosti, klub a i.)	7 140	35,67	66 423	176 364	8 819 170
711	Politická strana, politické hnutie	87	0,43	59	5	1 005
721	Cirkevná organizácia	4 703	23,50	807	3 538	492 518
741	Stavovská organizácia	144	0,72	786	261	13 524
745	Komora (s výnimkou profesných komôr)	176	0,88	643	19	390
751	Záujmové združenie právnických osôb	805	4,02	2 252	754	56 089
921	Medzinárodné organizácie a združenia	79	0,39	272	776	24 437
	Ostatné právne formy	215	1,07	143	6	325
	Spolu	20 015	100,00	83 640	196 575	10 159 563

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha A6 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem za rok 2005

	Právna forma	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
		počet	%			
117	Nadácia	208	0,61	1 703	1 704	131 405
118	Neinvestičný fond	582	1,71	248	823	103 390
119	Nezisková organizácia	16 899	49,61	6 723	2 446	136 337
271	Spoločenstvá vlastníkov	374	1,10	7 304	10 581	462 130
331	Príspevková organizácia	377	1,11	495	49	2 544
381	Fondy	2	0,01	2	0	0
701	Združenie (zväz,spolok)	8 327	24,44	61 169	205 058	12 212 445
711	Politická strana, politické hnutie	154	0,45	72	1 297	155 610
721	Cirkevná organizácia	5 067	14,87	636	3 344	422 212
741	Profesná komora	175	0,51	929	263	19 219
745	Komora okrem profesných	168	0,49	525	25	415
751	Záujmové združenie právnických osôb	900	2,64	2 462	1 290	108 114
921	Medzinárodné organizácie a združenia	124	0,36	300	143	13 138
	Ostatné	712	2,09	117	7	33
	Spolu	34 067	100,00	82 683	227 030	13 766 992

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha A7 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem za rok 2006

	Právna forma	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
		počet	%			
117	Nadácia	175	0,52	1 276	1 806	161 878
118	Neinvestičný fond	39	0,11	242	856	60 978
119	Nezisková organizácia	20 517	60,39	10 143	2 411	233 606
271	Spoločenstvá vlastníkov	396	1,17	7 644	9 846	489 241
331	Príspevková organizácia	234	0,69	348	10	2 026
381	Fondy	2	0,01	4	0	0
382	Verejnoprávna inštitúcia	199	0,59	354	0	0
701	Združenie (zväz, spolok)	6 148	18,10	56 020	196 195	16 442 486
711	Politická strana, politické hnutie	118	0,35	252	2 109	165 550
721	Cirkevná organizácia	4 793	14,11	794	3 597	522 080
741	Profesná komora	152	0,45	611	178	7 884
745	Komora okrem profesných	152	0,45	438	18	270
751	Záujmové združenie právnických osôb	1 004	2,96	1 781	3 121	162 758
921	Medzinárodné organizácie a združenia	46	0,14	52	323	11 140
Spolu		33 974	100,00	79 959	220 470	18 259 897

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha A8 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa právnych foriem za rok 2007

	Právna forma	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
		počet	%			
117	Nadácia	159	0,44	1 221	2 377	117 322
118	Neinvestičný fond	17	0,05	236	1 025	66 192
119	Nezisková organizácia	17 501	48,76	10 710	3 625	231 043
271	Spoločenstvá vlastníkov	2 586	7,21	9 595	11 517	748 654
331	Príspevková organizácia	172	0,48	190	7	1 206
381	Fondy	2	0,01	8	0	0
382	Verejnoprávna inštitúcia	143	0,40	94	0	0
701	Združenie (zväz, spolok)	9 294	25,90	63 748	255 073	22 271 297
711	Politická strana, politické hnutie	112	0,31	74	2 542	283 870
721	Cirkevná organizácia	4 628	12,89	769	6 988	822 758
741	Profesná komora	188	0,52	827	138	18 164
745	Komora okrem profesných	147	0,41	331	21	399
751	Záujmové združenie právnických osôb	887	2,47	1 990	1 710	94 090
921	Medzinárodné organizácie a združenia	55	0,15	52	1 719	17 690
Spolu		35 891	100,00	89 844	286 741	24 672 685

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

B. Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa odvetvia ekonomických činností v období 2000-2007

Príloha B1 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa ekonomických činností za rok 2000

Odvetvie ekonomických činností	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
	počet	%			
70 Činnosti v oblasti nehnuteľností	277	1,44	6 548	6 889	341 728
85 Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	657	3,40	3 505	3 454	306 650
91 Činnosti členských organizácií	13 504	69,97	67 562	138 439	10 596 920
91110 Činnosti podnikateľ. a zamestnávateľských org.	389	2,02	1 562	155	10 907
91120 Činnosti profesných organizácií	978	5,07	6 104	3 916	109 106
91200 Činnosti odborových zväzov	659	3,41	806	558	54 131
91310 Činnosti cirkevných organizácií	4 209	21,81	1 297	7 126	1 054 577
91320 Činnosti politických strán	235	1,22	51	74	145 760
91330 Činnosti ostatných členských organizácií i.n.	381	1,97	1 893	5 521	208 685
91332 Činnosti záujmových zväzov, spolkov, klubov	5 643	29,24	52 107	117 272	8 913 479
91339 Činnosti ostatných členských organizácií	1 010	5,23	3 742	3 817	100 275
92 Rekreačné kultúrne a športové činnosti	4 453	23,07	21 544	163 514	12 708 108
92600 Športové činnosti	1 239	6,42	7 445	23 482	1 014 774
92610 Prevádzka športových zariadení	722	3,74	5 017	17 491	909 684
92620 Iné športové činnosti	2 492	12,91	9 082	122 541	10 783 650
Ostatné odvetvia	408	2,11	1 150	6 896	1 534 640
Spolu	19 299	100,00	100 309	319 192	25 488 046

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha B2 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa ekonomických činností za rok 2001

Odvetvie ekonomických činností	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
	počet	%			
70 Činnosti v oblasti nehnuteľností	180	1,08	4 902	4 901	256 146
85 Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	508	3,06	3 460	3 223	248 135
91 Činnosti členských organizácií	11 966	72,11	41 027	90 174	5 572 155
91110 Činnosti podnikateľ. a zamestnávateľských org.	399	2,40	1 370	29	2 423
91120 Činnosti profesných organizácií	764	4,60	6 426	4 082	87 604
91200 Činnosti odborových zväzov	710	4,28	1 066	477	62 602
91310 Činnosti cirkevných organizácií	4 502	27,13	1 281	6 776	1 014 712
91320 Činnosti politických strán	222	1,34	91	4	160
91330 Činnosti ostatných členských organizácií i.n.	447	2,69	2 357	3 552	214 682
91332 Činnosti záujmových zväzov, spolkov, klubov	4 232	25,50	26 835	68 879	4 117 740
91339 Činnosti ostatných členských organizácií	690	4,16	1 601	6 375	72 232
92 Rekreačné kultúrne a športové činnosti	3 642	21,95	19 952	118 863	9 791 507
92600 Športové činnosti	870	5,24	4 052	7 327	589 519
92610 Prevádzka športových zariadení	663	4,00	4 770	6 542	450 106
92620 Iné športové činnosti	2 109	12,71	11 130	104 994	8 751 882
Ostatné odvetvia	297	1,79	1 848	6 629	1 301 136
Spolu	16 593	100,00	71 189	223 790	17 169 079

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha B3 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa ekonomických činností za rok 2002

Odvetvie ekonomických činností	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
	počet	%			
70 Činnosti v oblasti nehnuteľností	464	2,78	4 151	5 482	372 307
85 Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	892	5,36	3 382	3 068	234 011
91 Činnosti členských organizácií	11 575	69,48	35 308	55 986	4 155 291
91110 Činnosti podnikateľ. a zamestnávateľských org.	372	2,23	1 298	67	1 182
91120 Činnosti profesných organizácií	673	4,04	6 548	3 724	134 972
91200 Činnosti odborových zväzov	601	3,61	1 273	496	62 324
91310 Činnosti cirkevných organizácií	4 318	25,92	1 375	6 058	1 320 376
91320 Činnosti politických strán	481	2,89	372	10	490
91330 Činnosti ostatných členských organizácií i.n.	493	2,96	2 394	4 749	212 676
91332 Činnosti záujmových zväzov, spolkov, klubov	3 545	21,28	20 926	39 054	2 298 399
91339 Činnosti ostatných členských organizácií	1 092	6,55	1 122	1 827	124 871
92 Rekreačné kultúrne a športové činnosti	2 445	14,68	16 445	47 829	3 650 998
92610 Prevádzka športových zariadení	1 265	7,59	7 996	10 487	655 089
92620 Iné športové činnosti	1 180	7,09	8 449	37 343	2 995 909
Ostatné odvetvia	1 282	7,70	1 748	6 258	1 317 094
Spolu	16 658	100,00	61 034	118 623	9 729 700

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha B4 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa ekonomických činností za rok 2003

Odvetvie ekonomických činností	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
	počet	%			
70 Činnosti v oblasti nehnuteľností	313	1,73	6 554	9 460	495 052
85 Zdravotníctvo a sociálna pomoc	5 381	29,83	4 045	2 815	213 884
85110 Činnosti nemocníc	4 489	24,88	748	1	50
85120 Činnosti ambulantnej lekárskej praxe	311	1,72	121	0	0
85310 Činnosti sociálnej pomoci s ubytovaním	110	0,61	92	11	1 350
85320 Činnosti sociálnej pomoci bez ubytovania	471	2,61	3 084	2 803	212 484
91 Činnosti členských organizácií	9 821	54,44	51 048	119 815	5 575 435
91110 Činnosti podnikateľ. a zamestnávateľských org.	362	2,01	1 102	263	4 031
91120 Činnosti profesných organizácií	604	3,35	6 870	3 695	115 480
91200 Činnosti odborových zväzov	567	3,14	1 689	502	33 755
91310 Činnosti cirkevných organizácií	4 315	23,92	867	5 053	821 256
91320 Činnosti politických strán	174	0,96	147	1	5
91330 Činnosti ostatných členských organizácií i.n.	580	3,21	4 421	4 770	222 779
91331 Činnosti organizácií mládeže	244	1,35	732	5 322	808 498
91332 Činnosti záujmových zväzov, spolkov, klubov	2 612	14,48	33 226	91 046	3 109 461
91339 Činnosti ostatných členských organizácií	364	2,02	1 994	9 164	460 170
92 Rekreačné kultúrne a športové činnosti	1 609	8,92	18 576	63 353	3 835 148
92610 Prevádzka športových zariadení	713	3,95	9 510	28 028	1 288 704
92620 Iné športové činnosti	896	4,97	9 066	35 324	2 546 444
Ostatné odvetvia	917	5,08	776	3 488	716 043
Spolu	18 041	100,00	80 999	198 931	10 835 561

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha B5 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa ekonomických činností za rok 2004

Odvetvie ekonomických činností	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
	počet	%			
70 Činnosti v oblasti nehnuteľností	600	3,00	7 094	10 350	453 495
85 Zdravotníctvo a sociálna pomoc	1 409	7,04	2 577	3 671	218 046
85110 Činnosti nemocníc	644	3,22	26	1	100
85120 Činnosti ambulantnej lekárskej praxe	80	0,40	44	0	0
85310 Činnosti sociálnej pomoci s ubytovaním	309	1,54	198	58	4 390
85320 Činnosti sociálnej pomoci bez ubytovania	376	1,88	2 309	3 612	213 556
91 Činnosti členských organizácií	12 223	61,07	42 508	115 088	6 135 055
91110 Činnosti podnikateľ. a zamestnávateľských org.	413	2,06	1 132	36	4 573
91120 Činnosti profesných organizácií	598	2,99	4 215	5 664	116 297
91200 Činnosti odborových zväzov	545	2,72	1 118	671	43 388
91310 Činnosti cirkevných organizácií	4 714	23,55	819	3 655	494 554
91320 Činnosti politických strán	87	0,43	59	5	1 005
91330 Činnosti ostatných členských organizácií i.n.	592	2,96	3 462	4 497	266 217
91331 Činnosti organizácií mládeže	164	0,82	621	5 931	1 582 535
91332 Činnosti záujmových zväzov, spolkov, klubov	4 556	22,77	25 051	89 115	3 447 649
91339 Činnosti ostatných členských organizácií	553	2,76	6 031	5 513	178 836
92 Rekreačné kultúrne a športové činnosti	1 340	6,70	28 932	65 866	3 179 115
92610 Prevádzka športových zariadení	565	2,82	16 470	27 093	1 233 554
92620 Iné športové činnosti	775	3,87	12 462	38 774	1 945 562
Ostatné odvetvia	4 443	22,20	2 529	1 600	173 852
Spolu	20 015	100,00	83 640	196 575	10 159 563

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha B6 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa ekonomických činností za rok 2005

Odvetvie ekonomických činností	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
	počet	%			
70 Činnosti v oblasti nehnuteľností	374	1,10	7 304	10 581	462 130
85 Zdravotníctvo a sociálna pomoc	10 323	30,30	3 535	4 026	283 577
85110 Činnosti nemocníc	7 287	21,39	556	6	775
85120 Činnosti ambulantnej lekárskej praxe	1 500	4,40	200	0	0
85310 Činnosti sociálnej pomoci s ubytovaním	436	1,28	162	106	7 593
85320 Činnosti sociálnej pomoci bez ubytovania	1 100	3,23	2 617	3 913	275 209
91 Činnosti členských organizácií	12 530	36,78	33 628	140 615	7 967 349
91110 Činnosti zamestnávateľských organizácií	438	1,29	743	154	12 114
91120 Činnosti profesných organizácií	645	1,89	6 420	6 402	152 129
91200 Činnosti odborových zväzov	700	2,06	1 192	819	72 781
91310 Činnosti cirkevných organizácií	5 079	14,91	642	3 459	424 212
91320 Činnosti politických strán	154	0,45	72	1 296	155 605
91330 Činnosti ostatných členských organizácií i.n.	667	1,96	3 656	5 650	298 447
91331 Činnosti organizácií mládeže	42	0,12	81	4 196	1 823 119
91332 Činnosti záujmových zväzov, spolkov, klubov	4 293	12,60	19 109	112 012	4 777 882
91339 Činnosti ostatných členských organizácií	511	1,50	1 714	6 627	251 060
92 Rekreačné kultúrne a športové činnosti	2 874	8,44	32 978	69 354	4 870 942
92610 Prevádzka športových zariadení	524	1,54	17 524	24 031	1 279 212
92620 Ostatné športové činnosti	2 350	6,90	15 454	45 323	3 591 730
Ostatné odvetvia	7 966	23,38	5 238	2 454	182 994
Spolu	34 067	100,00	82 683	227 030	13 766 992

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha B7 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa ekonomických činností za rok 2006

Odvetvie ekonomických činností	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ.pracovníkmi
	počet	%			
70 Činnosti v oblasti nehnuteľností	394	1,16	7 633	9 846	489 241
80 Školstvo	7 793	22,94	6 866	292	40 420
80101 Predškolská výchova	242	0,71	71	0	0
80102 Základné školstvo	2 833	8,34	1 162	15	3 820
80210 Stredné všeobecné školstvo	2 249	6,62	1 317	0	0
80220 Stredné technické školstvo	401	1,18	649	1	252
80221 Stredné odborné učilišťa	427	1,26	189	0	0
80222 Ostatné stredné technické a odborné školstvo	696	2,05	644	0	0
80300 Vyššie školstvo	106	0,31	187	0	0
80420 Vzdelávanie dospelých a ostatné vzdelávanie i. n.	409	1,20	1 151	271	35 298
80421 Vzdelávanie v jazykových školách	6	0,02	89	0	0
80422 Vzdelávanie v základných umeleckých školách	342	1,01	602	0	0
80429 Ostatné vzdelávanie	82	0,24	805	5	1 050
85 Zdravotníctvo a sociálna pomoc	12 085	35,57	3 731	4 213	268 621
85110 Činnosti nemocníc	7 797	22,95	858	4	45
85120 Činnosti ambulantnej lekárskej praxe	2 099	6,18	507	3	120
85310 Činnosti sociálnej pomoci s ubytovaním	996	2,93	346	114	8 963
85320 Činnosti sociálnej pomoci bez ubytovania	1 193	3,51	2 020	4 092	259 493
91 Činnosti členských organizácií	11 722	34,50	35 444	141 024	10 966 272
91110 Činnosti zamestnávateľských organizácií	392	1,15	675	168	10 045
91120 Činnosti profesných organizácií	557	1,64	5 352	6 608	153 722
91200 Činnosti odborových zväzov	581	1,71	649	922	52 548
91310 Činnosti cirkevných organizácií	4 803	14,14	799	3 697	522 880
91320 Činnosti politických strán	118	0,35	252	2 109	165 550
91330 Činnosti ostatných členských organizácií i.n.	973	2,87	5 454	6 890	367 238
91331 Činnosti organizácií mládeže	104	0,31	246	2 780	229 012
91332 Činnosti záujmových zväzov, spolkov, klubov	3 747	11,03	21 042	109 174	9 150 758
91339 Činnosti ostatných členských organizácií	448	1,32	976	8 676	314 520

92	Rekreačné kultúrne a športové činnosti	1 250	3,68	25 953	64 648	6 357 850
92610	Prevádzka športových zariadení	604	1,78	12 934	20 054	1 817 070
92620	Ostatné športové činnosti	646	1,90	13 019	44 594	4 540 781
	Ostatné odvetvia	730	2,15	331	447	137 493
	Spolu	33 974	100,00	79 959	220 470	18 259 897

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha B8 Zamestnanci a dobrovoľníci v nezárobkových organizáciách podľa ekonomických činností za rok 2007

Odvetvie ekonomických činností	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný		Počet osôb pracujúcich na dohodu	Počet dobrovoľníkov	Počet odpracovaných hodín dobrovoľ. pracovníkmi
	počet	%			
70 Správa nehnuteľností	2 588	7,21	9 596	11 517	748 654
80 Školstvo	6 625	18,46	6 877	671	74 077
80101 Predškolská výchova	208	0,58	66	6	210
80102 Základné školstvo	2 034	5,67	801	35	4 710
80210 Stredné všeobecné školstvo	1 828	5,09	1 302	0	0
80220 Stredné technické školstvo	418	1,16	582	4	100
80221 Stredné odborné učilišťa	477	1,33	218	0	0
80222 Ostatné stredné technické a odborné školstvo	638	1,78	681	1	400
80300 Vyššie školstvo	125	0,35	36	0	0
80420 Vzdelávanie dospelých a ostatné vzdelávanie i. n.	278	0,77	1 064	529	59 762
80421 Vzdelávanie v jazykových školách	10	0,03	113	1	500
80422 Vzdelávanie v základných umeleckých školách	373	1,04	1 023	5	4 500
80429 Ostatné vzdelávanie	236	0,66	991	90	3 895
85 Zdravotníctvo a sociálna pomoc	10 344	28,82	3 820	5 347	251 574
85110 Činnosti nemocníc	6 286	17,51	556	2	20
85120 Činnosti ambulantnej lekárskej praxe	1 989	5,54	343	7	556
85310 Činnosti sociálnej pomoci s ubytovaním	867	2,41	799	131	5 332
85320 Činnosti sociálnej pomoci bez ubytovania	1 202	3,35	2 122	5 207	245 666
91 Činnosti členských organizácií	13 929	38,81	39 372	197 654	17 408 377
91110 Činnosti zamestnávateľských organizácií	393	1,09	538	165	29 874
91120 Činnosti profesných organizácií	724	2,02	5 062	19 596	374 819
91200 Činnosti odborových zväzov	470	1,31	808	1 526	84 296
91310 Činnosti cirkevných organizácií	4 632	12,90	771	6 988	822 758
91320 Činnosti politických strán	112	0,31	74	2 542	283 870
91330 Činnosti ostatných členských organizácií i.n.	946	2,64	7 263	9 123	564 640
91331 Činnosti organizácií mládeže	72	0,20	59	7 344	3 220 521
91332 Činnosti záujmových zväzov, spolkov, klubov	5 962	16,61	23 379	139 310	11 542 742
91339 Činnosti ostatných členských organizácií	619	1,73	1 418	11 061	484 857

92	Rekreačné kultúrne a športové činnosti	1 884	5,25	29 760	70 754	6 136 875
92610	Prevádzka športových zariadení	916	2,55	14 496	27 819	2 169 219
92620	Ostatné športové činnosti	967	2,70	15 264	42 936	3 967 656
	Ostatné odvetvia	521	1,45	418	799	53 128
	Spolu	35 891	100,00	89 844	286 741	24 672 685

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

C. Členstvo v občianskych združeniach, stavovských organizáciách, odborových hnutiach a politických stranách v období 2000-2007

Príloha C1 Členstvo v občianskych združeniach, stavovských organizáciách, odborových hnutiach a politických stranách

Organizácia	2000		2001		2002		2003	
	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia
Matica slovenská	634	62 427	639	62 528	644	62 686	648	62 733
Spolok svätého Vojtecha	2 424	114 063	2 441	114 069	2 443	114 115	2 425	113 633
Spolok slovenských spisovateľov	1	364	1	371	1	383	1	417
Slovenský syndikát novinárov	-	2 645	-	2 677	-	2 558	-	2 529
Maďarský spoločenský a kultúrny zväz na Slovensku - Csemadok	.	.	¹⁾ 420	¹⁾ 45 000	441	¹⁾ 60 000	424	56 256
Dobrovoľná požiarna ochrana	2 953	93 297	2 965	99 462	2 909	98 262	2 856	89 435
Slovenský zväz záhradkárov	1 980	115 058	2 002	116 586	2 018	114 157	2 029	111 057
Slovenský zväz chovateľov	¹⁾ 514	¹⁾ 7 500	435	7 241	443	8 383	427	¹⁾ 8 515
Slovenský rybársky zväz	122	79 412	122	83 526	122	87 009	122	86 338
Slovenský poľovnícky zväz	57	50 654	57	52 476	57	54 010	57	55 700
Komora veterinárnych lekárov SR	-	901	-	948	-	982	-	930
Slovenská lesnícka komora	4	396	4	398	4	⁴⁾ 1 173	4	1 580
Komora geodetov a kartografov	1	619	1	626	1	630	1	622
Katolícka jednota Slovenska ¹⁾	72	⁶⁾ 12 000	72	⁶⁾ 12 000	70	⁶⁾ 11 000	55	3 000
Jednota dôchodcov na Slovensku	850	59 650	655	64 985	712	69 972	773	71 698
eRko - Hnutie kresťanských spoločenstiev detí	-	6 912	-	7 029	-	7 771	-	8 279
Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže	-	2 933	-	3 553	-	4 007	-	4 011
Slovenský skauting	100	6 743	108	7 180	110	7 757	121	8 342
Zväz slovenských vedecko-technických spoločností ¹⁾	48	31 000	49	31 000	50	32 800	50	31 900
Slovenský zväz protifašistických bojovníkov	1 241	37 567	1 241	35 676	1 222	35 730	1 095	32 028
Zväz protikomunistického odboja	¹⁾ 29	¹⁾ 51 332	¹⁾ 29	¹⁾ 46 147	29	43 840	29	¹⁾ 38 272
Slovenský zväz bytových družstiev ³⁾		110		106		105		103
Združenie spoločenstiev vlastníkov bytov na Slovensku ³⁾		472		555		597		666
Slovenský Červený kríž	2 003	149 287	2 007	142 075	1 936	130 071	1 910	118 586
Asociácia nemocníc Slovenska	1	104	1	106	1	94	1	91
Slovenská komora zubných lekárov	.	2 715	.	2 763	8	3 054	9	2 973
Slovenská komora zubných technikov	.	2 150	1	2 056	.	1 986	1	1 850
Sekčná komora medicínsko-technických pracovníkov ⁸⁾	68	15 600	68	14 082	32	⁷⁾ 3 218	34	¹⁾ 3 400

Príloha C1 Členstvo v občianskych združeních, stavovských organizáciách, odborových hnutiach a politických stranách

dokončenie

Organizácia	2000		2001		2002		2003	
	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia
Slovenská psychoterapeutická spoločnosť	1	545	1	458	1	653	1	683
Slovenská spoločnosť telovýchovného lekárstva	-	147	-	133	-	140	-	142
Slovenská asociácia logopédov	1	199	1	192	1	202	1	194
Slovenská asociácia cestovných kancelárií a cestovných agentúr ^{2) 3)}		172		177		171		166
Slovenská komora architektov	-	732	-	630	-	⁴⁾ 1 111	-	1 158
Konfederácia odborových zväzov SR	6 614	702 419	6 592	655 178	6 669	603 993	6 475	570 385
Odborový zväz železníc SR	39	2 790	20	2 500	31	1 100	35	1 200
Odborový zväz Metalurg	25	20 938	26	18 682	26	17 389	25	16 097
Aliancia nového občana	x	x	169	2 088	217	3 579	425	5 950
Komunistická strana Slovenska	1 163	21 987	1 261	22 351	1 298	23 013	1 347	22 985
Kresťanskodemokratické hnutie na Slovensku	1 079	21 245	998	18 490	1 050	19 201	1 022	18 240
SMER - sociálna demokracia ¹⁰⁾	21	2 235	64	4 289	79	5 898	73	6 604
Strana maďarskej koalície	484	9 006	492	9 319	517	10 456	521	10 983

Vysvetlivky:

. údaj nie je k dispozícii

x neexistovali

- nesledovaný ukazovateľ

¹⁾ odhad²⁾ do roku 2002 bol jej názov Slovenská asociácia cestovných kancelárií³⁾ počet kolektívnych členov⁴⁾ od roku 2002 povinné členstvo⁵⁾ zrušenie povinného členstva⁶⁾ vr. neoficiálnych členov⁷⁾ od roku 2002 bez sestier a pôrodných asistentiek⁸⁾ do roku 2005 bol jej názov Slovenská komora stredných zdravotníckych pracovníkov⁹⁾ od roku 2006 zahrnutí len platiaci členovia¹⁰⁾ pôvodný názov SMER (do roku 2004)¹¹⁾ od roku 2006 sú uvedení len dospelí členovia

Údaje o členskej základni boli vyžiadané z ústredných orgánov občianskych združení dotazníkovou metódou. Boli oslovené všetky združenia s bohatou históriou a verejne známou činnosťou. Metodicky je ukazovateľ člen, členská základňa v súlade so stanovami jednotlivých občianskych združení, stavovských organizácií atď. Uvedené sú len tie, ktoré súhlasili s publikovaním svojich údajov.

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Príloha C2 Členstvo v občianskych združeniach, stavovských organizáciách, odborových hnutiach a politických stranách

Organizácia	2004		2005		2006		2007	
	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia
Matica slovenská	653	62 846	657	62 911	661	62 549	666	62 599
Spolok svätého Vojtecha	2 409	112 002	2 396	110 623	2 400	110 007	2 407	109 882
Spolok slovenských spisovateľov	1	434	1	402	1	412	1	410
Slovenský syndikát novinárov	-	2 380	-	1 955	-	2 016	-	1 958
Maďarský spoločenský a kultúrny zväz na Slovensku - Csemadok	456	¹⁾ 56 000	426	56 321	423	57 787	406	53 500
Dobrovoľná požiarna ochrana	2 786	94 084	2 781	90 158	2 674	94 521	2 653	92 196
Slovenský zväz záhradkárov	2 036	108 112	1 800	97 000	1 720	94 238	1 830	90 000
Slovenský zväz chovateľov	424	¹⁾ 8 144	450	8 161	324	¹⁾ 7 234	335	¹⁾ 6 716
Slovenský rybársky zväz	122	85 690	122	85 786	122	96 875	122	89 569
Slovenský poľovnícky zväz	57	52 902	57	55 196	57	54 849	57	57 399
Komora veterinárnych lekárov SR	-	¹⁾ 980	-	1 030	-	972	-	960
Slovenská lesnícka komora	4	⁵⁾ 360	4	174	4	269	4	235
Komora geodetov a kartografov	1	634	1	641	1	656	1	667
Katolícka jednota Slovenska ¹⁾	55	3 000	55	3 000	58	3 200	59	3 300
Jednota dôchodcov na Slovensku	770	71 500	764	67 085	833	69 173	864	72 806
eRko - Hnutie kresťanských spoločenstiev detí	-	8 347	-	8 084	-	8 459	-	9 005
Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže	-	3 815	¹⁾ 360	¹⁾ 5 120	¹⁾ 381	¹⁾ 4 830	¹⁾ 385	¹⁾ 6 223
Slovenský skauting	129	8 007	115	6 750	.	6 431	114	6 916
Zväz slovenských vedecko-technických spoločností ¹⁾	49	30 200	48	29 800	49	27 840	46	27 100
Slovenský zväz protifašistických bojovníkov	1 065	29 438	998	27 528	967	26 180	907	24 234
Zväz protikomunistického odboja	29	30 958	28	23 607	28	23 192	.	.
Slovenský zväz bytových družstiev ³⁾	.	102	.	99	.	97	.	95
Združenie spoločenstiev vlastníkov bytov na Slovensku ³⁾	.	772	.	910	.	1 030	.	1 092
Slovenský Červený kríž	1 858	106 622	1 667	93 057	1 546	84 618	1 526	83 177
Asociácia nemocníc Slovenska	.	85	.	73	.	50	.	59
Slovenská komora zubných lekárov	8	3 054	.	3 067	9	2 956	.	2 941
Slovenská komora zubných technikov	1	1 729	1	1 422	1	1 301	1	1 221
Sekčná komora medicínsko-technických pracovníkov ⁸⁾	35	2 810	34	¹⁾ 3 730	32	3 361	32	4 033

Príloha C2 Členstvo v občianskych združeníach, stavovských organizáciách, odborových hnutiach a politických stranách

dokončenie

Organizácia	2004		2005		2006		2007	
	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia	čl. organizácie	členovia ^a	čl. organizácie	členovia
Slovenská psychoterapeutická spoločnosť	1	593	1	642	1	⁹⁾ 351	1	423
Slovenská spoločnosť telovýchovného lekárstva	-	141	-	142	-	146	-	149
Slovenská asociácia logopédov	1	185	1	111	1	152	1	124
Slovenská asociácia cestovných kancelárií a cestovných agentúr ^{2) 3)}		153		123		114		141
Slovenská komora architektov	-	1 296	-	1 357	-	1 413	-	1 413
Konfederácia odborových zväzov SR	6 592	506 682	6 390	458 510	6 181	416 404	6 075	394 162
Odborový zväz železníc SR	35	1 020	14	962	21	750	14	¹⁾ 960
Odborový zväz Metalurg	Od roku 2004 sa stal členom Konfederácie odborových zväzov SR							
Aliancia nového občana	418	6 003	379	5 630	373	3 981	.	.
Komunistická strana Slovenska	1 335	21 997	.	.	680	8 535	560	8 654
Kresťanskodemokratické hnutie na Slovensku	1 054	18 082	1 048	17 428	1 046	17 184	990	15 927
SMER - sociálna demokracia ¹⁰⁾	75	7 294	77	13 486	77	15 132	78	15 855
Strana maďarskej koalície	518	11 423	518	11 778	519	11 959	521	11 964

Vysvetlivky:

. údaj nie je k dispozícii

x neexistovali

- nesledovaný ukazovateľ

¹⁾ odhad²⁾ do roku 2002 bol jej názov Slovenská asociácia cestovných kancelárií³⁾ počet kolektívnych členov⁴⁾ od roku 2002 povinné členstvo⁵⁾ zrušenie povinného členstva⁶⁾ vr. neoficiálnych členov⁷⁾ od roku 2002 bez sestier a pôrodných asistentiek⁸⁾ do roku 2005 bol jej názov Slovenská komora stredných zdravotníckych pracovníkov⁹⁾ od roku 2006 zahrnutí len platiaci členovia¹⁰⁾ pôvodný názov SMER (do roku 2004)¹¹⁾ od roku 2006 sú uvedení len dospelí členovia

Údaje o členskej základni boli vyžiadané z ústredných orgánov občianskych združení dotazníkovou metódou. Boli oslovené všetky združenia s bohatou históriou a verejne známou činnosťou. Metodicky je ukazovateľ člen, členská základňa v súlade so stanovami jednotlivých občianskych združení, stavovských organizácií atď. Uvedené sú len tie, ktoré súhlasili s publikovaním svojich údajov.

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR

Názov:	Analýza dobrovoľníctva na Slovensku
Autorky a autor:	Alžbeta Brozmanová Gregorová (3,6 AH) Eduard Marček (1,5 AH) Alžbeta Mračková (0,5 AH)
Recenzentky:	Tatiana Matulayová Lenka Vavrinčíková
Návrh obálky:	Michal Bartko
Náklad:	150 ks
Rozsah:	113 strán
Vydanie:	prvé
Formát:	A5
Vydavateľ:	Pedagogická fakulta Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, OZ Pedagóg, PDCS, o.z., PANET
Tlač:	Janka Čižmárová – Partner
ISBN:	978-80-8083-844-7
EAN:	9788080838447